

Beeldkwaliteitsplan Inverdan Zaanstad

Beeldkwaliteitsplan Inverdán

oktober 2003

behorende bij het
Masterplan Inverdán – Zaanstad

Voorwoord

Met dit beeldkwaliteitsplan kan de nadere uitwerking van gebouwen en openbare ruimte in het plan Inverdan getoetst worden op de beeldkwaliteit. De in het beeldkwaliteitsplan geformuleerde richtlijnen vormen voor ontwikkelaars, gemeente, architecten en andere ontwerpers een kader voor de verdere uitwerking. De richtlijnen garanderen dat de samenhang, ambitie en uitgangspunten van het masterplan overeind blijven en worden versterkt.

In sommige gevallen betekent dit dat er heel concrete en gedetailleerde richtlijnen worden gesteld. Bijvoorbeeld omdat het ontwerp van een hekwerk in grote mate de zichtrelatie tussen twee routes beïnvloedt, of omdat er middelen ingezet moeten worden om een groot gebouw aan de straat terug te brengen tot menselijke proporties. In andere gevallen gaat het juist om een abstracte beschrijving, die het ontwerp weliswaar een richting geeft, maar de creativiteit en het voortschrijdend inzicht niet in de weg staan. Zowel voor de concrete als abstracte richtlijnen geldt dat ze niet klakkeloos moeten worden aangenomen: Het zijn richtinggevende startpunten voor de noodzakelijke dialoog tussen ontwerper en kwaliteitsteam, waarin op inhoudelijke gronden gezocht wordt naar de beste manier om het beoogde doel te bereiken.

Het beeldkwaliteitsplan is daarnaast vooral ook een inspiratiebron. Het geeft een indruk van de beoogde sfeer en de kwaliteiten van de Zaanstreek, die op een hedendaagse manier tot uitdrukking moeten komen in het nieuwe hart van Zaanstad. We hopen dat dit beeldkwaliteitsplan inzicht verschaft in het (toekomstig) beeld-vocabulair van Inverdan.

Inhoudsopgave

1.	Het beeldkwaliteitsplan van Inverdan	blz. 11
1.1.	Kader	
1.1.1.	Relatie met het masterplan	
1.1.2.	Relatie met de welstandsnota	
1.1.3.	Relatie met het bestemmingsplan	
1.1.4.	Nadere uitwerking	
1.2.	Doel	
2.	Het beeldkwaliteitsplan als instrument	13
2.1.	Het instrument	
2.2.	De richtlijnen	
2.3.	De uitwerkingsniveau's	
2.4.	Taken en verantwoordelijkheden	
3.	Richtlijnen I: Hoofdstructuren van Inverdan	17
3.1.	de Buiging	
3.2.	de Provincialeweg	
3.3.	de Houtveldsingel	
3.4.	het Dijklint	
3.5.	de Zaan	
3.6.	de Vaart	
4.	Richtlijnen II: Algemene ontwerprichtlijnen	19
4.1.	Genius Loci	
4.2.	Het maken van openbare ruimte	
4.2.1.	Room versus space	
4.2.2.	Domeinen	
4.2.3.	Serial vision	
4.2.4.	Collectieve ruimte	
4.2.5.	Oriëntatie, ontsluiting, contact met maaiveld	
4.3.	Eenheid in Veelheid	
5.	Richtlijnen III: Architectonische ontwerprichtlijnen	23
5.1.	Korrelgrootte	
5.2.	Gevels van kleine en grote gebouwen	
5.3.	Materiaal en textuur	
5.4.	Kleur	
5.5.	Gevelementen	
5.5.1.	Rolluiken	
5.5.2.	Reclame-uitingen, luifels en zonweringen	
5.5.3.	Installaties	
6.	Richtlijnen IV: Inrichting van de openbare ruimte	29
6.1.	Algemene uitgangspunten ontwerp, aanleg, beheer & onderhoud	
6.2.	Zones openbare ruimte	
6.2.1.	Hoogwaardig stedelijk gebied	
6.2.2.	Belangrijk openbaar stedelijk gebied	
6.2.3.	Regulier stedelijk gebied	
6.3.	Richtlijnen voor zonering stedelijke gebieden	
6.3.1.	Richtlijnen hoogwaardig stedelijk gebied (zone 1)	
6.3.2.	Richtlijnen belangrijk openbaar stedelijk gebied (zone 2)	
6.3.3.	Richtlijnen regulier stedelijk gebied (zone 3)	
6.4.	Rolverdeling private partijen en gemeente	
6.5.	Kunst in de openbare ruimte	
6.6.	Overige (technische) eisen	

7.	Richtlijnen V: Deelgebieden	blz. 35
7.1.	Deelgebied I – De Buiging-Oost	
7.1.1.	Algemeen	
7.1.2.	Bebouwing	
7.1.3.	Openbare ruimte	
7.2.	Deelgebied 2 – Spoorstrip-Oost de Knoop	41
7.2.1.	Algemeen	
7.2.2.	Bebouwing	
7.2.3.	Openbare ruimte	
7.3.	Deelgebied 3 – Stationsplein-West	43
7.3.1.	Algemeen	
7.3.2.	Bebouwing	
7.3.3.	Openbare ruimte	
7.4.	Deelgebied 4 – De Buiging-West	45
7.4.1.	Algemeen	
7.4.2.	Bebouwing	
7.4.3.	Openbare ruimte	
7.5.	Deelgebied 5 – Centrum	49
7.5.1.	Algemeen	
7.5.2.	Bebouwing	
7.5.3.	Openbare ruimte	
7.6.	Deelgebied 6 – Het Krimp	53
7.6.1.	Algemeen	
7.6.2.	Bebouwing	
7.6.3.	Openbare ruimte	
7.7.	Deelgebied 7 – De Dam, de Sluizen, de Klauwershoek en de Burcht	57
7.7.1.	Algemeen	
7.7.2.	Bebouwing	
7.7.3.	Openbare ruimte	
7.8.	Deelgebied 8 – Spoorstrip-Oost zuidzijde	58
7.8.1.	Algemeen	
7.8.2.	Bebouwing	
7.8.3.	Openbare ruimte	
7.9.	Deelgebied 9 – De Kenniswijk	61
7.9.1.	Algemeen	
7.9.2.	Bebouwing	
7.9.3.	Openbare ruimte	
7.10.	Deelgebied 10 – De Bult	63
7.10.1.	Algemeen	
7.10.2.	Bebouwing	
7.10.3.	Openbare ruimte	
7.11.	Deelgebied 11 – De Eilanden	64
7.11.1.	Algemeen	
7.11.2.	Bebouwing	
7.11.3.	Openbare ruimte	

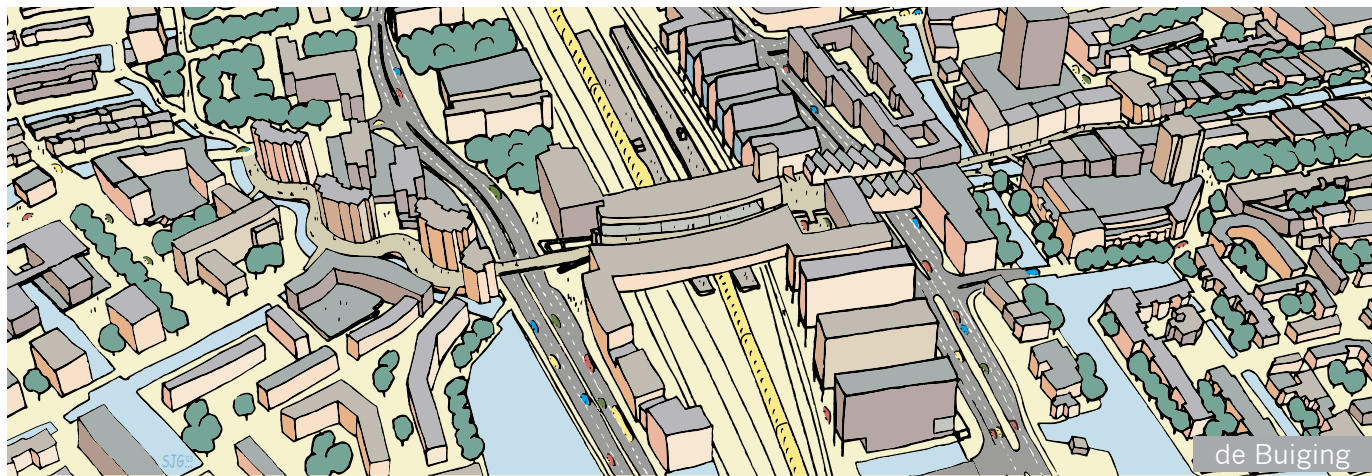
7.12.	Deelgebied 12 – Noordsebos e.o.	blz. 66
7.12.1.	Algemeen	
7.12.2.	Bebouwing	
7.12.3.	Openbare ruimte	
7.13.	Deelgebied 13 – Spoorstrip-West	69
7.13.1.	Algemeen	
7.13.2.	Bebouwing	
7.13.3.	Openbare ruimte	
7.14.	Deelgebied 14 – Westerwatering-Oost	71
7.14.1.	Algemeen	
7.14.2.	Bebouwing	
7.14.3.	Openbare ruimte	
7.15.	Deelgebied 15 – Spoorstrip-Zuidwest	73
7.15.1.	Algemeen	
7.16.	Deelgebied 16 – Spoorstrip-Oost noordzijde	
8.16.1.	Algemeen	
7.17.	Deelgebied 17 – De Overtuinen	74
7.17.1.	Algemeen	
7.17.2.	Bebouwing	
7.17.3.	Openbare ruimte	
7.18.	Deelgebied 18 – Oud Zaenden	77
7.18.1.	Algemeen	
7.19.	Deelgebied 19 – Houthavenkade	
7.19.1.	Algemeen	
7.20.	Deelgebied 20 – Molenpark	
7.20.1.	Algemeen	
7.20.2.	Bebouwing	
7.20.3.	Openbare ruimte	
	Geraagpleegde en aanbevolen literatuur (selectie)	79

Plangebied Inverdan

Gedempte gracht

de Buiging

1. Het beeldkwaliteitsplan Inverdan

1. Kader

De gemeente Zaanstad werkt aan een nieuw hart voor de stad: Inverdan. Het project Inverdan bestrijkt in totaal circa 100 hectare stedelijk gebied. Er komt een nieuw stadscentrum, een knooppunt in de sociale en economische ontwikkeling van het gebied. Tegelijkertijd wordt een aantal gebieden rondom dat knooppunt gerevitaliseerd en verrijkt met nieuwe functies.

1.1.1. Relatie met het masterplan

In april 2003 is het masterplan Inverdan door de gemeenteraad aangenomen. Met dit masterplan geeft de gemeente aan hoe het gebied zich in de komende jaren moet ontwikkelen.

Het masterplan vormt samen met het beeldkwaliteitsplan het kader voor de verdere uitwerking van een plan. Het beeldkwaliteitsplan is een richtinggevend en een toetsend document, waarin de beoogde sferen van de verschillende openbare ruimten en de gewenste karakters van de gebouwen nader omschreven worden. Op basis van de geformuleerde ontwerprichtlijnen is het mogelijk architecten in verschillende deelprojecten aan het werk te zetten, begeleid door de supervisor en het kwaliteitsteam. Dit geldt ook voor de ontwerpers van de openbare ruimte.

1.1.2. Relatie met de welstandsnota

Het masterplan dicteert het ambitieniveau voor welstand. Het doel van het welstandstoezicht is om een bijdrage te leveren aan de schoonheid en de aantrekkelijkheid van de gemeente Zaanstad. Door het opstellen van het welstandsbeleid kan de gemeente een effectief en controleerbaar welstandstoezicht inrichten en opdrachtgevers en ontwerpers in een vroeg stadium informeren over de criteria die bij de welstandsbeoordeling een rol spelen. De welstandsnota geeft richting in hoofdlijnen en omschrijft bij welke mensen en instanties de verantwoordelijkheden liggen. Het beeldkwaliteitsplan geeft een nadere invulling van de kwaliteit van het beeld. De architectonische richtlijnen uit het beeldkwaliteitsplan kunnen fungeren als basis voor een actualisering van de welstandsnota.

1.1.3. Relatie met het bestemmingsplan

Het bestemmingsplan regelt onder meer de functie en het ruimtebeslag van bouwwerken, de stedenbouwkundige envelop. De vormgeving van bouwwerken valt buiten de reikwijdte van het bestemmingsplan. Datgene dat door het bestemmingsplan wordt mogelijk gemaakt kan niet

door welstandscriteria worden tegengehouden. Het beeldkwaliteitsplan bestaat uit een combinatie van stedenbouwkundige en architectonische bepalingen. Stedenbouwkundige uitgangspunten uit het beeldkwaliteitsplan zoals ruimtebeslag en functie zullen tezamen met het masterplan als leidraad dienen voor een nieuw bestemmingsplan. Overige uitgangspunten kunnen in de toelichting van het bestemmingsplan worden opgenomen.

1.1.4. Nadere uitwerking

De gebieden binnen het beeldkwaliteitsplan en het masterplan kennen verschillende uitwerkingsniveau's. Voordat er plannen gemaakt gaan worden voor een globaler uitgewerkt deelgebied dienen er aanvullende uitgangspunten geformuleerd te worden door de gemeente en de supervisor, op basis van nieuwe gegevens. De hieruit voortvloeiende richtlijnen vormen een aanvulling op het beeldkwaliteitsplan en dienen onderdeel uit te maken van de tussen de gemeente en ontwikkelende partij op te stellen intentieovereenkomst.

1.2. Doel

Met het beeldkwaliteitsplan worden richtlijnen opgesteld die de kwaliteit van het te ontwikkelen gebied zullen waarborgen. De richtlijnen hebben zowel betrekking op de architectuur van de gebouwen als de inrichting van de openbare ruimte. Met deze richtlijnen wordt niet alleen de kwaliteit van individuele gebouwen en straten gewaarborgd, maar wordt vooral ook de eenheid binnen het plan zeker gesteld. De richtlijnen fungeren als leidraad voor de architecten die in het plangebied de verschillende projecten zullen uitwerken. Ook voor de openbare ruimte zijn richtlijnen geformuleerd die betrekking hebben op het interieur, de sfeer, beheer en onderhoud, materialisering en de mate van afwerking.

Het beeldkwaliteitsplan beschrijft niet alleen randvoorwaarden en uitgangspunten, maar geeft tevens inzicht in het proces om de kwaliteit tot stand te brengen. Ook wordt er beschreven op welke wijze beheer en onderhoud behoud van de kwaliteit verzekeren. Immers is het niet alleen zaak de kwaliteit bij de totstandkoming van het plan Inverdan te verzekeren, maar deze kwaliteit ook in de toekomst te kunnen garanderen.

Het beeldkwaliteitsplan en het masterplan zijn niet alleen een leidraad voor ontwerpers. Iedereen die zich bezighoudt met de ontwikkeling van Inverdan, zoals ontwikkelaars, investeerders en beleidsmakers, zal het beeldkwaliteitsplan moeten onderschrijven.

2. Het beeldkwaliteitsplan als instrument

2.1. Het instrument

Het beeldkwaliteitsplan is in de jaren '90 als instrument op tafel gekomen om de grote bandbreedte van architectonische expressie, die ontstaan is door de vele hedendaagse mogelijkheden in techniek en materialisering, in te kaderen tot een overzichtelijk scala. Op basis van dit palet kan een veelheid aan gebouwen ontstaan, waarin een juiste balans is tussen eenheid en variatie in architectuur. Hierbij is de individuele expressie van een gebouw ondergeschikt aan de expressie van het geheel. Berlage gebruikte hiervoor het motto "eenheid in veelheid". De variatie wordt verkregen door verschillende architecten in te schakelen: het beeldkwaliteitsplan geeft de kaders aan waarbinnen deze architecten werken en de eenheid die door alle ontwerpen samen wordt nagestreefd. Bovendien noodzaakt de fasering van het plan ertoe uitgangspunten van tevoren vast te leggen, zodat niet alleen het laatste deelplan rekening kan houden met een voorgaand plan, maar ook het eerste deelplan past in het geheel dat alle deelplannen samen moeten vormen. Het beeldkwaliteitsplan geldt als leidraad voor de planbegeleiding door de supervisor en als kader voor welstandsbeoordeling.

2.2. De richtlijnen

In hoofdstuk 3 van dit beeldkwaliteitsplan worden hoofdstructuren van Inverdan beschreven. Dit zijn verbindende elementen van het masterplan, die de schakel vormen tussen deelgebieden onderling of tussen een deelgebied en de directe omgeving. In hoofdstuk 4 volgen algemene ontwerprichtlijnen, die gelden voor het gehele plangebied. Zij garanderen een samenhangend beeld en eenduidige visie binnen Inverdan en gelden zowel voor stedenbouw als architectuur. In hoofdstuk 5 staan algemene architectonische ontwerprichtlijnen centraal. Over de inrichting van de openbare ruimte en uitgangspunten ten aanzien van beheer en onderhoud wordt geschreven in hoofdstuk 6. Voor alle plannen zijn deze verschillende hoofdstukken in meer of mindere mate van toepassing. De richtlijnen die specifiek gelden voor een bepaald deelgebied of een gebouw binnen een deelgebied worden beschreven in hoofdstuk 7.

2.3. De uitwerkingsniveau's

In het beeldkwaliteitsplan wordt onderscheid gemaakt tussen drie uitwerkingsniveau's; toekomstige ontwikkelingsgebieden, globaal uitgewerkte ontwikkelingsgebieden en uitgewerkte ontwikkelingsgebieden. Per deelgebied wordt aangegeven tot op welk niveau het is uitgewerkt.

Voordat een architect of ontwerper van de openbare ruimte aan de slag kan gaan in een globaal uitgewerkt ontwikkelingsgebied dient er een aanvulling op het beeldkwaliteitsplan geformuleerd te worden. Voor toekomstige ontwikkelingsgebieden is tevens een aanvulling op het masterplan vereist. De in de tekeningen opgenomen bebouwingscontouren kunnen als volgt worden geïnterpreteerd: de bebouwing in een uitgewerkt ontwikkelingsgebied geldt als getekend programma van eisen. De contouren, dimensionering en oriëntatie van gebouwen is zorgvuldig bepaald. In de nadere uitwerking dient er naar gestreefd te worden zoveel mogelijk deze contouren te handhaven. In een uitgewerkt ontwikkelingsgebied kan specifiek worden ingegaan op architectonische eenheden, architectonische bouwstenen, architectonische richtlijnen, stedenbouwkundige markeringsen en gebouwhoogtes. In de globaal uitgewerkte ontwikkelingsgebieden is een proefverkaveling weergegeven. Deze verkaveling geeft de beoogde maat en relatie van gebouwen weer, maar dient vooral als weergave van het principe en niet als concrete bebouwingscontour. Voor de toekomstige ontwikkelingsgebieden zijn slechts bebouwingsvlekken aangegeven, aangezien de exacte gebiedsbegrenzing, bebouwingsdichtheid, stedenbouwkundige uitgangspunten en ontwikkelingstermijn momenteel nog niet aan te geven zijn.

2.4. Taken en verantwoordelijkheden

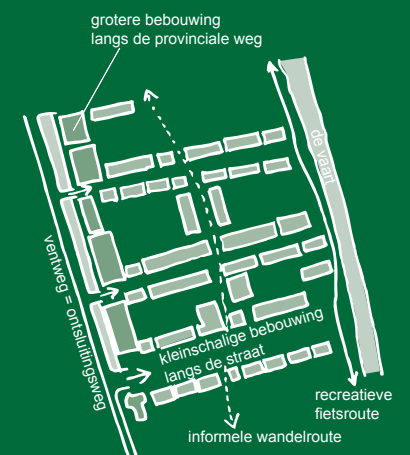
De supervisor; De supervisor begeleidt het ontwerpproces en wordt bijgestaan door het kwaliteitsteam. De supervisor bewaakt de integrale stedenbouwkundige en architectonische kwaliteit van het plan en speelt een rol bij de selectie van architecten en overige ontwerpers. De supervisor heeft als taak alle ontwerpers zo te sturen dat zij de oorspronkelijke gedachte van het plan versterken. Hij zal streng moeten zijn als er met de regels gebroken dreigt te worden. Maar hij zal ook soepel moeten zijn als de ideeën die de ontwerper heeft het plan met voortschrijdend inzicht aanscherpen. De supervisor zal de randvoorwaarden niet dogmatisch volgen, naar betere oplossingen accepteren, indien de ontwerper hem weet te overtuigen van de betere kwaliteit van de door hem aangedragen oplossing. In de dialoog tussen welstandscommissie en supervisor wordt informatie uitgewisseld, die de commissie de gelegenheid geeft kennis te nemen van de planontwikkeling. Zodoende kan de commissie vanuit haar verantwoordelijkheden en ervaring reageren, waardoor de supervisor minder eenzaam is in de uitoefening van zijn taak en de gelegenheid heeft opmerkingen vanuit de commissie te

Uitwerkingsniveau's

Uitgewerkt ontwikkelingsgebied

Globaal uitgewerkt ontwikkelingsgebied

Toekomstig ontwikkelingsgebied

Legenda:

- 1. Uitgewerkte ontwikkelingsgebieden
- 2. Globaal uitgewerkte ontwikkelingsgebieden
- 3. Toekomstige ontwikkelingsgebieden

Uitwerkingsniveau's

betrekken in het vervolgtraject. Door de periodieke wisseling van gedachten tussen vakgenoten ontstaat er over en weer vertrouwen waardoor de supervisor wordt ervaren als een vooruitgeschoven welstandsvertegenwoordiger. Wanneer er van concrete bouwplannen sprake zal zijn, zullen die in elk ontwerpstadium worden voorgelegd en toegelicht door de supervisor. Wanneer een bouwplan door de supervisor is geaccordeerd behoort de behandeling in de welstandscommissie een hamerstuk te zijn.

Het kwaliteitsteam; In het kwaliteitsteam nemen de gemeentelijke senior-stedebouwkundige van dienst Stad (tevens voorzitter), een contactpersoon voor de welstandscommissie en stichting Welstandszorg Noord-Holland, de stadsarcheoloog en een lid van de monumentencommissie deel. Zij staan de supervisor bij en reageren vanuit hun vakgebied op de voorstellen. Als kwaliteitsteam zullen zij erop toezien dat het plan in al zijn facetten aan de gestelde kwaliteitseisen zal voldoen.

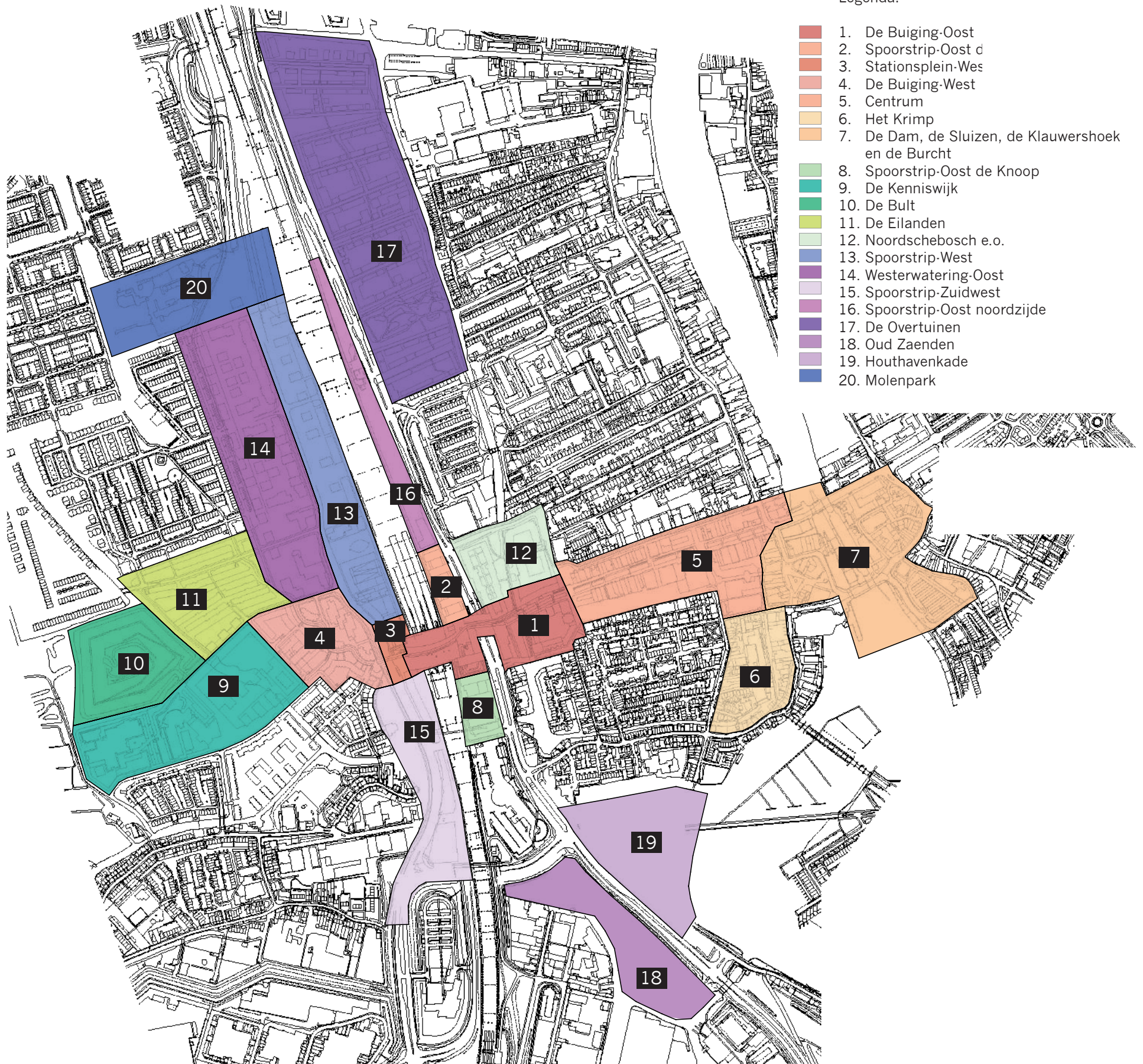
De welstandscommissie; De welstandscommissie is een onafhankelijk adviesorgaan, dat het gemeentebestuur gevraagd en ongevraagd adviseert over ruimtelijke kwaliteit. Zij bewaakt en stimuleert de ruimtelijke kwaliteit en esthetische samenhang en baseert zich daarbij op de door de gemeente opgestelde welstandsbeleid. Haar taken zijn wettelijk vastgelegd. De formele, wettelijke bevoegdheid tot welstandstoetsing ligt bij de welstandscommissie. De welstandscommissie brengt een advies uit aan de gemeente, gebaseerd op de dialoog met de supervisor over de door hem voorgelegde plannen. Er zal derhalve geen dubbele kwaliteitsbeoordeling plaatsvinden.

De architecten en ontwerpers openbare ruimte; De verantwoordelijkheid voor de selectie van ontwerpers wordt gedeeld door opdrachtgever en supervisor. De selectie komt tot stand op basis van inhoudelijke gronden en dient de goedkeuring van beide partijen te hebben. De ontwerpers die de opdracht krijgen voor de nadere uitwerking van een gebied zullen bij de acceptatie van de opdracht het beeldkwaliteitsplan als vertrek- en uitgangspunt moeten onderschrijven. Bij sessies met de supervisor en één of meerdere ontwerpers reageert de supervisor op voorstellen van de deelnemend ontwerper. Hoewel gedurende het ontwerpproces het gewenste overleg tussen ontwerper en supervisor zal plaatsvinden, is een zekere formalisering van gemaakte afspraken gewenst. Goedkeuring van Voorlopig Ontwerp I, Voorlopig Ontwerp II en Definitief Ontwerp is daarvoor het aangewezen moment.

De citymanager; De gemeente Zaanstad zoekt naar manieren om het netwerk van belanghebbenden in het winkelgebied van Zaandam te onderhouden, opdat hun samenwerking ertoe leidt dat hun gezamenlijke belangen optimaal aan de man worden gebracht. In het kader van centrummanagement kan worden overwogen om bepaalde functies van verschillende partijen te combineren en deze in beheer te geven bij een citymanager. Bijvoorbeeld een gezamenlijke infrastructuur voor de aan- en afvoer van goederen, afvalmanagement, gezamenlijk voorraadbeheer, gecombineerde handhaving winkels en openbare ruimte, etc.

Legenda:

- 1. De Buiging-Oost
- 2. Spoorstrip-Oost d
- 3. Stationsplein-Wes
- 4. De Buiging-West
- 5. Centrum
- 6. Het Krimp
- 7. De Dam, de Sluizen, de Klauwershoek en de Burcht
- 8. Spoorstrip-Oost de Knoop
- 9. De Kenniswijk
- 10. De Bult
- 11. De Eilanden
- 12. Noordschebosch e.o.
- 13. Spoorstrip-West
- 14. Westerwatering-Oost
- 15. Spoorstrip-Zuidwest
- 16. Spoorstrip-Oost noordzijde
- 17. De Overtuinen
- 18. Oud Zaenden
- 19. Houthavenkade
- 20. Molenpark

Deelgebieden

3. Richtlijnen I: Hoofdstructuren van Inverdan

In en door het plangebied van Inverdan liggen een aantal stedelijke, bindende elementen: de Provincialeweg, de Houtveldsingel, de Zaan, de Vaart, het dijklint en de Buiging. De nadere invulling van deze elementen stelt eisen aan de daaraan grenzende deelgebieden.

3.1. De Buiging

De Buiging verbindt de ten westen van het spoor gelegen woonwijken en scholen met het centrumgebied aan de oostzijde. Met de Buiging wordt de barrière die de Houtveldweg, het spoor en de Provincialeweg vormen geslecht. Aan de Buiging, die vanaf de Gedempte Gracht langzaam omhoog gaat, liggen nieuwe stedelijke functies. De openbare ruimte wordt in al z'n facetten met de Buiging doorgezet. Het is een dynamische stedelijke straat voor fietsers en voetgangers met verschillende domeinen.

3.2. De Provincialeweg

De Provincialeweg verbindt de verschillende kernen van Zaanstad en loopt door zeer verschillende gebieden. De weg heeft een continu profiel van 2 banen in beide richtingen plus een wisselstrook, terwijl de randen vormgegeven worden op basis van de aangrenzende gebieden. Zo krijgt de Provincialeweg ter hoogte van de Overtuinen een asymmetrisch profiel, met aan de spoorzijde een bomenrij en langs de Overtuinen een parallelweg. Ter hoogte van de Knoop houdt de bomenrij op en is de Provincialeweg geheel het domein van de auto. Hier bevinden zich de in- en uitgangen van de ondergrondse parkeergarage, het dynamisch busstation en het kiss & ride plein met taxistandplaatsen.

3.3. De Houtveldsingel

De Houtveldsingel is binnen Inverdan de hoofdonthulling van de wijken ten westen van het spoor. Het profiel van de Houtveldweg verandert gaandeweg van karakter. Het zuidelijk deel heeft in beide richtingen twee doorgaande rijstroken, in het noordelijk deel is het profiel teruggebracht tot twee keer één doorgaande rijstrook. Het profiel van de Houtveldsingel wordt voorzien van rijen bomen en sluit aan bij het groenere karakter van het westelijk deel van het plangebied.

3.4. Het Dijklint

Het dijklint Westzanerdijk-Hogendijk-Dam-Westzijde maakt deel uit van de historische dijken van de Zaanstreek en spelen een belangrijke rol in de oorspronkelijke grens tussen het slagenland en het

water van de Zaan en het IJ. Nieuwe ontwikkelingen dienen in deze historische context beschouwd te worden en de karakteristiek en continuïteit te versterken.

3.5. De Zaan

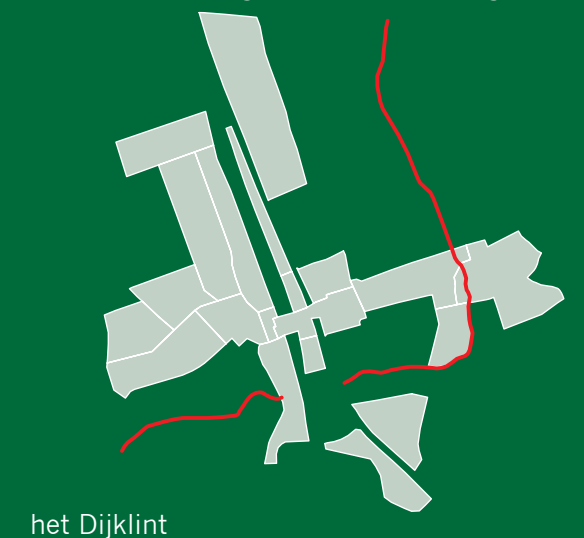
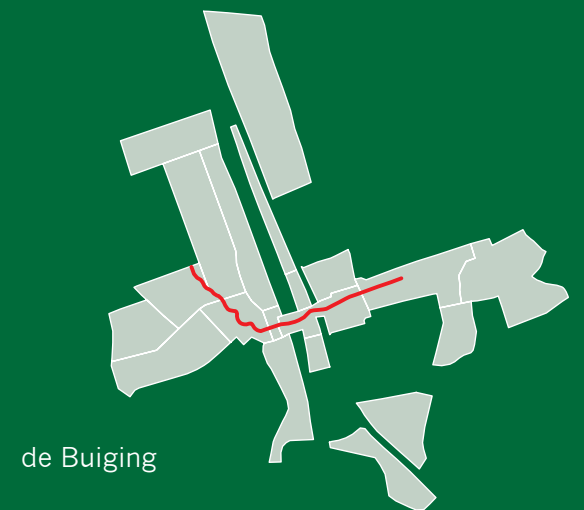
De Zaan is de belangrijkste verbinding tussen de verschillende kernen van Zaanstad. Met het Zaanoevers project is een start gemaakt om de ontwikkelingen langs de Zaan op elkaar af te stemmen en te stimuleren. Onder de doelstellingen vallen onder andere het versterken van de woonfunctie en de realisering van nieuwe openbare ruimten aan de Zaan, het behoud van het (industriële) erfgoed en de stimulatie van het toerisme. Een belangrijk aandachtspunt bij alle ontwikkelingen langs de Zaan is de relatie met de aangrenzende achterliggende gebieden. Voor al deze ontwikkelingen geldt dus dat zij zowel vanaf de Zaan als vanuit de stedelijke context beschouwd moeten worden.

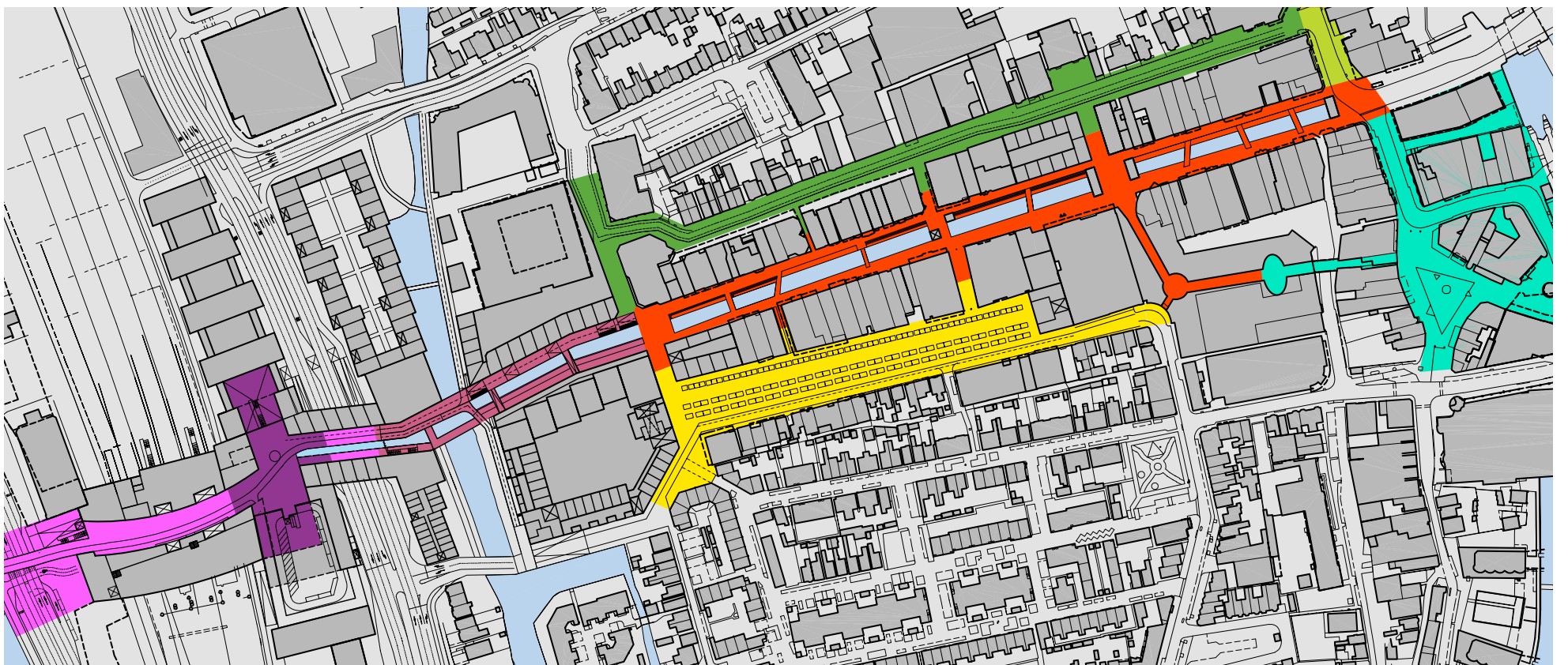
3.6. De Vaart

In tegenstelling tot de Zaan heeft de Vaart een intiem karakter. Het is een van de weinige historische waterlopen in het centrum van Zaandam. Uitgangspunt is het water zoveel mogelijk toegankelijk te maken. Enerzijds door er routes langs te leggen, zoals bij de Overtuinen, anderzijds door het zicht op het water te vergroten, zoals bij de Knoop. Het water heeft een dorps karakter, groene oevers, lichte knikken en subtiele verbredingen en vernauwingen. De Vaart heeft tevens een ecologische functie en staat in directe verbinding met de Dijksloot ten westen van het spoor. Nieuwe bruggen dienen zodanig te worden uitgevoerd dat het mogelijk is er met een klein bootje onderdoor te varen.

3.7. Deelgebiedenkaart

In het masterplan Inverdan zijn meerdere deelgebieden onderscheiden. Aan de westkant van het spoor bevinden zich de deelgebieden de Kenniswijk, de Bult, de Buiging-West, de Eilanden, Spoorstrip zuidwest, Stationsplein west, Spoorstrip west, Westerwatering oost en Molenpark. Aan de oostkant de Overtuinen, Spoorstrip-Oost noordzijde, Spoorstrip-Oost zuidzijde, het Noordsebos e.o., de Buiging-Oost, het Centrum, het Krimp, de Houthavenkade, Oud Zaanden en de Dam, de Sluizen, de Klauwershoek en de Burcht. Centraal in het plangebied over het spoor heen rond het NS-station ligt de Knoop (met daarin de Buiging).

4. Richtlijnen II: Algemene ontwerprichtlijnen

De algemene richtlijnen garanderen een samenhangend beeld en eenduidige visie. Zij hebben zowel betrekking op het ontwerp van de openbare en collectieve ruimte als op het ontwerp van gebouwen. De mate waarin een bepaalde richtlijn van toepassing is op een ontwerp is afhankelijk van de specifieke locatie en functie van het ontwerp.

4.1. Genius Loci

De genius loci, of de bijzondere eigenschappen van de plek, behoren uitgangspunt van een ontwerp te zijn. Het zijn immers de bijzondere en karakteristieke eigenschappen die een plek onderscheiden van iedere andere plek, waaraan door de geschiedenis heen mensen en dingen hun identiteit ontleen. In de meeste Nederlandse suburbs wordt het beeld gedomineerd door de grauwe standaardproducten die de bouwindustrie overal tussen Groningen en Maastricht heeft “weggezet”. Het typisch Hollandse landschap met z'n subtiele hoogteverschillen door dijkjes en polders moet steeds meer plaats maken voor grote vlakke platen van schoon zand waarop weliswaar ongestoord kan worden gebouwd, maar de verbintenis met de locatie ontbreekt. Behalve het landschap levert ook de bestaande specifieke en karaktervolle bebouwing van een plaats beelden aan die de genius loci mede bepalen. Door de geschiedenis heen is de typologie en de architectuur van gebouwen bepaald door de op die plek voor handen zijnde materialen en overgeleverde kennis.

4.2. Het maken van openbare ruimte

4.2.1. Room versus space

Colin Rowe onderzoekt in *Collage City* of, en zo ja, hoe je steden zou moeten bouwen. Hij vraagt zich daarbij af waarom het in de periode van de ‘moderne stedenbouw’ nooit gelukt is om een stad te bouwen waar je ook werkelijk warme gevoelens bij krijgt. Hij constateert dat niet alleen het uit elkaar leggen van functies in de moderne stedenbouw voor veel ongezelligheid heeft gezorgd, maar dat ook de verhouding tussen bebouwd en onbebouwd, en de betekenis van het gebouw ten opzichte van de ruimte een belangrijke rol speelt in het permanent mislukken. Hij vergelijkt daarvoor de stedenbouwkundige ordening van twee stadsplattegronden van gelijke grootte (zie illustratie): een fragment van het middeleeuwse Parma in Noord Italië en een modern stedenbouwkundig plan van Le Corbusier voor het Oost-Franse Saint-Dié.

Parma. Wit zijn de gebouwen, groen is de openbare ruimte. De ruimte is aanwezig als het Engelse ‘room’. De wandelaar loopt door de gangen en kamers van de stad, bij elke twintig of vijftig passen verrast door een nieuw beeld: een hoek om en er is weer een pleintje... De encenering lijkt eindeloos gevarieerd. Stedelijke ruimten wisselen elkaar bij het lopen af, maar op kleinere schaal en dichterbij leveren ook de naast elkaar staande gebouwen voortdurend wisselende beelden op: voordeuren, onderpuien, etalages, gevarieerde opbouw met meer of minder verdiepingen, openingen met verschillende karakteristieken, kroonlijsten, hoeklijnen, natuurstenen geveldelen en dan weer gepleisterde baksteen, reclame-uitingen, belettering, luifels, enzovoorts. Tegelijkertijd zijn de meeste gebouwen ondergeschikt aan de openbare ruimte. Zij dienen om de openbare ruimte te begrenzen, gebouwfront na gebouwfront geven zij de ruimte haar vorm en zo gezien zijn de gevels met al hun verscheidenheid aan maat, vorm, ordening, detaillering en materialisering een geheel met de vloer van de ruimte die in samenhang met de wanden gemaatvoerd, gevormd, geordend, gedetailleerd en gematerialiseerd is. Alleen de héél belangrijke gebouwen staan los, en vaak niet eens helemaal. Hier word je gestimuleerd eindeloos te dwalen en telkens weer een nieuwe route te kiezen.

Saint-Dié. Wit zijn de gebouwen, groen is de ruimte, maar de verhouding tussen wit en groen is hier wel dramatisch anders. De ruimte is te groot om als openbaar te worden ervaren. De maat ervan komt voort uit het wegenpatroon voor de auto, die overal kan komen, maar dan kom je nergens. Ruimte is hier ‘space’; Siegfried Gideon sprak in *time space & architecture* van ‘floating space’. Gebouwen staan los als sculpturen in de voortrazende ruimte. Voor de wandelaar is dit niet erg aangenaam. De schaal is te groot en het ontbreekt aan herkenningspunten dichtbij waaraan je je eigen bewegen kunt afmeten. Als je in ongeveer een kwartier van links naar rechts over de plankaart bent gelopen heb je weinig afwisseling van beeld beleefd. Hoewel hun verschijningsvorm daar nauwelijks aanleiding voor is, kun je de gebouwen van alle kanten waarnemen, maar het beeld van de gebouwen verandert tijdens de wandeling zo langzaam, en alles is voor de voetganger zo ver weg, dat er geen aangename prikkeling is, laat staan een stimulans om hier te wandelen.

4.2.2. Domeinen

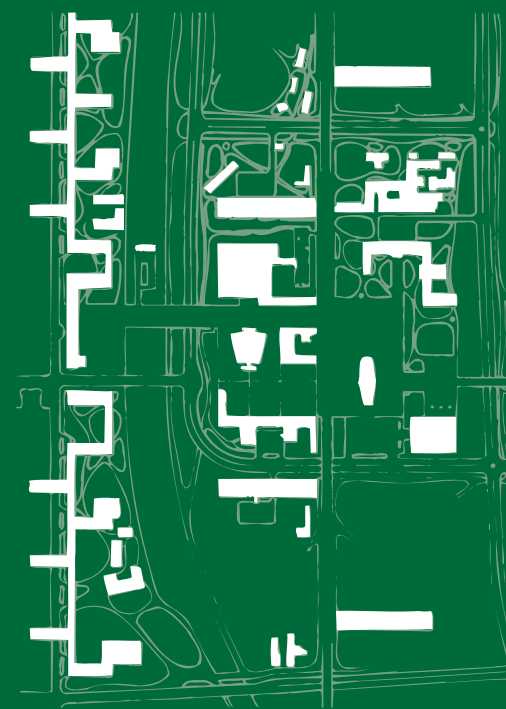
De maat, inrichting en vormgeving van openbare ruimte hangt sterk af van de functie van de openbare ruimte. Een marktplein ziet er anders uit dan een woonstraat, een winkelstraat anders dan

Genius loci

Parma

Saint-Dié

Eenheid in veelheid

Eenheid in kleur

een evenementenplein, omdat de functies aan en op deze ruimten verschillen. Om greep te krijgen op de vormgeving van de verschillende openbare ruimten in het plangebied is het zinvol de ruimte op te delen in verschillende domeinen. Ieder domein kent z'n eigen gebruikers, direct (de winkelier en de klant) en indirect (de fietser op weg naar het station). Voorop staat dat de maat van de openbare ruimte niet groter dient te zijn dan het gebruik vereist. De ruimte wordt dan immers onvoldoende toegeëigend. Het gevoel ontstaat dat het er minder druk is, er dient onnodig veel onderhoud te worden gepleegd en er ontstaat een gevoel van onveiligheid. Niet alleen de maat, ook de inrichting van het domein is van belang: Welke uitstraling is er nodig om een winkelstraat goed te laten functioneren, staan er niet teveel hekken en paaltjes waar mensen hun fiets aan kunnen vastzetten, is er voldoende verlichting, etc.

4.2.3. Serial vision

In het boek *the concise townscape* beschrijft Gordon Cullen aan de hand van een serie tekeningen het principe van 'serial vision'. De stedelijke ruimte rolt zich voor de wandelaar af als een film die door het wandelen in beweging wordt gebracht. De opeenvolgende beelden zien wij als een reeks. Kleine knikken in de rooilijn van gebouwen zorgen ervoor dat de gevelwand niet als een eindeloos perspectief langdurig te zien is, maar zich plotseling toont als we ons bewegen. Ruimten zijn voorlopig afgesloten, om zich te openen als we ons in de juiste richting bewegen. Dit effect van 'provisional closure' maakt ons nieuwsgierig. In de plattegrondtekening staat elk pijltje voor de plek waar een ander ruimtebeeld te zien is of waar een nieuw object opdoemt. Door knikken in de straatgevels, door versmallingen en verbredingen en losse objecten in de ruimte ontstaat er een spel van verhullen en onthullen.

4.2.4. Collectieve ruimte

Voor de maat en inrichting van collectieve ruimte gelden in principe dezelfde uitgangspunten als voor openbare ruimte: afstemming op het gebruik. De overgang van het domein van een openbare ruimte naar een collectieve, semi-openbare ruimte dient helder te zijn. De toegang van een collectieve ruimte dient zodanig te zijn vormgegeven dat eventuele afsluiting op bepaalde tijden, of enkel toegang middels sleutels, pasjes of hallofoon mogelijk is.

4.2.5. Oriëntatie, ontsluiting, contact met maaiveld

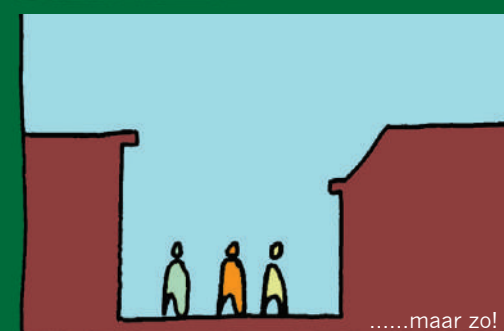
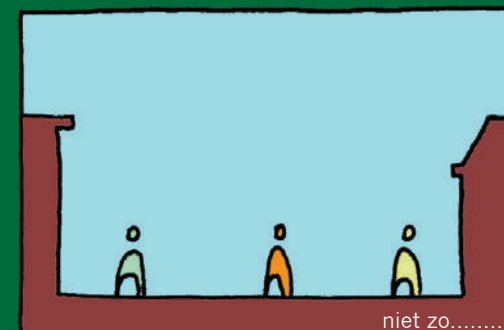
Alle functies in gebouwen dienen zoveel mogelijk te zijn georiënteerd op de straat. Iedere functie heeft een eigen voordeur aan de straat, ook wanneer deze functie geheel op de verdieping is gelegen. Verblijfsruimten liggen zoveel mogelijk aan de openbare ruimte. Hierdoor wordt het gevoel van sociale veiligheid verhoogd en neemt de dynamiek in de straat, ook in de avonduren, toe.

4.3. Eenheid in Veelheid

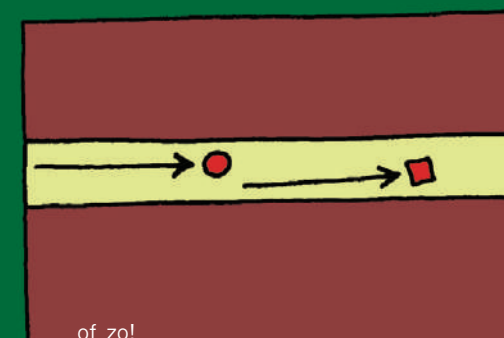
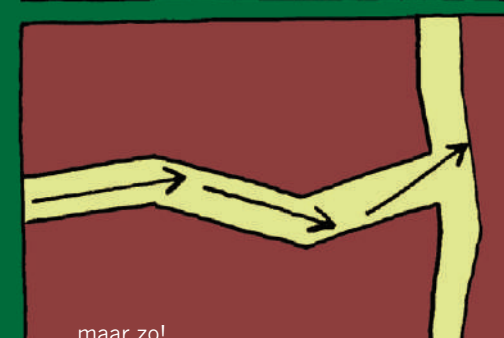
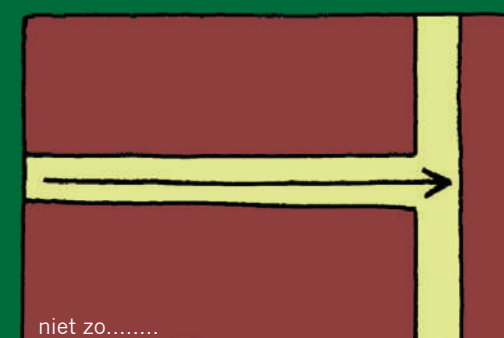
De beleving van een stedelijke ruimte wordt voor een zeer groot deel bepaald door de gebouwen die de wanden vormen van deze ruimte. Deze gebouwen vormen een verzameling waarin, zoals kenmerkend voor alle verzamelingen, ieder object naast zijn unieke kenmerken tevens gemeenschappelijke eigenschappen heeft. De unieke kenmerken zijn ondergeschikt aan de gemeenschappelijke, waardoor de verzameling ook in de loop der tijd als eenheid voortbestaat en sterk genoeg blijft om groei en verandering in gebruik op te nemen.

Raymond Unwin beschrijft het belang van veel verschillende gebouwen die onderdeel uitmaken van een stedelijke ensemble in *Town Planning in Practice* onder het motto: 'Of houses, and how the variety of each should be dominated by the harmony of the whole'.

Tuinarchitect Nori Pope, die elk jaar tweehonderd strekkende meter border aanlegt in zijn beroemde tuin Hadspen in Engeland, gaat het probleem van compositie voor de wilde veelheid van alle verschillende planten die hij gebruikt te lijf door gebruik te maken van ofwel 'eenheid in vorm', ofwel 'eenheid in kleur'. In zijn borders laat hij zien hoe ordening het harmonisch samenbrengen van veel verschillende planten mogelijk maakt. Een dergelijke werkwijze is ook op het samenbrengen van gebouwen toepasbaar.

krimpen van de openbare ruimte: meer massa / meer water

focuspunten: knikken van de straatgevels / losse objecten in de ruimte

5. Richtlijnen III: Architectonische ontwerprichtlijnen

5.1. Korrelgrootte

Architectonische bouwstenen zijn de in de openbare ruimte te onderscheiden elementen. De herkenbaarheid van deze bouwstenen, de korrelgrootte, is van belang om in de openbare ruimte de juiste maat en schaal te kunnen ervaren. In sommige gevallen kan het noodzakelijk zijn voor een bouwsteen extra richtlijnen aan te geven, indien deze een bijzondere positie binnen het stedenbouwkundig plan vervult (bijvoorbeeld de hoek van een bouwblok, een hoger gebouw in de zichtlijn van een straat, een gebouw met een bijzonder programma op een plein).

5.2. Gevels van kleine en grote gebouwen

Voor kleine gebouwen gelden andere ontwerprichtlijnen dan voor grote gebouwen. Kleine gebouwen, zowel in een reeks als losstaand, hebben verschillende zijden: een formele zijde, gericht op de openbare ruimte, en een informele zijde. De formele zijde is ontworpen van buiten naar binnen: de compositie van de gevel wordt met name bepaald door het gezicht dat de functie van het gebouw naar de openbare ruimte meekrijgt. Het ontwerp van de gevel is derhalve in grote mate onafhankelijk van de functie en structuur van het gebouw (Robert Venturi duidt dit aan als *Decorated Shed*). De formele zijde wordt over het algemeen gekenmerkt door symmetrie en decoratieve elementen. De informele zijde van kleine gebouwen is ontworpen van binnen naar buiten: de maat en plaats van ramen is ingegeven door de functie die zich achter de gevel bevindt. De informele zijde is doelmatig en sober van aard. Grote gebouwen zijn rondom ontworpen. De gevels hebben één architectuur. Deze gebouwen staan relatief los of steken boven het stedelijk weefsel uit. De plint van grote(re) gebouwen dient in schaal en compositie aan te sluiten bij de menselijke maat en maakt in grote mate deel uit van het ontwerp van de openbare ruimte.

5.3. Materiaal en textuur

Ook in materialisering en textuur verschillen grote gebouwen van kleine. Kleine gebouwen worden doorgaans in de straat aanschouwd. De gevels, die hierdoor van relatief korte afstand worden gezien, hebben een tektonische uitstraling. De huid van het gebouw is dun, geleed en heeft een fijne schaduwwerking. Het kleine houten huis heeft een façade architectuur waarin door subtiele verschillen en verandering van de richting van de houten bekleding basis, top en zijkant worden onderscheiden. Het kleurcontrast tussen de vlakken van de gevels en het wit van kozijnen, windveren,

boeiboorden en makelaars is zeer bepalend voor het beeld. Ramen van houten gebouwen zijn als gevolg van de bouwwijze altijd minder verticaal geweest dan die van stenen gebouwen. De compositie van de gevel van een houten gebouw is wezenlijk anders dan die van een stenen gebouw. In het perspectief van de straatwand spelen verticale (witte) lijnen een grotere rol dan horizontale, die immers door het perspectief verkort worden. Zij bepalen het ritme en de schaal van de gebouwen.

Tegenover de grafische tweedimensionale gevelarchitectuur van het kleine houten huis staat de plastic van het grote stenen gebouw. Aangezien grote gebouwen van verschillende zijden en van grotere afstand gezien worden hebben ze een architectuur rondom. Ze bestaan uit een massa met daarin geperforeerde gaten. Naarmate men het gebouw nadert krijgt het gebouw meer detail en hierdoor meer gelaagdheid. Het gebouw communiceert op verschillende afstanden.

De toepassing van licht getinte materialen vergt extra aandacht voor het beeld bij verkleuring en vervuiling. Verticale naden leiden doorgaans tot ongewenste vervuiling op de gevel. Bij horizontale profilering kan de vervuiling wegvallen in de slagschaduw waardoor het gewenste beeld behouden blijft of zelfs versterkt wordt.

5.4. Kleur

De Zaanstreek is van hout gemaakt. Hout van huizen, molens, schuren, hekken, karren en bootjes. Hout van platbodems voor de Zuiderzee en de Waddenzee. Hout van vissers-, handels- en oorlogsschepen die de wereldzeeën op gingen. Hout van de schepen die al dit hout in het Noorden gingen halen. Maar voor het zover was, was er inheems eiken. Zolang dat nog gemakkelijk te krijgen was - ruwweg tot aan de zeventiende eeuw -, werd het onbeschermd toegepast, en vergrijsde het. De eerste kleur is grijs.

Als het inheemse eikenhout schaarser wordt, gebruikt men zachter hout, en dat moet beschermd worden. Dat gebeurt hoofdzakelijk met teer. De tweede kleur is (bruin-)zwart.

Met de welvaart van de zeventiende eeuw komt de schilder, die tot dusver alleen in het interieur werkzaam was, naar buiten met zijn glanzende olie verf. Het gaat nu niet meer alleen om bescherming van het hout, maar ook om verfraaiing: het huis wordt tot 'schilderij', en alle beschikbare kleuren worden daarvoor ingezet. Zo ontstaat een bont beeld van rood, geel, blauw, groen, wit, zwart en grijs, dat met ongelooft

korrelgrootte

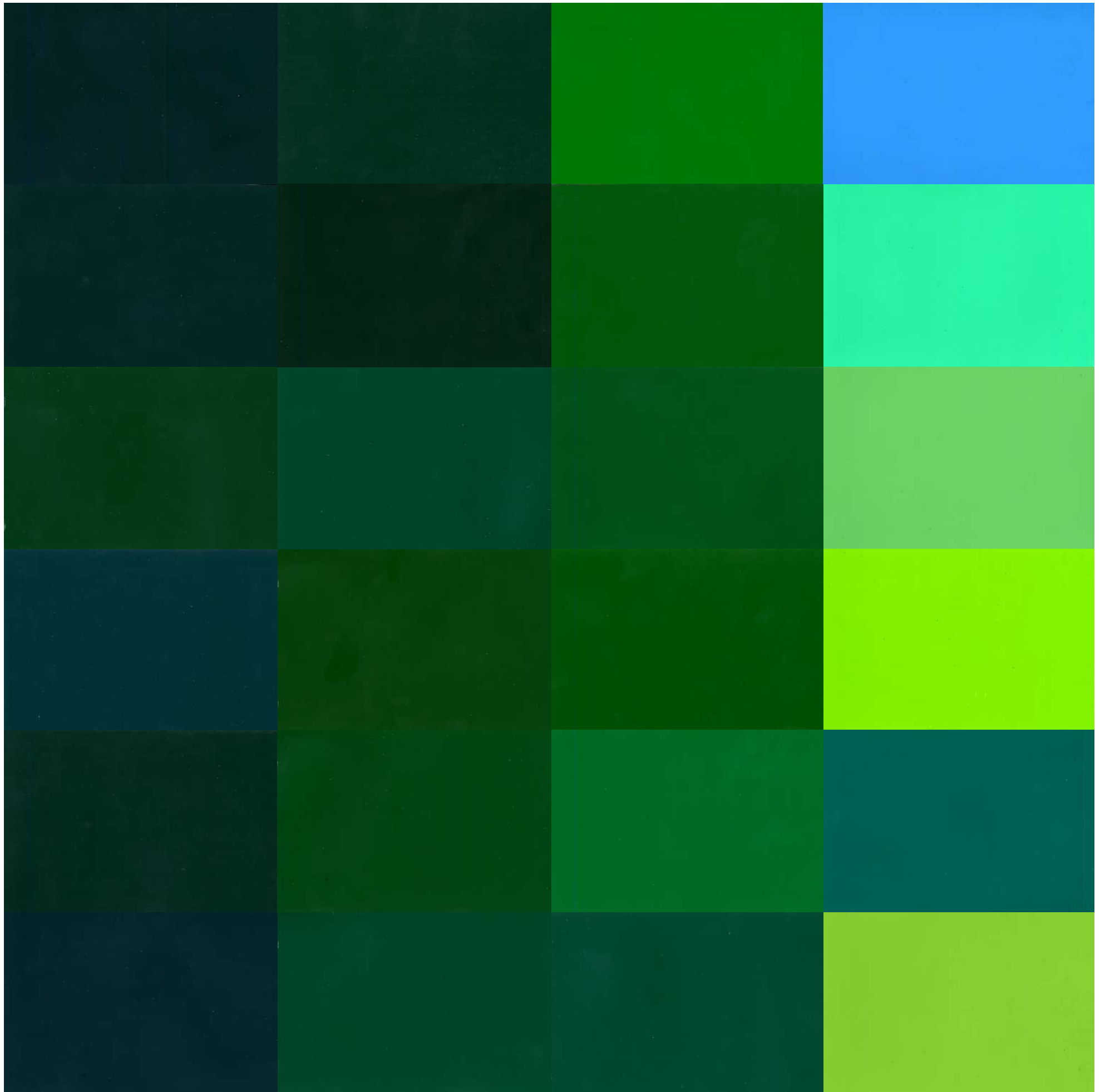
grote gebouwen - architectuur rondom

houten gebouwen - façade architectuur

formeel - informeel

en bewondering - en ook wel met afkeuring - wordt beschreven in talloze reisverslagen uit de achttiende en negentiende eeuw. De derde kleur is het palet van de huisschilder.

Met de komst van de nieuwe industrie in de tweede helft van de 19^e eeuw nemen fabrieken het werk van de molens over. Het kleurbeeld versobert en de status van de houtbouw staat onder druk. De welvaart blijft er echter aanwezig, en er zijn directeuren die het houten huis trouw blijven. Uit de hier aanwezige verffabrieken rollen de 'bussen' met nieuwe, krachtige groenen. In een rijke variatie, van middelgroen tot het donkerste groen, ontstaat langs de Zaan een collectief kleurbeeld zonder weerga. De lichtere tinten fris en energiek, de donkere diep en plechtstatig. Deze groenen vormen samen de kleur van de welvarende industriële samenleving, niet alleen voor de Zaanstreek, maar voor heel Nederland. Daarom is 'Zaans Groen' het bekendste kleurfenomeen van Nederland geworden. De vierde kleur is Zaans Groen.

Na de uitbundige 'ontdekking van het nieuwe groen' in de tweede helft van de negentiende eeuw verwatert het beeld in de eerste helft van de twintigste eeuw. Steeds meer houten huizen maken plaats voor stenen huizen, en de variatie in het groen wordt kleiner. Het groen wordt 'gewoon', het is een kleur waar niemand nog bij nadenkt. Dit verandert bij de opkomst van het massatoerisme. De Zaanse Schans trekt wereldwijd belangstelling, en alle huizen zijn er groen. Geen gevarieerd groen maar vooral donkergroen, ter ondersteuning van de ouderdom, van de geschiedenis die de Zaanse Schans verbeeldt. Dergelijk donkergroen begint in de jaren zestig aan een opmars door heel Nederland. Om te beginnen slaat het over naar andere plaatsen die hun graantje van het toerisme willen meepikken. Edam, Volendam en Monnikendam werpen hun flets-Waterlandse historie van zich af en worden groen. Andere Zuiderzeedorpen en -steden volgen, en allengs wordt het donkere groen de kleur van historisch Nederland. Het krijgt dan ook de toepasselijke naam 'monumentengroen'. De vijfde kleur is monumentengroen.

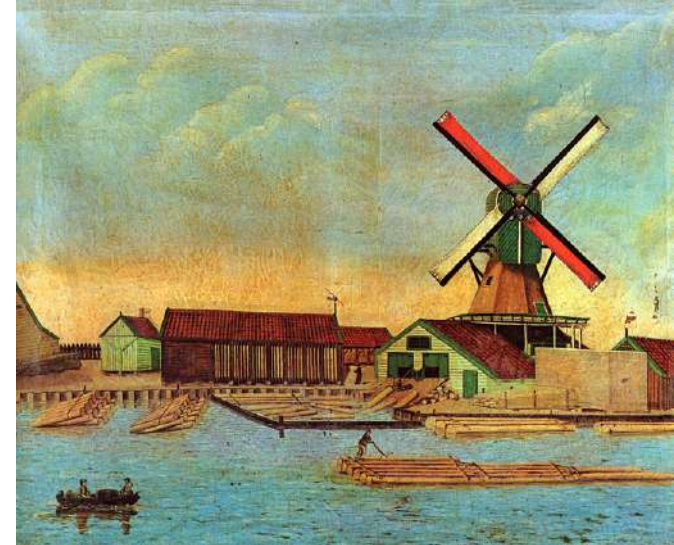
Wat is nu, anno 2003, de stand van zaken? De situatie waarin het groen zich bevindt is ingewikkeld. Het monumentengroen heerst nog altijd onaantastbaar, en het meeste groen is daarom fantasieloos - zo dood als een pier. Waarschijnlijk reflecteert deze doodsheid het einde van het industriële tijdperk, en wordt 'jong groen' daarom als ongepast ervaren. Deze impasse kan worden doorbroken door op zoek te gaan naar het groen van het postindustriële tijdperk. Het is tijd voor het nieuwe groen van een nieuw tijdperk, en de Zaanstreek kan daarin, als drager van de groene fakkels, opnieuw het voortouw nemen. De zesde kleur is Nieuw Groen.

Waarom groen, als in het voorafgaande zoveel andere kleuren de revue passeerden? Allereerst omdat die andere kleuren alleen relevant zijn als het gaat om restauratie. Bij restauratie wordt gekozen voor een bepaalde historische periode, en dan kan elk van de kleurperiodes als houvast dienen. In het plan Inverdan is een historisch element weliswaar aanwezig in de keuze voor houtskeletbouw, maar het 'kunstmatige', emblematiese karakter van deze keuze schiept de ruimte om er een eigentijdse wending aan te geven. Er is geen enkele 'verplichting' om de kleuren historisch-correct toe te passen. Tot zover de verdediging. Nu de aanval. Voor ons Nederlanders is groen de gewoonste zaak van de wereld. Het omgekeerde is echter het geval: het Nederlandse groen is de ongewoonste zaak van de wereld. In geen enkel land ter wereld speelt de range van middel- tot donkergroen een rol. Nergens ter wereld is groen een spiegel van de cultuur als in Nederland, waar het de kleur van de welvaart is, en waar status heel exact met de kleur groen kan worden uitgedrukt. Groen is hier de nationale kleur, maar omdat dit een strikt traditioneel gegeven is - geen architect houdt zich met groen bezig - wordt het groen behandeld met de achteloosheid die het karakteristieke, het meest eigene, vaak ten deel valt. In zijn omgang met het groen schuilt voor de Nederlander daarom de keuze tussen zelfbewust wereldburgerschap of culturele bewusteloosheid. En dit geldt voor geen enkele andere kleur.

Er is echter wél iets bijzonders aan de hand met blauw. Het zijn van die triviale verhalen waarover je je schouders kunt ophalen. En toch...

In de Zaanstreek is er 'Het Blauwe Huis op de Hogendijk', een schilderij van Monet. Op het schilderij, dat een getrouwe weergave van de situatie aan de Hogendijk anno 1871 lijkt te bieden, staat een blauw huis. In de Zaanstreek leeft al geruime tijd de vraag of dat blauw wellicht een groen was dat bij het aanbrengen een blauwe kleur had die pas na enige tijd in groen overging, of een uitgeblauwd groen, dat wil zeggen een groen dat van ouderdom blauw was geworden. Het opvallende is dat de mogelijkheid dat het blauw was *om blauw te zijn* nauwelijks aan de orde komt. De discussie zegt daardoor meer over de betekenis van het groen dan het groen zelf ooit kan zeggen. Met andere woorden: één blauw huis raakt de Zaanstreek meer in het Zaans-Groene hart dan duizend groene huizen.

Er kan geen twijfel over bestaan. Kleur, in het bijzonder groen, speelt een belangrijke rol voor de architecten van het nieuwe stadshart van Zaanstad. Niet alleen door de geschiedenis van het houten huis, dat uit oogpunt van duurzaamheid al snel beschilderd werd, waardoor het gebruik van verf al vroeg gemeengoed was. Maar ook omdat de kleur groen een speciale plek kent bij de Hollander:

er lijkt geen discussie mogelijk over welke groen fout is en welke goed. Met het voor Inverdan samengestelde kleurpalet wordt het verschrompelde groenpalet opnieuw verrijkt en zijn nieuwe discussies mogelijk: hoeveel 'nieuwe groenen' kan een reeks gebouwen bevatten, zonder het Zaanse gevoel te verliezen? Kan een kantoorgebouw van zeven lagen Zaanse groen zijn?

Minstens zo belangrijk als de kleur van de gevelvlakken, waar het in het voorafgaande met name over gaat, is de toepassing van het witte detail: kozijnen, windveren, boeiboorden en makelaars. Zoals het wit het groen versterkt, versterkt het groen het wit.

Bij de toepassing van kleur zijn Eenheid in Veelheid, de reeks en de uitzondering en schaal sleutelbegrippen.

5.5. Gevelelementen

Rolluiken, reclame-uitingen, luifels, zonweringen, erkers, balkons, serres, tochtportalen, installaties. Het zijn elementen die onlosmakelijk met de gevel van een gebouw verbonden zijn, maar die al te vaak de gevel ontsieren in plaats van versterken. Al was het alleen maar omdat door aanpassing in het gebruik van het gebouw deze elementen dikwijls in een later stadium worden toegevoegd of aangepast. Reden te meer om afspraken te maken over de wijze waarop er met deze gevelelementen wordt omgegaan.

Welke richtlijnen er voor deze gevelelementen zullen moeten worden opgesteld verschilt per lokatie. Voor een winkelstraat met kleinschalige winkels verwacht men immers een ander beeld dan voor een grootschalig winkelcomplex, een horecaplein of een woonstraat. Toch zijn er een aantal algemene uitgangspunten te formuleren. In de overleggen tussen ontwerpers, supervisor en opdrachtgevers zullen per lokatie de richtlijnen nader gestalte krijgen, waarbij flexibiliteit, duurzaamheid en samenhang de belangrijkste thema's zijn.

Voor alle gevelelementen geldt dat ze een wezenlijk onderdeel moeten uitmaken van het gevelontwerp en dus niet de indruk geven later te zijn toegevoegd "omdat het nu eenmaal niet anders kon". De gevelelementen staan in dienst van en zijn derhalve ondergeschikt aan het ontwerp van de gevel. Dit betekent dat op basis van het karakter van de gebouwen en de openbare ruimte eisen worden gesteld aan de dimensionering, plaatsing, materialisering, detaillering, ordening en het kleurgebruik. Hieronder volgen een aantal opmerkingen die in de nadere invulling meegenomen dienen te worden.

5.5.1. Rolluiken

Maar al te vaak ontsieren rolluiken de gevel: een

grote rolkast die ongenueanceerd boven de winkelpui is geschroefd of een geheel gesloten grijs metalen vlak in de avonduren. Bij het ontwerp van de gevel dient de rolkast derhalve zoveel mogelijk aan de binnenzijde van het pand te worden aangebracht. Het rolluik dient zo maximaal mogelijk (minstens 70%) open te zijn, opdat interne verlichting er in de avonduren aan bijdraagt een verlaten en onveilige sfeer te voorkomen. Dat het rolluik deel uitmaakt van het ontwerp van de gevel betekent onder andere dat het ontwerp de bouwkundige indeling van de gevel volgt en vorm-, materiaal en kleurkeuze zijn afgestemd op de sfeer en het gebruik van het gebouw. Ongeverfde materialen zijn in principe niet aanvaardbaar.

5.5.2. Reclame-uitingen, luifels en zonweringen

Met reclame-uitingen, luifels en zonweringen is het nog erger gesteld dan met rolluiken. De enorme hoeveelheid aan verschijningsvormen en de behoefte harder te schreeuwen dan de buurman leidt in menig winkelstraat tot een chaotisch onrustig beeld, waarin de (mogelijke) kwaliteit van de gevels en de samenhang tussen de panden niet meer is te zien. Door gezamenlijke afspraken te maken over wat wel en niet aanvaardbaar is en in het ontwerp van de gevel rekening te houden met de wens reclame, luifels en zonweringen op te nemen kan de kwaliteit van het beeld in dergelijke publieke straten gewaarborgd worden.

Allereerst dienen er afspraken te worden gemaakt over de hoogte, breedte en diepte van de elementen, de minimale vrije hoogte en de marges waarbinnen de elementen geplaatst kunnen worden. Ook afspraken omtrent het aantal reclameborden, de toegestane materialen, de wijze van verlichting en het verbieden van de toepassing van bijvoorbeeld lichtbolletjes, lichtslangen, knipperende verlichting, lichtprojecties, vlaggen, of banieren dienen hierbij te worden meegenomen. De toepassing van reclame, luifels en zonweringen bij monumentale panden verdient extra aandacht (naamgeving alleen binnen de pui op het glas, behoud van karakteristieke monumentale elementen).

5.5.3. Installaties

In het functioneren van een gebouw spelen installaties voor bijvoorbeeld verlichting, luchtbehandeling, koeling, verwarming en telecommunicatie een grote rol. De invloed van installaties op het gevelbeeld wordt dikwijls onderschat en installaties worden onvoldoende meegenomen in het ontwerp. Installaties dienen deel uit te maken van het ontwerp. Gebouwen dienen op architectonische wijze te worden beëindigd, dus niet met een verzameling technische dozen.

Legenda:

- I. Hoogwaardig stedelijk gebied
- II. Belangrijk openbaar stedelijk gebied
- III. Regulier stedelijk gebied

Zônes openbare ruimte

6. Richtlijnen IV: Inrichting van de openbare ruimte

6.1. Kwaliteitsniveau openbare ruimte

Met het plan Inverdan worden alle openbare ruimten in kwaliteit en representativiteit verbeterd. Om in ieder deelgebied een kwaliteitsniveau te kunnen realiseren, te beheren en te behouden wat hieraan ten deel behoort te komen, zijn de verschillende deelgebieden van het plan onderverdeeld in drie kwaliteitszones: hoogwaardig stedelijk gebied, belangrijk openbaar stedelijk gebied en regulier stedelijk gebied. De extra kosten boven op de huidige aanleg- en ontwerpkosten, die deze kwaliteitsverhogingen zullen veroorzaken, zullen worden gefinancierd uit een planontwikkelingsfonds. Om de kwaliteit in de toekomst te garanderen zijn ook voor het beheer en onderhoud extra middelen nodig. Met als doel de financiële consequenties hiervan in kaart te brengen wordt voorgesteld een beheerplan op te stellen. Dit plan moet aangeven op welke wijze en met welke extra middelen het kwaliteitsniveau duurzaam in stand kan worden gehouden.

6.1.1. Hoogwaardig stedelijk gebied (zone 1)

1. De Buiging-Oost
2. Spoorstrip-Oost de Knoop
3. Stationsplein-West
4. De Buiging-West
5. Centrum (Gedempte Gracht, Rozengracht, Vinkenstraat en Westzijde)
6. Het Krimp
7. De Dam, de Sluizen, de Klauwershoek en de Burcht

6.1.2. Belangrijk openbaar stedelijk gebied (zone 2)

8. Spoorstrip-Oost zuidzijde
9. De Kenniswijk
10. De Bult
11. De Eilanden
12. Noordsebos e.o.

6.1.3. Regulier stedelijk gebied (zone 3)

13. Spoorstrip-West
14. Westerwatering-Oost
15. Spoorstrip-Zuidwest
16. Spoorstrip-Oost noordzijde
17. De Overtuinen
18. Oud Zaenden
19. Houthavenkade
20. Molenpark

6.2. Algemene uitgangspunten ontwerp, aanleg, beheer & onderhoud

Om de kwaliteit van de openbare ruimte in heel Inverdan te verhogen zijn een aantal uitgangspunten te hanteren bij het ontwerp, de aanleg en het beheer & onderhoud, ongeacht de zone.

Materialisering: In het gehele plangebied dient betonnen bestrating vermeden te worden. Gebakken producten voor de bestrating is de standaard.

Continuïteit van het ontwerp: Het is niet de bedoeling dat per deelgebied een op zichzelf staand ontwerp voor de openbare ruimte gemaakt wordt. De openbare ruimte is een bindend element tussen de verschillende deelgebieden en zal derhalve een logisch beloop moeten hebben van het ene naar het andere domein. Dit betekent echter niet dat er geen aandacht besteed dient te worden aan de specifieke eisen die het gebruik van de openbare ruimte zal stellen (de markering van een plein, een ruwer oppervlak van een helling om fietsers af te remmen, etc.).

Familie van straatmeubilair: Er dient per zone een familie van straatmeubilair te worden vastgesteld, die overal wordt toegepast, tenzij er bijzondere aanleiding is er van af te wijken. Door het vaststellen van een familie wordt samenhang gewaarborgd en is beter beheer en onderhoud te realiseren. De keuze van straatmeubilair en verlichting dient zodanig te geschieden dat er voldoende keuze is om de juiste inrichting bij de karakteristiek van de verschillende openbare ruimten te kiezen, zonder de continuïteit (en beheer en onderhoud) van de openbare ruimte te verstoren.

Geen onnodige overgangen van materiaal, kleur, hoogte: De openbare ruimte van het huidige centrumgebied wordt gekenmerkt door een bonte verzameling van materialen, kleuren en verkeersstroken. Hierdoor ontstaat een zeer rommelig, onsamenhangend en verwaarloosd beeld. Variatie in materiaal, kleur en hoogte dient dan ook zoveel mogelijk vermeden te worden en altijd een duidelijk doel te hebben. Functionele zones dienen met zo min mogelijk middelen te worden onderscheiden. Bij herbestrating dienen kleurverschillen door de combinatie van hergebruikte en nieuwe materialen te worden voorkomen. In het ontwerp van de openbare ruimte ligt de nadruk op het horizontale vlak, dat loopt van straatgevel tot straatgevel.

Secure detaillering: Door in het ontwerp van de inrichting veel aandacht te besteden aan het detail en het toekomstig beheer ervan kunnen extra inspanningen in uitvoering en onderhoud voorkomen worden. Voorkom grote kieren in bestrating in verband met onkruidbestrijding, maak afwijkingen in de bestrating mogelijk, voorkom zo veel mogelijk hak-, zaag-, of knipwerk.

Overdachte inzet van straatmeubilair: Pas in voetgangersgebieden zo min mogelijk straatmeubilair toe waar fietsen aan kunnen worden vastgezet. Combineer waar mogelijk elementen om het aantal te beperken (bewegwijzering aan lichtmast, verlichting in railing). Wijs in het straatprofiel zônes aan waarin al het straatmeubilair zich moet bevinden. De nutsvoorzieningen, zoals trafo's, OV-, PTT-, VRI- en kabeltelevisiekasten en rioolgemaal, moeten onderdeel uitmaken van het ontwerp van de openbare ruimte, waar mogelijk geïntegreerd in de bebouwing.

6.3. Richtlijnen voor zonering stedelijke gebieden

6.3.1. Richtlijnen hoogwaardig stedelijk gebied (zone 1)

Het hoogwaardig stedelijk gebied is het centrum van Zaanstad. Het heeft een publiekelijke functie en is het visitekaartje van de stad. Bezoek je Zaanstad, dan kom je in het centrum. Het intensieve gebruik en het vereiste representatieve karakter vereisen een goed doordacht, onderhoudsarm, duurzaam en sfeervol ontwerp. Bij de inrichting van dit gebied past een afwijkend materiaalgebruik ten opzichte van andere gebieden in Zaanstad.

Bestrating: In dit stedelijk gebied is het vormgeven van de openbare ruimte van essentieel belang. Zo staan de gebouwen in dienst van de openbare ruimte, doordat zij de straatwanden vormen en de ruimte de schaal, verhouding en begrenzing geven die past bij het gebruik van de ruimte. De vloer van de 'kamers' die zo ontstaan, dient zo egaal en horizontaal mogelijk te zijn. Dit betekent in principe geen overgangen in materiaal, kleur en hoogte tenzij hier zeer nadrukkelijk aanleiding voor is. Uitgangspunt is de toepassing van gebakken klinkers en natuurstenen banden. Betonnen straatwerk dient ten alle tijden gemeden te worden.

Verlichting: Voor de verlichting van de openbare ruimte zal bij het ontwerp een selectie gemaakt worden van armaturen met verschillende karakters. Op basis van de gewenste sfeer van de openbare ruimte wordt uit deze selectie een type armatuur gekozen.

6.3.2. Richtlijnen belangrijk openbaar stedelijk gebied (zone 2)

Het belangrijk openbaar stedelijk gebied grenst aan het hoogwaardig stedelijk gebied. Deze gebieden worden doorkruist door belangrijke routes naar en van het centrum. Het gebied kenmerkt zich derhalve door een meer dan gemiddeld intensief gebruik en een representatiever karakter. In het beheer en onderhoudplan moet rekening gehouden worden dat deze gebieden een extra kwaliteit bezitten in groen, water of recreatie.

6.3.3. Richtlijnen regulier stedelijk gebied (zone 3)

Alle overige deelgebieden vallen onder het regulier stedelijk gebied. Voor deze gebieden wordt een minimale kwaliteit vastgelegd. Deze gebieden kennen voornamelijk bestemmingsverkeer en hebben geen bijzondere publieke functie. Er kunnen parken en groene zoomen in deze deelgebieden voorkomen hiervoor zal extra budget uitgetrokken moeten worden voor beheer en onderhoud.

6.4. Rolverdeling private partijen en gemeente

Voor de ontwikkeling van Inverdan heeft Zaanstad een kwaliteitsfonds in het leven geroepen. In een intentie- en samenwerkingsovereenkomst die met de marktpartijen worden gesloten worden afspraken vastgelegd over de bijdrage aan het kwaliteitsfonds. De centrale gedachte is dat alleen door een integrale benadering de totale ontwikkeling van Inverdan succesvol kan verlopen. Het kwaliteitsfonds moet extra kwaliteit mogelijk maken in de planvorming van de openbare ruimte en infrastructuur. De gemeente is beheerder van het fonds.

Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in zone I en de hoofdinfrastructuur zal primair de verantwoordelijkheid blijven van de gemeente. In het kader van het project Inverdan zullen voorstellen gedaan worden aan het gemeentebestuur voor het instandhouden van een basiskwaliteit voor de openbare ruimte.

Voor de andere zones dient nader bezien te worden of terreinen met een openbaar karakter in eigendom, beheer en onderhoud kunnen komen bij derden. Afspraken omtrent beheer en onderhoud zullen contractueel moeten worden vastgelegd, waarbij duidelijk moet zijn dat er een basiskwaliteit is die ten alle tijden gerealiseerd en in stand gehouden moet worden.

Ankersmitplein te Zaanstad
gefragmenteerde openbare ruimte

Singel te Amsterdam
zo min mogelijk overgangen

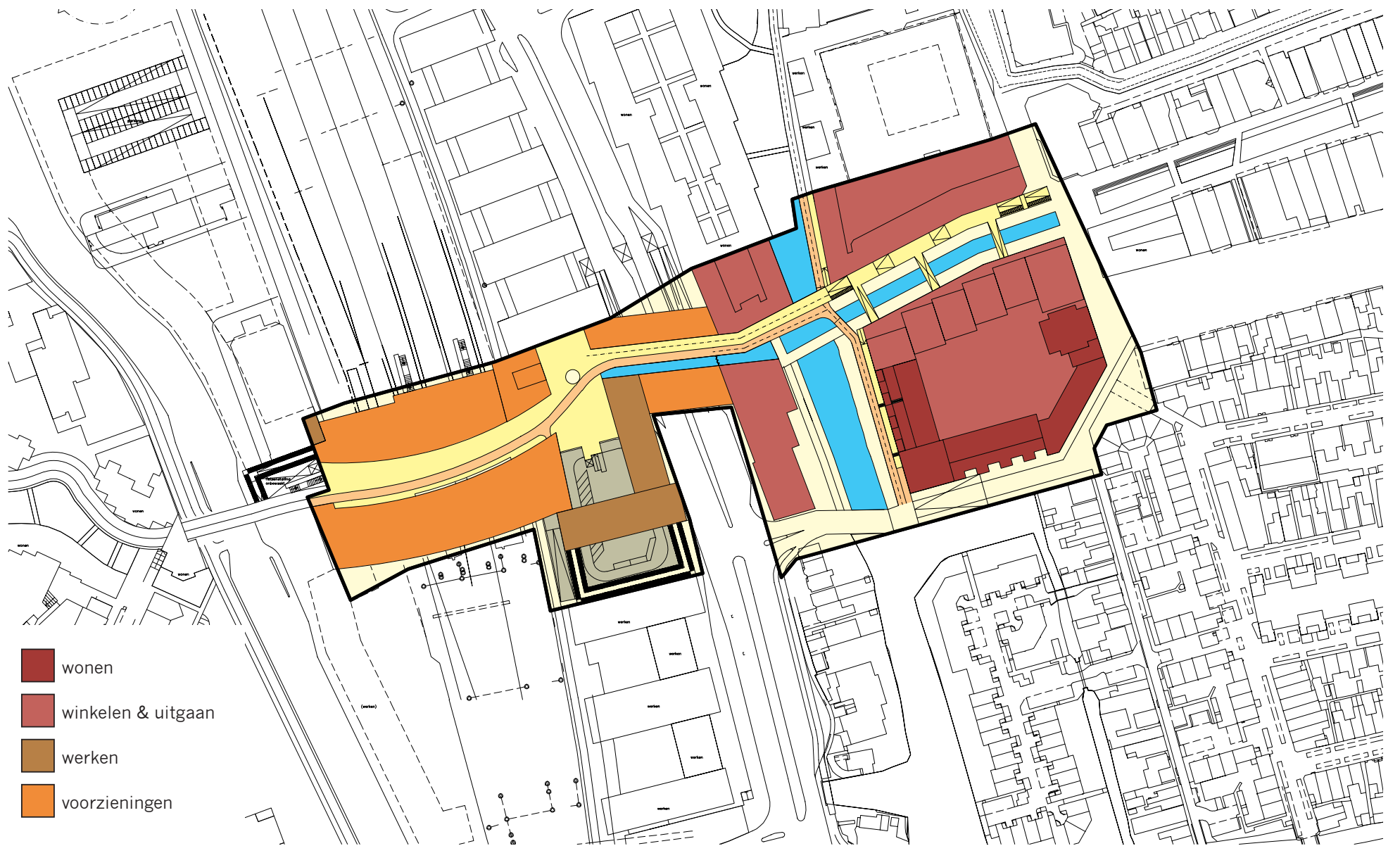
6.6. Kunst in de openbare ruimte

Sculpturen in de openbare ruimte dienen figuratief te zijn en een inhoudelijke relatie te hebben met de Zaanstreek. De lokatie en inpassing van kunstwerken dient in het ontwerp van de openbare ruimte te worden meegenomen. Op de Gedempte Gracht kunnen sculpturen worden ingezet als onderdeel van de *serial vision* (zie paragraaf 4.2.3). Nadere inventarisatie en uitwerking van kleinkunst en evenementen kan leiden tot een hierop afgestemde dimensionering en inrichting van pleinen en plekken. Tijdelijke kunst en evenementen op de bouwplaats kunnen een bijdrage leveren aan de betrokkenheid van burgers en de herkenbaarheid van het nieuwe stadscentrum en de onvermijdelijke overlast tijdens de bouwwerkzaamheden verzachten.

6.7. Overige (technische) eisen

De in dit document opgenomen richtlijnen voor de openbare ruimte hebben allen betrekking op de kwaliteit van het beeld. Overige door de gemeente opgestelde eisen ten aanzien van de openbare ruimte, zoals standaarddetails voor straatwerken en riolering, uitgangspunten voor wegprofielen en technische eisen ten aanzien van verlichting en verkeersveiligheid zullen worden geactualiseerd of opgenomen worden in nieuw te vervaardigen documenten.

7. Richtlijnen V: Deelgebieden

7.1. Deelgebied 1 - De Buiging-Oost

7.1.1. Algemeen

zone openbare ruimte: hoogwaardig stedelijk gebied (zie hoofdstuk 6)

uitwerkingsniveau: uitgewerkt ontwikkelingsgebied (zie paragraaf 2.3)

voor plattegronden en doorsneden zie bijlage D1 van het masterplan Inverdan

Als regionaal knooppunt wordt het station de spil van het centrum. Momenteel zit er tussen de Gedempte Gracht en het station echter nog een gat dat moet worden overbrugd. Ook ontbreekt een goede relatie met de wijken aan de westkant. Door de ontwikkeling van de Knoop met de verhoogde Buiging worden centrum, station en de westelijke stadsdelen met elkaar verbonden. De Buiging vormt niet alleen een nieuwe route over bestaande barrières, het spoor, de Provincialeweg en de Houtveldweg, maar tevens een nieuwe levensader voor Zaanstad, waaraan allerlei nieuwe functies worden gekoppeld, zoals het stadhuis aan de oostkant en de bibliotheek en fitness boven het spoor.

Richtlijnen deelgebied:

Functie	<ul style="list-style-type: none">- woningen, winkels- informatie (VVV, reisbureau, bibliotheek, stadhuis)- vervoer (busstation, K&R, treinstation)- leisure (bioscoop, beperkte horeca, fitness)
Karakter	<ul style="list-style-type: none">- het dynamische stadshart (autovrij)- een onmiddellijke associatie met de Zaanstreek
Verkaveling	<ul style="list-style-type: none">- aaneengesloten bebouwing vormt wanden openbare ruimte
Ritme en schaal	<ul style="list-style-type: none">- de verschillende (grote) plandelen zijn als geheel herkenbaar- echter ten minste op maaiveld teruggebracht tot de menselijke maat

7.1.2. Bebouwing

Richtlijnen Rustenburgcomplex:

Functie	<ul style="list-style-type: none">- grootschalige winkels met eigen marktsegment, bioscoop en woningen
Karakter	<ul style="list-style-type: none">- stedelijk blok met gestapelde functies- het complex heeft verschillende gezichten:<ul style="list-style-type: none">- noordgevel hoogstedelijk in relatie met de bebouwing voor de Saentoren- oostgevel is de beëindiging van een stedelijk plein- zuid- en westgevel vormen de overgang van hoogstedelijk naar kleinschalig woongebied
Volume	<ul style="list-style-type: none">- een gesloten stedelijk bouwblok met verschillende hoogten- bioscoopzalen gelegen aan de noordzijde vormen een reeks zichtbaar vanaf de straat- foyer achter een transparant skeletachtige gevel, activiteiten vanaf de straat zichtbaar- aan de zuid- en westzijde van het gebouw Babylonische stapeling van geveltjes (aan het Zaanse refererend, een gevarieerd beeld, dus geen repetitie van identieke geveltjes), de hoeken vormen accenten van een steenachtig materiaal.
Plastiek	<ul style="list-style-type: none">- gebouw op architectonische wijze beëindigen, geen verzameling van technische dozen- erkers en balkons zijn ondergeschikt aan de gevels
Ritme en schaal	<ul style="list-style-type: none">- noordzijde: skelet is dominant, geeft de gevel tektonische uitstraling en ritme- de maat van de percelen is afleesbaar in de architectuur van de zuid- en westgevel
Expressie	<ul style="list-style-type: none">- entree van de bioscoop aan voet woontoren
Ontsluiting	<ul style="list-style-type: none">- de entree van de bioscoop ligt aan de Rozengracht, de ontsluiting van de winkels op begane grond en verdieping aan de noordzijde, de woningen aan de zuid- en westzijde worden zoveel mogelijk vanaf maaiveld ontsloten en de woontoren aan de oostzijde heeft een duidelijk adres aan het marktplein (markant punt).

Richtlijnen bebouwing voor de Saentoren:

Functie	- wonen, winkels en horeca
Karakter	- stedelijk blok met grootschalige gestapelde commerciële / openbare functies - bebouwing gaat een relatie aan met de gevel van het Rustenburgcomplex - de functies duidelijk tot uitdrukking brengen in de gevel
Volume	- het volume loopt tragsgewijs op met de Buiging mee en vormt een plint voor de Saentoren - begeleidende bebouwing langs fietsroute en de Buiging
Plastiek	- erkers, balkons en loggia's mogelijk mits ondergeschikt aan de gevel - voorgevel maakt zich los van de massa, duidelijk herkenbaar als façade
Ritme en schaal	- gevel opdelen in een grotere perceelsmaat dan de Gedempte Gracht dubbele of driedubbele beukmaat). - woningen zijn bepalend voor de korrelgrootte, verticale geleding - ordening van de gevel: basis transparant, midden steen of houtachtig materiaal - dakrand perceelsgewijs laten verspringen en in hoogte laten oplopen met de Buiging mee
Expressie	- onderbouw neutraal, individuele winkelexpressie
Organisatie	- verblijfsruimten woningen aan zuidzijde
Ontsluiting	- winkels ontsloten vanaf zuidzijde, hetzij vanaf maaiveld, hetzij vanaf de Buiging - de Saentoren krijgt een nieuwe entreehal aan de zuidzijde - woningen ontsloten middels galerij aan noordzijde
Materiaal	- onderbouw open en neutraal, maximale openheid
Kleur en textuur	- transparante plint met commerciële functies

Richtlijnen hotel:

Functie	- hotel met publieke functies en winkels
Karakter	- binnenstedelijk hotel met allure
Volume	- één architectuur
Ritme en schaal	- volume van het blok aan de oostzijde segmenteren i.r.t. het Rustenburgcomplex - een dove gevel langs de Provincialeweg - programmatische onderverdeling tussen begane grond en verdiepingen in de gevel tot uitdrukking brengen
Expressie	- door de begane grond extra hoogte te geven (min 5,5m) krijgt het pand een stedelijke allure en is aansluiting op de Buiging mogelijk - front gebouw gericht naar het winkelgebied
Organisatie	- tweelaags winkelen aan de noordzijde, terrassen aan de Vaart - de kamers zijn zowel op de Vaart als de Provincialeweg georiënteerd
Ontsluiting	- duidelijk vormgegeven entree aan de Vaart - voorrijstrook van het hotel aan de Provincialeweg (indien mogelijk) - foyer loopt door gebouw van Provincialeweg tot de Vaart - expeditie aan zuidzijde
Materiaal	- steenachtig

Richtlijnen overbouwing Provincialeweg:

Functie	- woningen en/of baliefuncties (VVV, uitzendbureaus, reisbureaus, printshop)
Karakter	- expressief vormgegeven Zaanse architectuur
Volume	- gebouwen staan in een serie langs strakke rooilijn
Plastiek	- de gebouwen richten zich zowel naar de straat als naar de Provincialeweg
Ritme en schaal	- individuele huis is maatgevend voor de korrel - korrel tot uiting brengen d.m.v. bijvoorbeeld kleur, detail, gevelindeling, etc.
Organisatie	- verblijfsfuncties aan de straat i.v.m. sociale controle
Ontsluiting	- expeditie met venstertijden - functies hebben een eigen voordeur aan de Buiging
Materiaal	- houtachtig

Richtlijnen overbouwing kiss & ride:

Functie	- kantoren of wonen
Karakter	- gebouw gaat mee in de reeks van de kamstructuur van deelgebied 8
Volume	- monoliet gebouw op kolommen
	- gebouw helpt mee het stadhuisplein te begrenzen
	- aandacht voor bezonning van het stadhuisplein
Plastiek	- alle gebouwen maximaal open naar het kiss & ride plein, geen galerij ontsluiting langs pleinwand
Ritme en schaal	- zie deelgebied 8
Organisatie	- vanaf stadhuisplein zicht op kiss & ride
	- verblijfsruimten zoveel mogelijk langs pleinwand organiseren (sociale veiligheid)
Ontsluiting	- vanaf kiss & ride plein
Materiaal	- zie deelgebied 8

Richtlijnen stationsgebouw:

Functie	- station en congrescentrum
Karakter	- hoogstedelijk, publieke voorzieningen
Volume	- als stationsgebouw vanaf afstand herkenbaar (icoon)
	- duidelijk onderscheid tussen onder en bovenbouw aan zijde traverse
Plastiek	- door het maken van vides visuele relatie tussen perrons en traverse geeft tevens meer lucht en licht op perrons
	- gevel stationsgebouw maximaal doorzicht geven zodat baliefuncties vroegtijdig te herkennen zijn
Ritme en schaal	- facetering van de gevel om de lengte te breken
	- gevel verticaal geled
Organisatie	- zichtrelaties tussen traverse, stationshal en perrons
	- zalen congrescentrum ontsloten middels gang, zichtbaar vanaf de Buiging
	- congrescentrum heeft duidelijke zichtrelatie met traverse
Kleur en textuur	- transparante plint (gladde wand)

Richtlijnen Bibliotheek en Fitnesscentrum:

Functie	- bibliotheek en fitnesscentrum
Karakter	- hoogstedelijk, publieke voorzieningen
Volume	- duidelijk onderscheid tussen onder en bovenbouw aan zijde traverse
Plastiek	- maat van de gevel opdelen bijv. d.m.v. erkers die zicht over de lengte van de Buiging mogelijk maken
Ritme en schaal	- facetering van de gevel om de lengte te breken
Organisatie	- verblijfsruimten aan voorzijde (balies, leeszaal, computerwerkplekken)
	- fitnessruimtes gericht op plein (hijs en trekwerk), natte en opslagruimtes aan achterkant
Ontsluiting	- duidelijk herkenbare entree
Kleur en textuur	- transparante plint (gladde wand)

7.1.3. Openbare ruimte

Richtlijnen openbare ruimte deelgebied:

Karakter	- hoogstedelijk
Milieu	- stedelijk gebied met belangrijke publieke functies
Dichtheid	- hoog
Verkaveling	- aaneengesloten stedelijke wand met winkels en voorzieningen
Profiel	- voldoende maat voor de voetganger
	- proberen met zo min mogelijk middelen (hierbij wel de veiligheid van de voetganger in acht nemend) functionele zones te onderscheiden waardoor horizontaliteit niet gebroken wordt

- Water - de Vaart is een ecologische verbindingroute met rietoevers, ter hoogte van de Buiging mogelijkheid voor individuele drijvende elementen met waterplanten (aandachtspunt, het zwerfafval)
- Materiaal en kleur - uitgangspunt één vlak in hoogte, kleur en materiaal
- Straatmeubilair - zo min mogelijk losse elementen in de ruimte (i.v.m. fietsen stallen)
- hekwerk van de Buiging mag niet overgaan in het hekwerk van de bruggen over de gracht. Belangrijk zijn de verschillende karakteristieken en de contrasten
- armaturen kunnen ingezet worden om de verschillende routes te karakteriseren en te versterken in hun beleving, iedere route bijv. eigen armatuur
- armaturen integreren in de borstwering / gebouwen
- Overig - aan- en afvoer van verbruiksgoederen en afvalstromen dient te geschieden buiten de openingstijden van de winkels

Richtlijnen Ankersmitplein:

- Karakter - levendig en spectaculair, visitekaartje
- stedelijke ruimte met winkels op twee niveaus
- Milieu - winkelstraat, voetgangersgebied
- Profiel - zichtrelatie tussen verschillende niveau's
- Water - voortzetting van de Gedempte gracht
- Straatmeubilair - langs Buiging railing waar geen fietsen aan vastgemaakt kunnen worden
- langs Buiging transparante railing om zichtrelatie tussen de verschillende niveau's te behouden.
bijv. geperforeerd staalplaat of glasplaten
- Overig - luchtbruggen rank en van staal
- bruggen op maaiveld zie Gedempte gracht (deelgebied 5)

Richtlijnen ruimte boven de Provincialeweg:

- Karakter - intieme straat
- voetgangersgebied met vrijliggend fietspad
- Verkaveling - aaneengesloten bebouwing
- Profiel - breed voetpad / fietspad / waterbak / breed voetpad
- Water - waterbak, opzichzelfstaand kunstwerk van circa 4m breed en 0,5m diep
- water van het watergordijn moet opgevangen worden in een bak, boven en beneden één systeem.
- Straatmeubilair - geen losse elementen in de ruimte (i.v.m. fietsen stallen)
- straatverlichting hangend of geïntegreerd in de gevels en/of waterbak
- Overig - brug boven het watergordijn (dient tevens als doorvalbeveiliging)

Richtlijnen Stadhuisplein:

- Karakter - 'de city lounge' van de stad
- een stedelijke verblijfsruimte met doorgaande route voor fietser en voetganger
- Verkaveling - de verschillende gebouwen vormen gezamenlijk de straatwanden die het plein omsluiten
- Materiaal en kleur - subtiel maar doelmatig onderscheid in doorgaande routes en verblijfsruimte
- Straatmeubilair - zo min mogelijk losse elementen in de ruimte (i.v.m. fietsen stallen)
- straatverlichting hangend of geïntegreerd in de gevels
- de verlichting (evt. in kleur) kan bijdragen aan het versterken van de ruimtelijke beleving van het plein 's avonds als kloppend hart van de stad
- Overig - zichtrelatie tussen stadhuisplein en K&R-plein (sociale veiligheid)

Richtlijnen ruimte boven het spoor:

- Karakter - intensief gebruikte doorgaande route voor voetgangers en fietsers van oost naar west en richting bibliotheek, fitness en station

- Verkaveling - wand stationsgebouw en bibliotheek vormen de begrenzing van de ruimte
 Profiel - proberen met zo min mogelijk middelen (hierbij wel de veiligheid van de voetganger in acht nemend) functionele zones te onderscheiden waardoor horizontaliteit niet gebroken wordt
- Materiaal en kleur - uitgangspunt één vlak in hoogte, kleur en materiaal
 Straatmeubilair - geen losse elementen in de ruimte (i.v.m. fietsen stallen)
 - straatverlichting hangend of geïntegreerd in de gevels.

Richtlijnen K&R-plein:

- Karakter - functioneel, maar aangenaam
 Functie - bewaakte en onbewaakte fietsenstalling, plek om mensen af te zetten en op te halen
 Ontsluiting - fietsers kunnen de stalling bereiken via de Buiging en vanaf de doorgaande route langs het spoor
 - voetgangers vanaf stadhuisplein en via de reeks kantoorgebouwen langs de Provincialeweg
 - autoverkeer van de Provincialeweg via ontsluitingsweg tussen de kantorenstrip en het spoor

7.2. Deelgebied 2 - Spoorstrip-Oost de Knoop

7.2.1. Algemeen

zone openbare ruimte: hoogwaardig stedelijk gebied (zie hoofdstuk 6)

ontwikkelingsniveau: uitgewerkt ontwikkelingsgebied (zie paragraaf 2.3)

voor plattegronden en doorsnedes zie bijlagen Masterplan

Op een nieuw dynamisch busstation komt het nieuwe stadhuis. Het complex maakt deel uit van de kamstructuur, waarmee door het nieuwe hoofdkantoor van Albert Heijn is aangevangen. Het gebied grenst zowel aan het spoor als aan de Provincialeweg. Het stadhuis is voor de voetganger te bereiken via de verhoogde Buiging. Deze vormt een route over de bestaande barrières. Het gebied is te ontsluiten voor auto's en openbaar vervoer vanaf de Provincialeweg. De programmatische invulling van het gebied zal voornamelijk bestaan uit publieksfuncties (front offices) en kantoren (back offices). De invulling op maaiveld is het busstation met rijbaan en geklimatiseerde perrons en wachtruimte.

7.2.2. Bebouwing

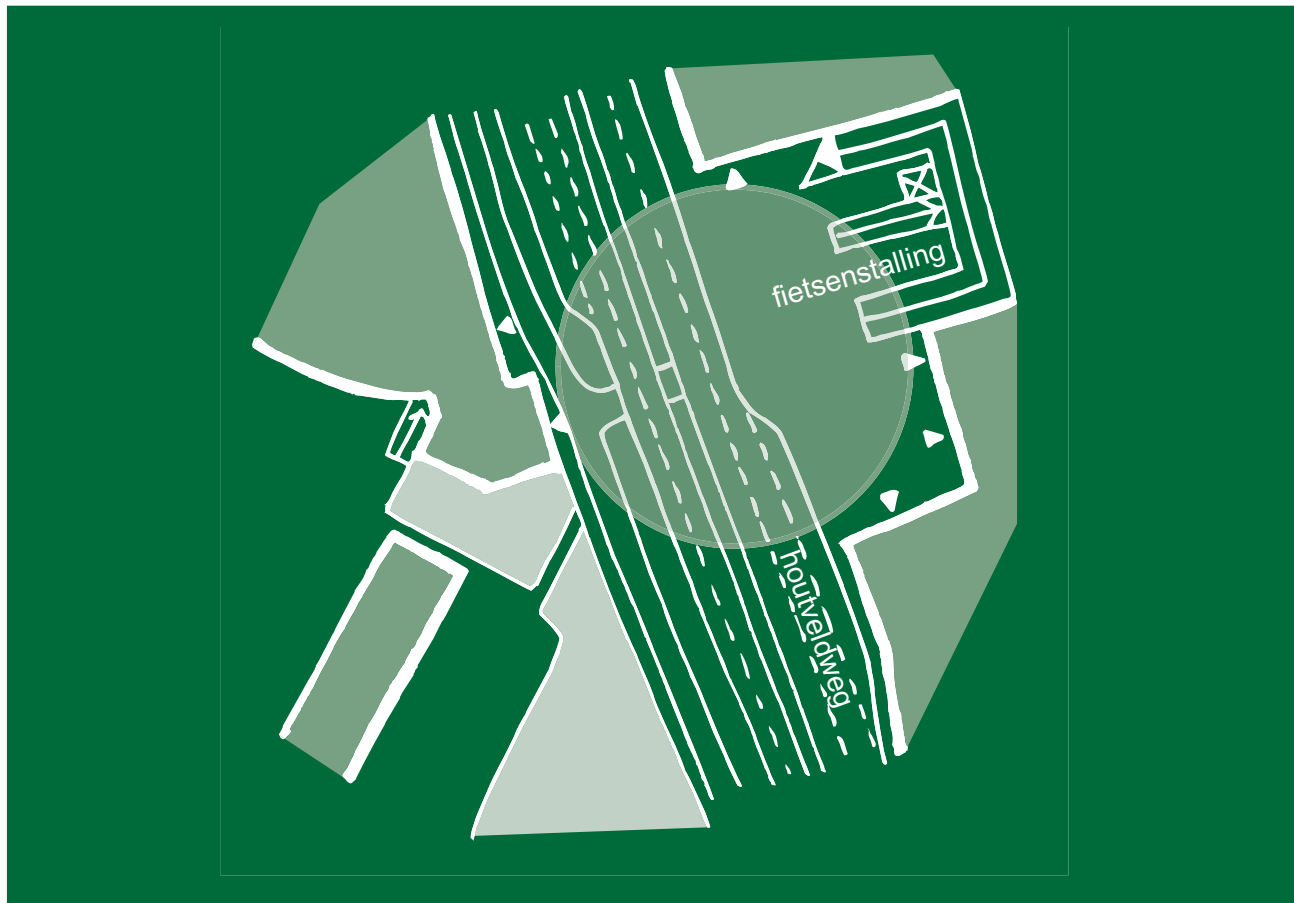
Richtlijnen stadhuis:

Functie	- publieksfuncties (frontoffices), raadzaal, kantoren (back-offices)
Karakter	- icoon voor zaanstad, "huis van de stad"
Volume	- stedelijk blok opgebouwd uit meerdere gebouwen - gehele stadhuis staat op kolommen boven het busstation - stadhuis vormt een beëindiging van de Stationstraat
Ritme en schaal	- gebouwen maken deel uit van een kamstructuur en vormen een reeks die is ingezet door het Albert Heijn gebouwencomplex
Organisatie	- publieke functies aan het stadhuisplein
Ontsluiting	- hoofdentree aan stadhuisplein
Materiaal	- sterke associatie met de Zaanstreek

Richtlijnen busstation:

Karakter	- compact dynamisch busstation, hoog serviceniveau voor de reiziger
Volume	- transparant geklimatiseerd volume onder stadhuis
Organisatie	- zichtrelatie met de Buiging

7.3. Deelgebied 3 - Stationsplein-West

7.3.1. Algemeen

zone openbare ruimte: hoogwaardig stedelijk gebied (zie hoofdstuk 6)

ontwikkelingsniveau: globaal uitgewerkt ontwikkelingsgebied (zie paragraaf 2.3)

voor plattegronden en doorsnedes zie bijlagen Masterplan

Het plein is de entree vanaf de westkant naar het station en het centrumgebied. De openbare ruimte heeft een stedelijk karakter. Om te zorgen dat het plein sociaal veilig is en niet ervaren wordt als 'de achterkant' van het station zal er voldoende verlichting aanwezig zijn en woningen worden gesitueerd rond het plein. Langs de Houtveldsingel zal het Stationsplein-West worden ervaren als een zelfstandig domein, dat de omliggende functies zal versterken. De belangrijkste functies rond het plein zijn wonen, kantoren en onderwijs. Maar ook specifieke voorzieningen zoals bijvoorbeeld een ontmoetingscentrum, een wijksteunpunt, servicediensten, kinderopvang en eerstelijnsgezondheidszorg.

7.3.2. Bebouwing

Entrees gebouwen moeten het publieke karakter en de sociale veiligheid vergroten van het stationsplein en het verblijf veraangenaamen. Nadere architectonische richtlijnen kunnen pas worden geformuleerd na vaststelling van de programmatische invulling van de gebouwen.

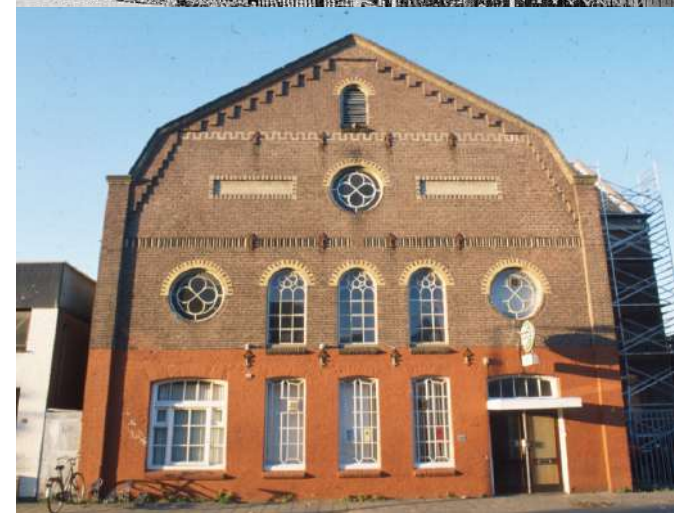
7.3.3. Openbare ruimte

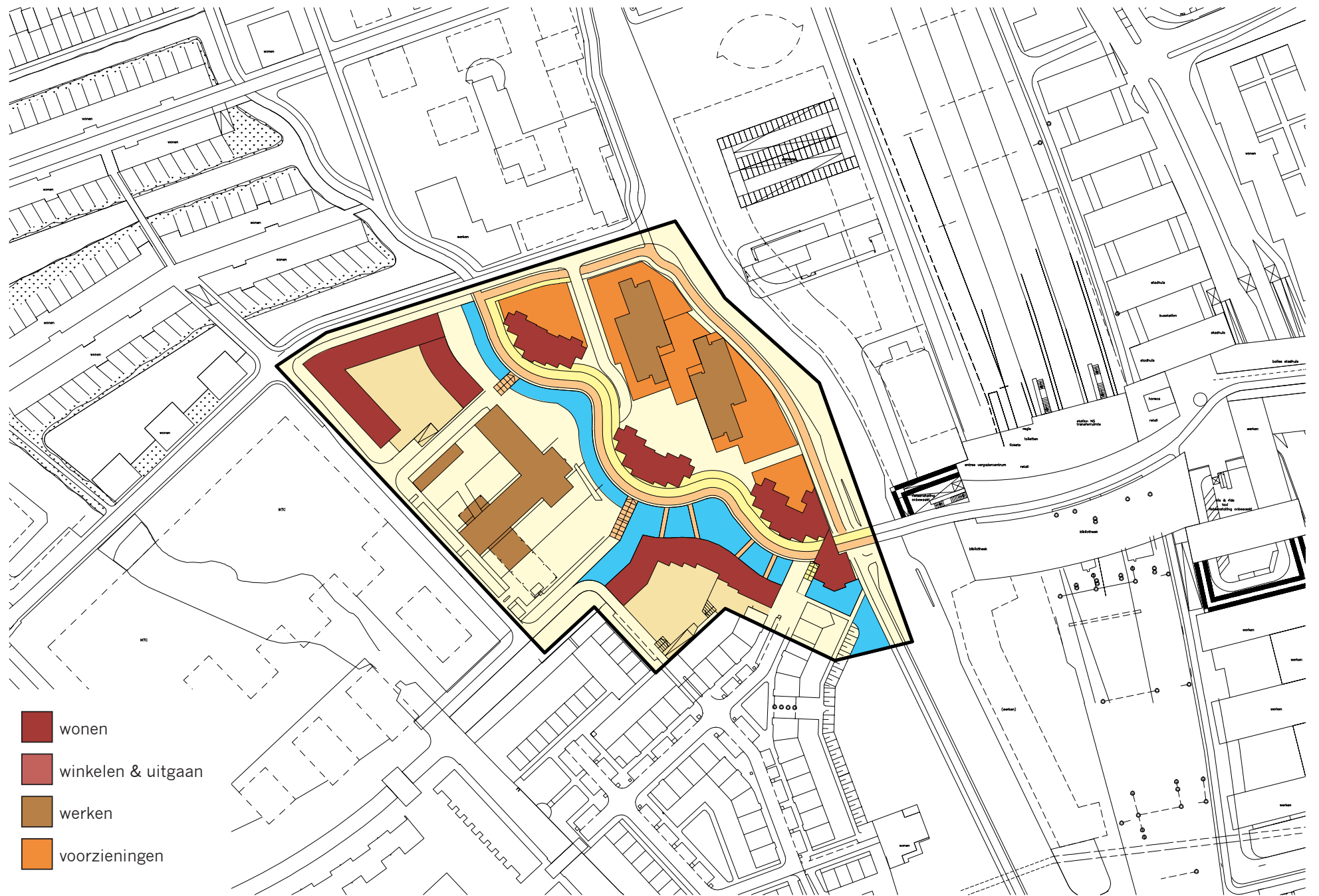
Richtlijnen stationplein:

Karakter	- stedelijk plein als opmaat voor de traverse
Milieu	- stationsplein
Verkaveling	- de verschillende gebouwen vormen gezamenlijk de straatwanden die het plein omsluiten
Profiel	- verbijzondering aan de Houtveldweg
Ontsluiting	- entrees gebouwen moeten het publieke karakter en de sociale veiligheid vergroten van het stationsplein

Richtlijnen onbewaakte fietsenstalling:

Functie	- onbewaakte fietsenstalling, verbindende route tussen stationsplein en de Buiging
Karakter	- logisch, functioneel, overzichtelijk en opgeruimd

7.4. Deelgebied 4 - De Buiging-West

7.4.1. Algemeen

zone openbare ruimte: hoogwaardig stedelijk gebied (zie hoofdstuk 6)

ontwikkelingsniveau: uitgewerkt ontwikkelingsgebied (zie paragraaf 2.3)

voor plattegronden en doorsnedes zie bijlagen Masterplan

De Buiging-West kenmerkt zich enerzijds door de landelijke route begeleid door bomen en water en anderzijds door een meer stedelijk gebied met hoge gebouwen. De route bestaat deels uit een zo natuurlijk mogelijke fiets- en wandelverbinding. Om de sociale veiligheid te garanderen worden er woningen met uitzicht op de route gesitueerd. Onderdeel van de route is de helling die het begin is van de hoofdroute naar het centrumgebied. Vanaf de helling moet er een goede aansluiting komen op de Kenniswijk en de Schavenbuurt en voldoende ruimte overgelaten worden voor entrees van bestaande gebouwen. De idee is om de openbare ruimte in al zijn facetten door te zetten en beheersbaar te maken. Water toevoegen aan het gebied kan de beheersbaarheid van het maaiveld versterken. De waterstructuur moet worden verbeterd om een betere doorstroming te krijgen. Het water moet een toevoeging zijn voor de kwaliteit van het landelijk gebied. Naast de functies wonen en kantoren komen er voorzieningen voor de wijk. Voor de programmatische invulling van de voorzieningen kan gedacht worden aan kinderdagverblijf, copyshop, pc winkel, fysiotherapeut, kapper, kantoorboekwinkel, ontmoetingsruimte, huisartsenpraktijk, wijksteunpunt en cultureel centrum.

7.4.2. Bebouwing

Richtlijnen deelgebied:

Functie	- wonen en langs Houtveldweg publieke voorzieningen zoals bijvoorbeeld kinderdagverblijf, copyshop, pc winkel, fysiotherapeut, kapper, kantoorboekwinkel, ontmoetingsruimte, huisartsenpraktijk, wijksteunpunt, cultureelcentrum
Karakter Verkaveling	- Route begeleid met bomen en water, door stedelijk gebied met hoge gebouwen - losstaande woonblokken en het water begeleiden de route, tevens geeft het water afstand voor privacy
Organisatie	- verblijfsruimten zoveel mogelijk op maaiveld georiënteerd i.v.m. sociale veiligheid

Richtlijnen woningblok (15.2):

Functie	- wonen
Karakter	- gebouw als poort naar de westzijde - vormt front voor stationsplein-west
Volume	- het volume gaat mee in de reeks van de drie torens
Organisatie	- adressen aan de Buiging en ogen op het stationsplein-west i.v.m. sociale veiligheid - gebouw heeft geen achterkant
Ontsluiting	- hoofdentree aan de Buiging, een entree vanuit de gebouwde parkeervoorziening onder de helling en een verbinding tussen de toren 16.1 en het woongebouw boven de helling
Materiaal	- voortzetting van woontoren 16.1
Kleur en textuur	- voortzetting van woontoren 16.1

Richtlijnen woontorens (16.1, 16.3 en 16.4):

Functie	- wonen, senioren en/of 1-2 pers. huishoudens
Karakter	- woontorens met tweelaags plintbebouwing
Volume	- de torens worden als drie verschillende architectonische eenheden vormgegeven en vormen samen een reeks

- Plastiek - Zuid-west kant bestaat uit erkers en is glasachtig en transparant (gefaceteerde ogen)
- Ritme en schaal - Noordzijde meer gesloten en van een steenachtig materiaal
- Organisatie - door trapsgewijze vormgeving van de plattegrond krijgt de gevel verticale geleding, de erkers vormen de tektoniek en geven de gevel een transparante uitstraling
- Ontsluiting - verblijfsruimten gericht op de Buiging
- Overig - Parkeren bevindt zich onder de helling en in de onderste laag van de torens
- Ontsluiting - Ontsluiting gebouwen via de Buiging en parkeervoorziening
- Overig - Aandacht voor wind problematiek, voorzieningen getroffen worden tegen valwinden
- Overig - Stedebouwkundig is het mogelijk om de reeks van woontorens door te zetten richting het noord- westen

Richtlijnen woonblok (16.2):

- Functie - wonen
- Karakter - woonblok, begeleiding helling
- Karakter - nieuwe rand Schavenbuurt
- Volume - L-vormig bouwblok waarbinnen het parkeren wordt opgelost
- Volume - bebouwing bestaat uit 4 lagen
- Plastiek - gebouw moet een relatie aangaan met z'n omgeving, besloten binnenplein met aan de andere kant staande in het water en bruggetjes naar de helling
- Ritme en Schaal - verticale geleding in de gevel door opdeling in traveeën
- Organisatie - ook verblijfsruimten aan noordzijde
- Ontsluiting - hal ontsluit aantal woningen vanaf het binnenplein, parkeergarage en de helling (middels bruggen)
- Materiaal - steenachtig

Richtlijnen appartementencomplex (19.3):

- Functie - wonen
- Karakter - appartementencomplex
- Karakter - vormgeven als één architectuur
- Volume - 3-5 woonlagen
- Volume - U-vormig of gesloten bouwblok dat de routes begeleidt
- Organisatie - woningen op het exterieur van het blok gericht
- Organisatie - parkeren binnen het bouwblok oplossen
- Ontsluiting - ontsluiting woningen vanaf de straat
- Materiaal - steenachtig

Richtlijnen verbouw bestaande kantoorgebouwen langs Houtveldweg (21.1):

- Functie - kantoren en publieke voorzieningen bijvoorbeeld kinderdagverblijf, copyshop, pc winkel, fysiotherapeut, kapper, kantoorboekwinkel, ontmoetingsruimte, huisartsenpraktijk, wijksteunpunt, cultureel centrum etc.
- Karakter - zorg- en servicecentrum
- Volume - hergebruik van bestaande kantoren met uitbreiding van de onderste lagen
- Volume - de plint begeleidt de Houtveldweg en vormt een wand voor het binnengebied
- Organisatie - service punten gelegen aan de voet van de torens (dit gebied moet beheersbaar blijven), de meer algemene functies langs de Houtveldweg
- Organisatie - voorzieningen begane grond en 1^e verdieping
- Ontsluiting - individuele entrees via de Houtveldweg en binnenplaats
- Kleur en textuur - gladde wand met algemene voorzieningen langs Houtveldweg, maximale openheid
- Kleur en textuur - wand waar de service punten aan ontsloten worden meer functioneel en steenachtig
- Overig - binnengebied entree voor torens en gebouwde parkeervoorziening aandachtspunt beheersbaarheid gebied, binnenruimte steenachtig karakter

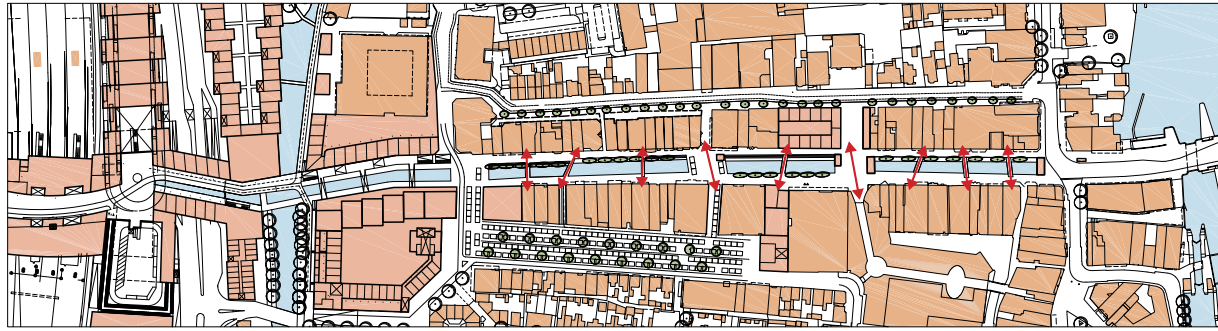

7.4.3. Openbare ruimte

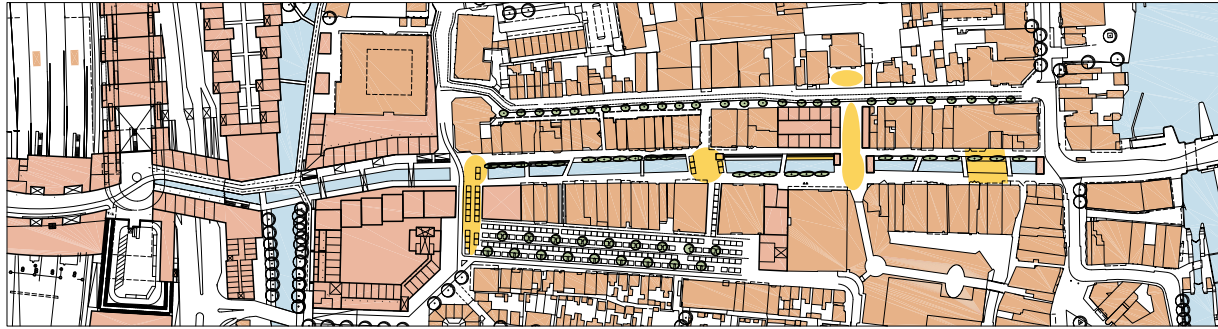
Richtlijnen verhoogde fiets- en wandelroute:

Karakter	- verhoogde fiets- en wandelroute begeleid door water en bebouwing met speelse bruggetjes
Dichtheid	- stedelijk gebied met hoge gebouwen
Verkaveling	- losse gebouwen
Profiel	- dubbel fietspad naast voetpad
Water	- nieuw water verbetert bestaande waterstructuur - water vormt een duidelijke barrière tussen het stedelijk gebied met hoge gebouwen en de meer landelijke woongebieden erachter (overgang slagenlandschap) - stedelijk water met zachte oevers
Groen	- gras taluds (1/4) langs water met af en toe een solitaire boom (bijv. treurwilg)
Materiaal en kleur	- bruggetjes van staal of hout (volgens Zaanse traditie)
Straatmeubilair	- wand parkeergarage doorzetten naar boven als hek (rand) langs verhoogd fietspad (fiets- en voetpad bevinden zich op dak parkeergarage)
Overig	- door verblijfsruimten aan fiets- en wandelroute te situeren wordt de sociale veiligheid verhoogd

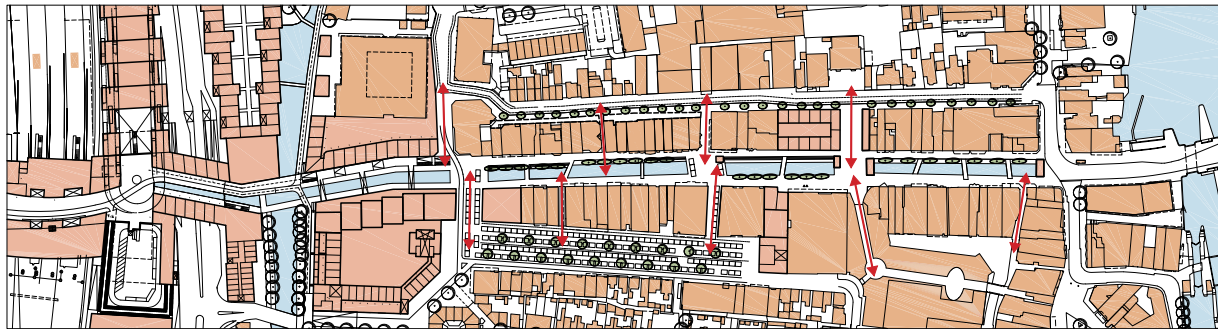

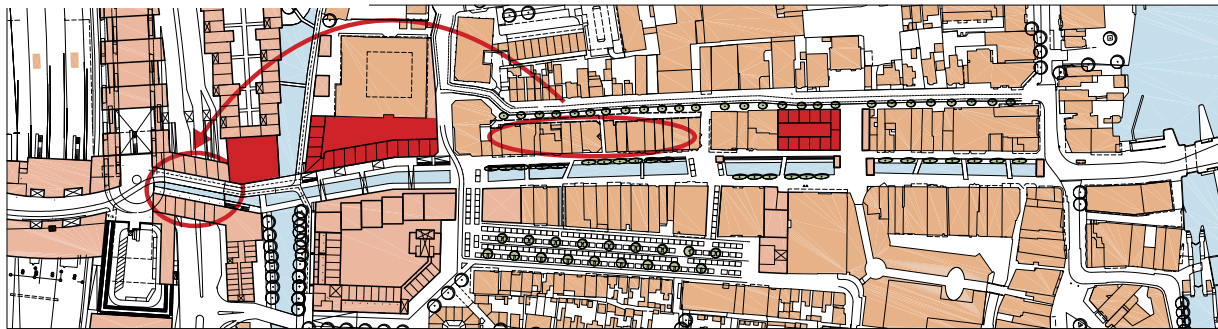
verbindingen

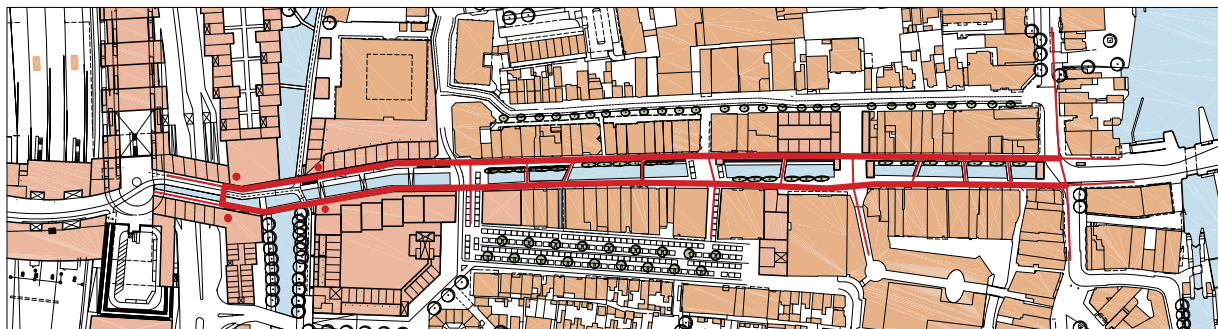
pleinen

doorsteken

optimalisatie programma

routing

7.5. Deelgebied 5 - Centrum

7.5.1. Algemeen

zone openbare ruimte: hoogwaardig stedelijk gebied (zie hoofdstuk 6)

ontwikkelingsniveau: uitgewerkt ontwikkelingsgebied (zie paragraaf 2.3)

voor plattegronden en doorsnedes zie bijlage D.1 van het masterplan Inverdan

Om het centrum een nieuwe impuls te geven wordt er een autoluw winkelcircuit ontwikkeld tussen het Ankersmidplein, de Gedempte Gracht (Nieuwe Gracht) en de markt op de Rozengracht. Om de Gedempte Gracht zijn oorspronkelijke karakter terug te geven wordt het water teruggebracht. Hierdoor ontstaat een intieme openbare ruimte en voegt het water een kwaliteit toe aan de hoofdwinkelstraat. Door verschillende grote en kleine pleinbruggen over het water te leggen introduceert het minicircuits en vormt het water geen barrière voor het winkelend publiek. Op de pleinbruggen kunnen bijvoorbeeld terrassen komen. Langs de gracht worden bomen geplant die een intiem karakter geven aan het straatbeeld. De gevels aan beiden zijden van de Gedempte Gracht, de Vinkenstraat en de Rozengracht, krijgen meer kwaliteit en eenheid door eisen te stellen aan materiaal- en kleurgebruik en reclame-uitingen van de winkels. De programmatische invulling van het centrum is vooral wonen en winkelen. Boven de winkels wordt de mogelijkheid geschapen voor woningen voor kleine huishoudens. Wonen boven winkels is immers goed voor de sociale veiligheid, vooral in de avonduren. De huidige winkelpanden zullen daarom op enkele plekken aangepast moeten worden. In de nadere uitwerking dient er gestreefd te worden naar behoud van historische panden (van vóór 1945). Bij verbouwing van bestaande winkelpanden van vóór 1945 moeten de aanwezige historische gevelelementen bewaard blijven en worden opgenomen in het nieuwe ontwerp van de gevel.

Richtlijnen deelgebied:

Karakter	- stedelijk, met ingetogen schaal
Milieu	- winkelgebied
Volume	- straatwand gevormd door perceelsgewijze bebouwing op rooilijn - architectonische eenheden herkenbaar door verschillende kapvormen en gebouw hoogten
Plastiek	- begane grond eigen identiteit, vormt plint - toepassen van erkers mits ondergeschikt aan de gevel of balkons - de gevel moet het uitgangspunt zijn bij het toepassen van reclame-uitingen
Profiel	- gemiddeld 2 lagen + kap, met een enkel hoger gebouw
Organisatie	- verblijfsruimten georiënteerd op de straat, dakterrassen en tuinen aan achterzijde
Ontsluiting	- ieder programmaonderdeel eigen voordeur aan de straat
Laden & lossen	- venstertijden voor expeditie
Groen	- hoofdstraten eigen boomsoort
Inrichting	- rustige en eenduidige inrichting van de openbare ruimte - fietsenrekken in aanvoerroutes naar Gedempte gracht (min. 4m breed)
Overig	- toevoegen van woonprogramma boven de winkels - commerciële functies in dwarsstraten en om de hoek doorzetten

7.5.2. Bebouwing

Richtlijnen kiosken:

Functie	- kleinschalige commerciële functies
Karakter	- kleine afzonderlijke gebouwtjes in de openbare ruimte
Volume	- 1 laag + kap
Ritme en schaal	- ondergeschikt aan de ruimte
Kleur en textuur	- onderkant transparant, kap vraagt de aandacht voor wat zich eronder bevindt - kap, van hoge kwaliteit en expressief vormgegeven

Richtlijnen gebouw 3.1:

Functie	- winkels begane grond en wonen op de verdieping
Volume	- beëindiging van een reeks aaneengesloten gebouwen
Overig	- in schaal verbinding tussen Rustenburgcomplex en de Gedempte gracht
	- ontwerp van het gebouw bepalend voor het profiel van het Rustenburg

Richtlijnen gebouw 3.2:

Functie	- winkels begane grond, wonen in toren
Karakter	- op gedempte gracht, aansluiten bestaande bebouwing en op Rozengracht duidelijk accent op de kop van het plein
Volume	- onderdeel van de straatgevel van de Gedempte gracht
	- toren Rozengracht (breedte diepte verhouding circa 1:1)
Ritme en schaal	- zie Gedempte gracht
	- toren heeft een verticale geleiding om het karakter als toren te benadrukken
Organisatie	- verblijfsruimten woningen gericht op de Rozengracht
Ontsluiting	- commerciële functies op de Gedempte gracht en entree van de woningen op de kop van de Rozengracht

7.5.3. Openbare ruimte

Richtlijnen Gedempte Gracht:

Karakter	- hoofdwinkelstraat
	- visitekaart centrum Zaanstad
	- hoge mate van openbaarheid
	- formeel, maar intiem
Milieu	- stedelijk winkel- en woongebied
Profiel	- gemiddeld 2 lagen + kap, met een enkel hoger gebouw
	- trottoir, gracht met evt. verblijfsruimte, trottoir,
	- uitgangspunt openbare ruimte, één vlak zowel in hoogte, kleur en materiaal
	- met zo min mogelijk middelen functionele zones onderscheiden waardoor horizontaliteit niet gebroken wordt
laden & lossen	- venstertijden voor expeditie
Water	- gracht circa 8m breed en min. 1m diep (dichte betonbak??)
	- bevaarbaar (mogelijkheid om onder de bruggen door te varen)
	- water ligt geknikt om zichtlijnen te verkorten
Groen	- middelgrote bomen (bijv. leilindes met degelijke stelling, snoeien niet scheren!!)
	langs water, geplant in groepen in wisselende hoeveelheden om lengte te breken, ruimte scheidend en dienend als semi-transparant scherm, zicht op etalages behouden blijven
Materialen	- bruggen verschillende materialen
Straatmeubilair	- zo min mogelijk losse elementen in de ruimte zoals palen en hekken (i.v.m. het plaatsen van fietsen!)
	- armaturen kunnen ingezet worden om de verschillende routes te karakteriseren en te versterken in hun beleving, iedere route bijv. eigen armatuur
	- armaturen integreren in de borstwering / gebouwen
	- zo veel mogelijk meubilair koppelen (multifunctioneel)
	- hufferproof, goed te onderhouden
Kunstwerken	- losstaande objecten in een serie die de zichtlijnen verkorten
	- traditionele kunstwerken (Zaans georiënteerd)

Richtlijnen marktplein en bebouwing Rozengracht

Karakter	- marktplein
	- aanloopgebied Gedempte Gracht
Dichtheid	- middel

- Verkaveling
 - aaneengesloten bebouwing
 - perceelsgewijs bouwen, niet meerdere percelen ontwikkelen tot één volume
 - op de koppen hogere gebouwen
- Profiel
 - met zo min mogelijk middelen functionele zones onderscheiden waardoor horizontaliteit niet wordt gebroken
- Volume
 - twee lagen wonen op een plint van winkels
 - bij herbestemming van grote gebouwen de korrel verkleinen
 - de expressie van de functies duidelijk naar buiten brengen d.m.v individuele luifels om de identiteit te versterken
- Laden & lossen
 - venstertijden voor expeditie
- Groen
 - bomen beeldbepalend voor het plein
 - evt. bestaande kastanjes behouden en verplaatsen (na grondverbetering) in dubbele verspringende rij. Bomen maken horizontaal vlak en werken niet scheidend
- Materiaal en kleur
 - grote gebouwen steenachtig, kleine meer opgaan in de Zaanse traditie
 - uitgangspunt openbare ruimte, één vlak zowel in hoogte, kleur en materiaal.
 - voorruimten op de koppen van het plein moeten zich onderscheiden in ruimtelijke beleving en inrichting
- Straatmeubilair
 - er moet naar gestreefd worden dat paaltjes, prullenbakken, fietsrekken.. tot een minimum worden beperkt, evt. verlichting aan de gevels en vloerverlichting langs de bomen (UB lichtst)
 - fietsrekken plaatsen in de aanvoerroutes naar het marktplein

Richtlijnen Vinkenstraat:

- Karakter
 - woon-werkstraat
 - aanloopgebied Gedempte Gracht
- Dichtheid
 - middel
- Verkaveling
 - aaneengesloten bebouwing
 - van achterkanten woonfronten maken met evt. commerciële plint
 - grote blokken in maat breken, de expressie van de functies duidelijk naar buiten brengen d.m.v individuele luifels om de identiteit te versterken
 - refereren naar 'het Zaanse straatje' (zaanse voorgevel in modern jasje)
- Profiel
 - plint met twee woonlagen
 - enkele busbaan met aan beide zijden een fietspad met trottoir en laad- en losstrook
 - geen doorgaand verkeer
 - doorbraken richting Gedempte Gracht ter verbetering van het voetgangersnetwerk
- Laden & lossen
 - hoeveelheid laden en lossen verminderen d.m.v. venstertijden
- Groen
 - enkele bomenrij, smalle piramidale bomen, met transparante kruin, richtinggevend niet scheidend
- Straatmeubilair
 - bussen niet halteren op smalste plek Vinkenstraat
- Materiaal en kleur
 - fietspad en busbaan in één materiaal uitvoeren en op hetzelfde niveau, voetpad verhoogd met laad- en losstrook

7.6. Deelgebied 6 – Het Krimp

7.6.1. Algemeen

zone openbare ruimte: hoogwaardig stedelijk gebied (zie hoofdstuk 6)

ontwikkelingsniveau: uitgewerkt ontwikkelingsgebied (zie paragraaf 2.3)

zie tevens bijlage D.8. Visie het Krimp van het masterplan Inverdan

Het Krimp is een levendige karaktervolle buurt waar jong en oud door elkaar leven. Het ligt op en aan de Hogendijk, de voormalige Noorder IJ- en Zeedijk. Het gebied toont tekenen van achterstallig onderhoud en zal moeten worden opgeknapt. In de toekomst moet het historisch karakter versterkt worden en het gebied weer identiteit geven. Het is voornamelijk een woongebied met kleinschalige bedrijvigheid, winkeltjes, galeries en horeca. Het Krimp kan als cultuurhistorische buurt een belangrijke bijdrage leveren aan de diversiteit van het centrumgebied en een breder economisch draagvlak creëren. Om de cultuur historische waarde van het gebied in stand te houden is het belangrijk om de bestaande houten panden met erven en de stenen panden van vóór 1945 te behouden.

Het water is een belangrijk onderdeel van het nieuwe netwerk. Het vormt een belangrijk element voor het gebied. Het refereert naar de historische structuur van sloten met vele bruggetjes. Op het Krimp kan de voormalige dijsloot terugkomen en worden verlengd. Hierdoor wordt het historische karakter hersteld.

Het deelgebied kent zes verschillende domeinen. Ieder domein heeft zijn eigen bebouwings typologie en bouwregels.

Het historische netwerk versterken en uitbreiden tot een fijnmazig gebied met een goede aansluiting op het centrum en de omliggende buurten. Het uitgaansgebied grenzend aan het Krimp zorgt in de weekenden voor veel overlast. Er zal gekeken moeten worden hoe deze gebieden aansluiten op elkaar en hoe de overlast verholpen kan worden.

Het autoverkeer wordt in het gebied tot een minimum beperkt. Grootschalige parkeervoorzieningen zullen langs de rand worden gebouwd.

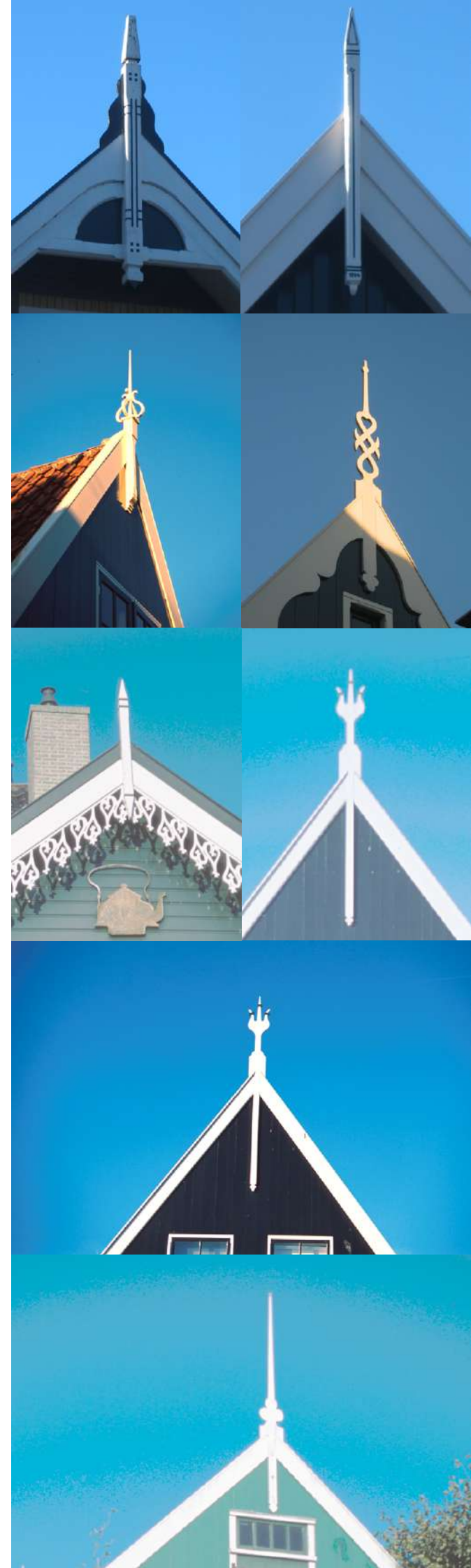
7.6.2. Bebouwing (accenten, bijzondere functies, dakvorm)

Architectonische richtlijnen deelgebied:

Functie	- wonen en kleine bedrijven
Karakter	- cultuurhistorisch woongebied
Volume	- straatwand met individuele architectuur - gebouwbeëindiging zadeldak of mansardekap - 1-3 bouwlagen + kap - licht verspringende rooilijn - individuele huis bepaalt korrel
Ontsluiting	- gebouwen hebben altijd formele entree aan de straat en soms een informele
Materiaal	- rode baksteen of Zaanse houten gevel
Kleur en textuur	- (uit kleur studies)
Ornamenten	- historiserend

Richtlijnen de Hogendijk, met diepe kavels doorlopend tot aan de Krimp (1):

Functie	- wonen
Karakter	- aaneengesloten bebouwing, met voor- en achterhuis
Volume	- voorgevel volgt rooilijn - het maaiveld van de Hogendijk en Krimp verschillen in hoogte. Hierdoor ontstaat natuurlijk hoogteverschil in de bebouwing tussen voor- en achterhuis. - maximale bebouwingsdiepte voorhuis 15m - 70% van het totale erf worden bebouwd

- minimale hoogte 1 bouwlaag met kap, maximaal 3 lagen met kap
- 70% van de woningen 1-2 bouwlagen + kap, 30% 3 lagen +kap, ritme van 2-3 lagen wordt in overleg met supervisor op basis van ingediende plannen vastgesteld bij het zien van de gehele gevelwand
- beukmaat 5,50 meter tot 7 meter
- kap een helling tussen 50 tot 60 graden of bestaat uit mansardekap
- verdiepingshoogte begane grond 3,20m
- herkenbare plint met een duidelijke gebouw beëindiging
- erkers, balkons, luifels, dakopbouwen etc. ondergeschikt aan de gevel
- Ritme van de achterhuizen in overeenstemming met supervisor
- verbinding (tussenlid) tussen voor- en achterhuis ondergeschikt in hoogte en breedte
- entree voor- en achterhuis vanaf de Hogendijk
- rode baksteen of een Zaanse houten gevel
- architectuur is eigentijds, passend in de maat en schaal van het gebied

Plastiek
Ritme en schaal
Organisatie

Ontsluiting
Materiaal
Overig

Richtlijnen de Hogendijk bij het Lage Horn (2):

Functie
Karakter
Volume

- wonen
- dijkwoningen
- voorgevel volgt rooilijn langs de Hogendijk
- uitgangspunt beukmaat huidige panden
- maximale bebouwingsdiepte is de kaveldiepte
- hoogte 1-2 bouwlagen + kap
- de kap een helling van 50 tot 60 graden of mansardekap
- verdiepingshoogte begane grond 3,20m
- herkenbare plint met een duidelijke gebouw beëindiging
- erkers, balkons, luifels, dakopbouwen etc. ondergeschikt aan de gevel
- het ritme van de panden in overleg met supervisor
- entree vanaf de Hogendijk
- rode baksteen of een Zaanse houten gevel
- architectuur is eigentijds, passend in de maat en schaal van het gebied

Plastiek
Ritme en schaal
Ontsluiting
Materiaal
Overig

Richtlijnen de Hogendijk algemeen (3):

Diepe kavels tussen de dijk en de dijksloot, bestaande uit een hoofdgebouw aan de dijk met erfbebouwing er achter (zie richtlijnen van de Hogendijk, met diepe kavels doorlopend tot aan de Krimp).

Richtlijnen bebouwing aan het Lage Horn (4):

Functie
Karakter
Volume

- wonen
- Zaanse groen
- verspringende rooilijn
- maximale bebouwingsdiepte 12 meter
- 50% van het totale erf bebouwd met 1 bouwlaag + kap waarbij verwantschap is tussen erfbebouwing en hoofdgebouw
- 1 bouwlaag +kap
- beukmaat huidige panden uitgangspunt, 4,50 tot 6 meter
- de kap een helling van 50 tot 60 graden of mansardekap
- verdiepingshoogte begane grond 3,20m
- erkers, balkons, dakopbouwen etc. ondergeschikt aan de gevel
- entree aan het Lage Horn
- houtachtig
- Zaanse groen
- de architectuur is die van het houten Zaanse huis

Plastiek
Ontsluiting
Materiaal
Kleur en textuur
Overig

Richtlijnen bebouwing aan het Krimp (5):

Functie	- wonen
Karakter	- twee kleine gesloten bouwblokken met evt. half verdiept parkeren
Volume	- bebouwing kleinschalig - bebouwing volgt rooilijn - maximale bebouwingsdiepte is die van het bestaande bouwblok, mits het eigentijdse en interessante woningplattegronden oplevert - gebouwhoogte 1 à 2 lagen + kap - woningbreedte van 4,50 meter tot 7 meter - de maat van het individuele huis bepaalt het ritme van de straatgevel - verdiepingshoogte begane grond 3,20m
Plastiek	- erkers, balkons, dakopbouwen etc. ondergeschikt aan de gevel
Ritme en schaal	- het ritme van de panden in overleg met de supervisor
Ontsluiting	- entree aan de Krimp en de C. Calffstraat
Materiaal	- rode baksteen of Zaanse houten gevel
Overig	- architectuur is eigentijds, passend in de maat en schaal van het gebied

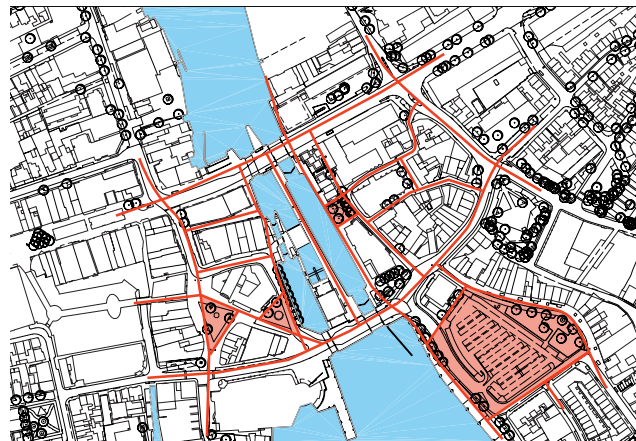
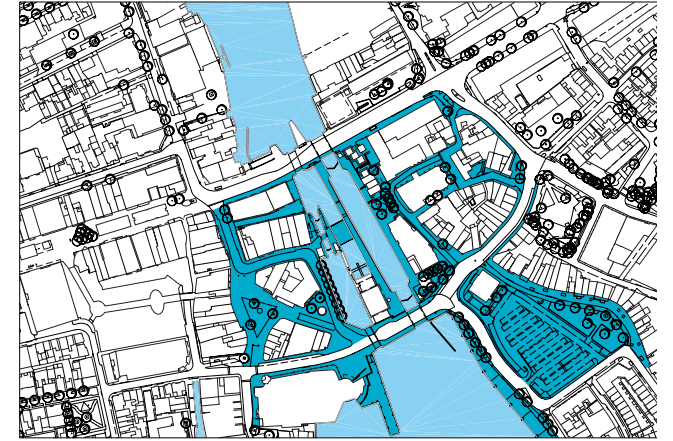
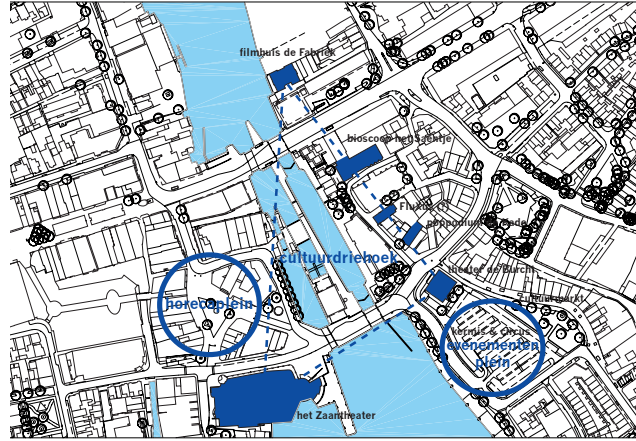
Richtlijnen overige bebouwing van de Russische buurt (6):

Functie	- wonen
Karakter	- erfbebouwing aan de C. Calffstraat bestaat uit een achterhuis
Volume	- achterhuis volgt rooilijn van de C. Calffstraat - maximale bebouwingsdiepte van het achterhuis is 6 meter - 70% van het totale erf mag worden bebouwd - maximale hoogte 1 bouwlaag met kap
Materiaal	- rode baksteen in combinatie met bijv. een houten topgevel, zij- en achtergevel rode baksteen of hout

7.6.3. Openbare ruimte

Richtlijnen openbare ruimte deelgebied:

Karakter	- dorpskarakter - gebied met specifieke Zaanse historische kenmerken - informeel en intiem - functie: onderdeel cultuurhistorische route met op strategische plekken uitkijkpunten
Milieu	- woongebied met kleinschalige bedrijvigheid en winkeltjes
Dichtheid	- middel
Profiel	- gebaseerd op historische structuur van stegen en binnenpaden - bebouwing 1-3 lagen met kap
Parkeren	- grootschalige parkeervoorzieningen langs rand gebied
Water	- water tussen huizen, kippenbruggetjes, randen met houten beschoeiing en gras taluds - oude historische waterstructuur herstellen en de voormalige dijksloot van het Krimp verlengen
Groen	- langs hoofdas een enkele bomenrij, historisch verantwoorde bomen (voor het gebied) in een zachte oever - trafo huisje in plantsoen verplaatsen i.v.m. zicht op Czaar Peterhuisje
Materiaal en kleur	- historisch? (zandpaden en steegjes met schelpen, gele steentjes)
Straatmeubilair	- zo min mogelijk losse elementen in ruimte plaatsen (elementen koppelen)
Toevoegingen	- uitkijkpunten, zie planonderdelen

7.7. Deelgebied 7 – De Dam, de Sluizen, de Klauwershoek en de Burcht

7.7.1. Algemeen

zone openbare ruimte: hoogwaardig stedelijk gebied (zie hoofdstuk 6)

ontwikkelingsniveau: globaal uitgewerkt ontwikkelingsgebied (zie paragraaf 2.3)

zie bijlage D.9. Sluizencomplex van het masterplan Inverdan

Rond de Oostkade en Westkade van de Zaan hangt een authentieke Zaanse sfeer. Het is een uitgaansgebied waar de volgende functies te vinden zijn de bioscoop, het Filmhuis, Zaantheater, poppodium De Kade, bruine cafés, restaurants en grand cafés. Het sluizencomplex, de Dam, Klauwerhoek en de Burcht zijn zowel historisch als programmatisch sterk aan elkaar gekoppeld. Binnen Inverdan vormen zij, met de programmaonderdelen horeca, wonen en cultuur, één van de polen waartussen het winkelcentrum zich beweegt (de andere pool is de omgeving rond het station). Met de verbinding langs de Zaan wordt het netwerk versterkt. Maar ook door een uitbreiding van het cultuurprogramma, aanleggen van voetgangersroutes en het realiseren van voldoende woningen wordt het gebied tot één geheel ontwikkeld. Op de Klauwershoek worden de historische omgeving en functies versterkt. Het sluizencomplex is het oude vervoersknooppunt in de stad. Het belang van dit knooppunt was vroeger afleesbaar aan de bebouwing op en rondom het complex. Vooral langs de oostwand is dit monumentale karakter verloren. Het historische karakter wordt hersteld. Via een doorkijkje naar de kerk erachter, valt de plek meer op in de stad. Het sluizencomplex wordt aangesloten op het wandelcircuit van de Dam en het winkelcentrum. De Burcht vormt een ankerpunt in het centrum. Het plein blijft beschikbaar voor manifestaties en andere activiteiten.

7.7.2. Bebouwing

Om de historische waarde van het gebied in tact te houden is het belangrijk om de panden van vóór 1945 te behouden en zo nodig op te knappen.

7.7.3. Openbare ruimte

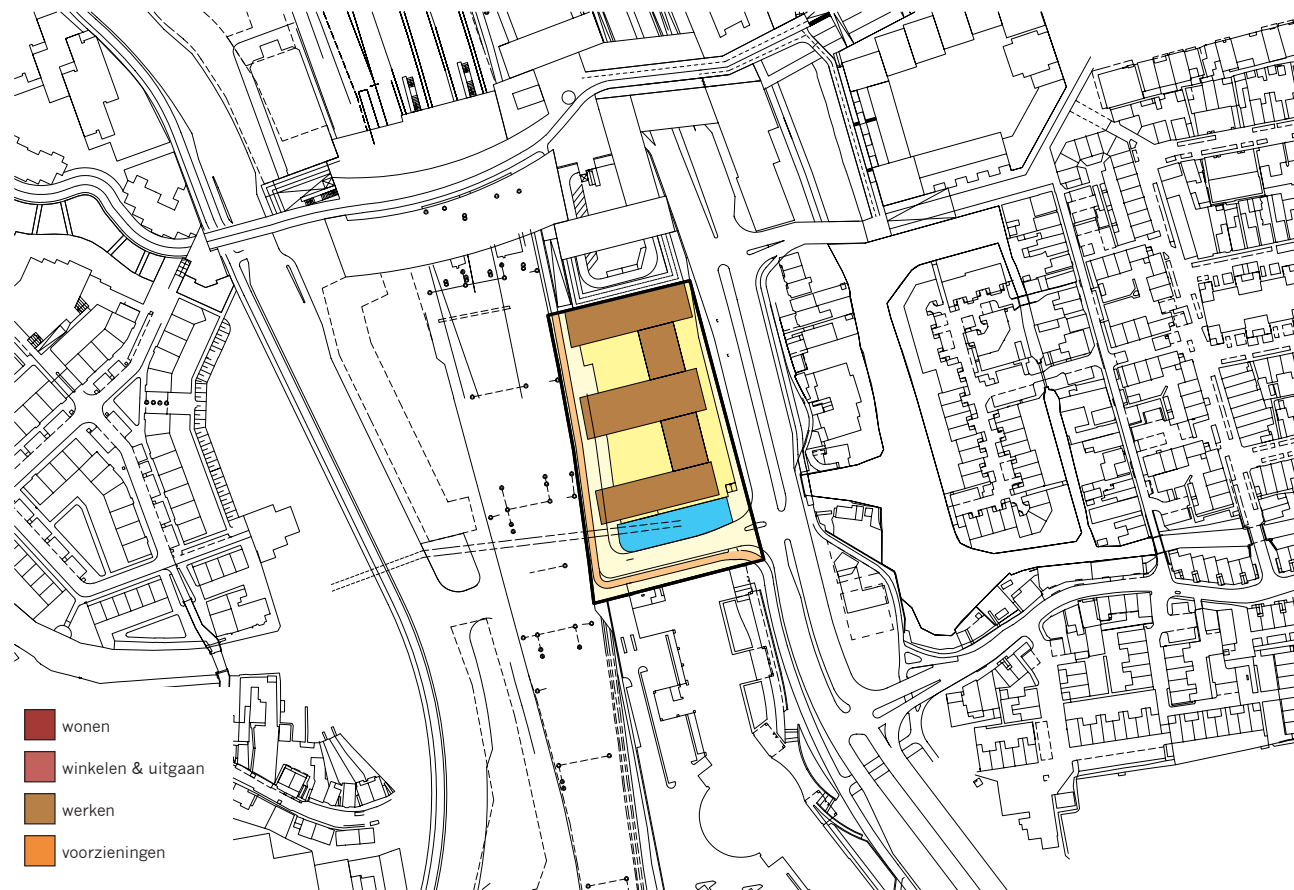
Op drie locaties volume toevoegen om openbare ruimte beter te kunnen definiëren. Hierdoor ontstaat er een duidelijke stedelijke wand langs Wilhelminakade en Oostkade. Er ontstaat een intieme binnenruimte die contrasteert met de weidsheid rond de Zaan, de burcht en de Voorzaan.

Door het creëren van thematische pleinen en het versterken van de functies rond de bestaande pleinen kan het gebied rond Sluizencomplex een eigen identiteit krijgen en meer verankerd worden in de stad.

Pleinen moeten als één vlak worden vormgegeven in hoogte, kleur en materiaal. Proberen met zo min mogelijk middelen functionele zones te onderscheiden waardoor horizontaliteit niet gebroken wordt. De armaturen kunnen de karakteristieken van de verschillende pleinen versterken en bijdragen aan het vergroten van de levendigheid.

Doelstellingen voor het sluizencomplex: versterken van het netwerk (realiseren verbinding langs de Zaan); versterken cultuurprogramma (relatie met filmhuis de Fabriek verbeteren, uitbreiding van Fluxus, aantrekken nieuwe initiatieven); beter definiëren van bouwblokken, pleinen en straten (opvullen van de gaten in bouwblokken, eenduidige bestrating van routes, inrichting pleinen afstemmen op functie); invulling geven aan de functie van het evenementenplein; versterken van het voetgangersgebied (eenduidige bestrating, minder barrières, aandacht voor inrichting/ straatmeubilair); activiteiten in en aan de Zaan versterken (terrassen aan het water, rondvaartboten/ watertaxi's, versterken looproutes langs het water); zorgen voor voldoende woningen binnen het plangebied (verhogen sociale/ levendigheid, verdichten/dubbel grondgebruik).

7.8. Deelgebied 8 – Spoorstrip-Oost zuidzijde

7.8.1. Algemeen

zone openbare ruimte: belangrijk openbaar stedelijk gebied (zie hoofdstuk 6)

ontwikkelingsniveau: uitgewerkt ontwikkelingsgebied (zie paragraaf 2.3)

voor plattegronden en doorsnedes zie bijlagen van het Masterplan

De ontwikkeling van de Spoorstrip-Oost aan de zuidzijde kenmerkt zich door het voortzetten van de kamstructuur met ruggengraat van het Albert Heijn gebouwencomplex. De opbouw in maatvoering, uitdrukking en materialisatie van het vervolg van de reeks zou volgens een dergelijk uitgangspunt gebaseerd moeten worden op de manier waarop in het Albert Heijn-gebouw de kamstructuur is opgezet: een onderstuk van metselwerk tot een bepaalde hoogte, dan een setback en een aantal kantoorlagen in licht materiaal, waarop nog weer verder terugliggend de technische ruimten eveneens in licht materiaal. De gebouwen reeks zou moeten staan op een sokkel die als eenheid is gematerialiseerd. Op deze manier zal hij worden ervaren als eenheid die de lengte van de totale voetgangersroute opspant. Om de route sociaal veilig en aangenaam te maken zal hij begeleid moeten worden met ruimten die er direct op uitkijken en de route zal afgeschermd moeten worden voor windoverlast die onherroepelijk het gevolg zal zijn van het als schoepen losplaatsen van de kantoor-schijven. Het wordt een stedelijke bebouwingsstrip, bestemd voor hoofdkantoren en frontoffices van regionale bedrijven en instellingen. De hoge bebouwing langs het spoor begeleidt de Provincialeweg en fungeert tevens als geluidsbuiter tegen het lawaai van de treinen. Door een waterverbinding te maken tussen de Vaart in het oosten en de Watering in het westen versterkt het de waterstructuur van het gebied. De Spoorstrip-Oost, beginnend bij het Albert Heijn gebouwencomplex, wordt hierdoor in tweeën gesplitst.

7.8.2. Bebouwing

Richtlijnen kantoorgebouwen:

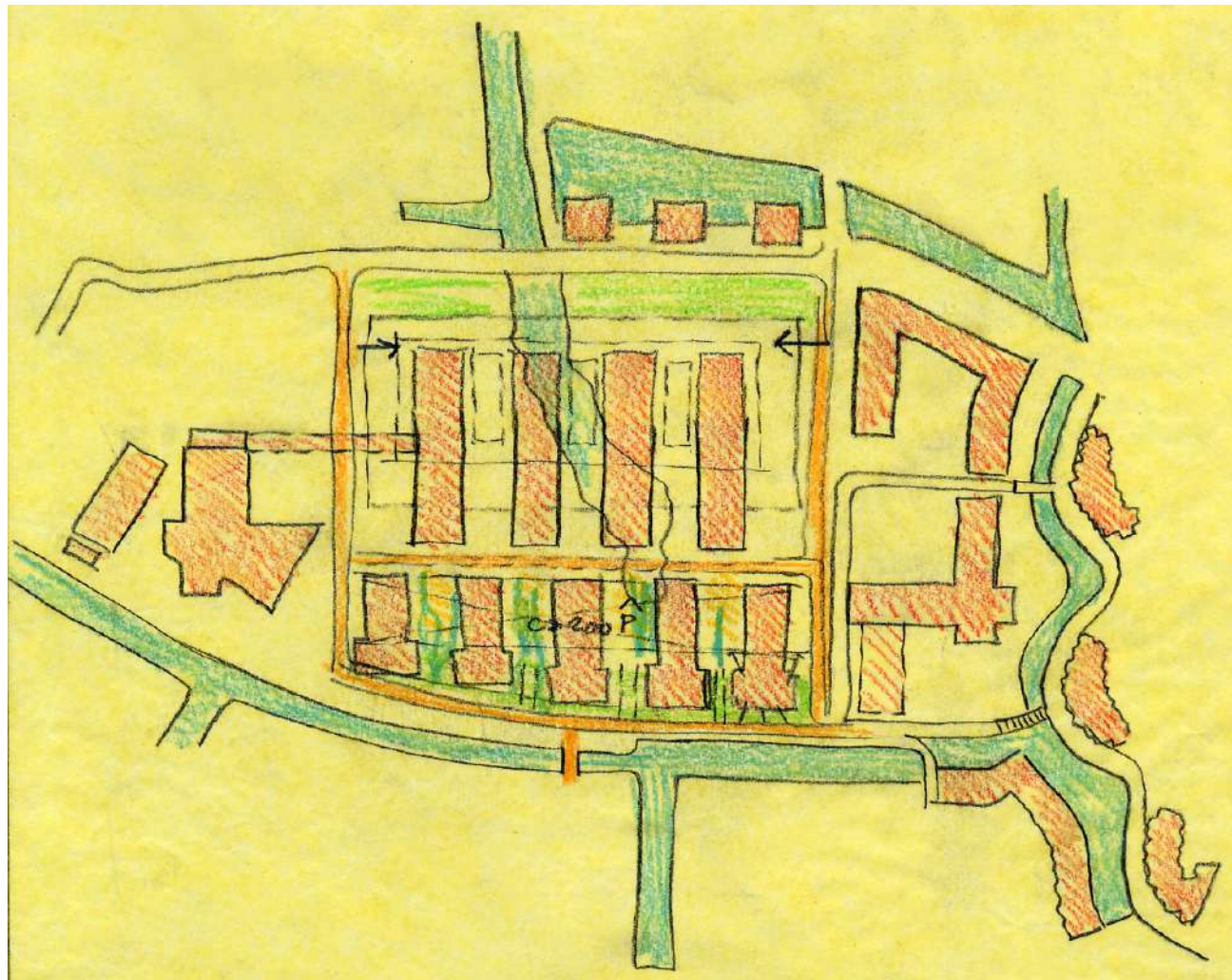
Functie	- kantoren
Karakter	- hoog stedelijk - kantoorlocatie langs hoofdroute\
Volume	- voortzetting van een stedenbouwkundige reeks beginnend met het Albert Heijn gebouwcomplex, een kamstructuur met een ruggengraat
Plastiek	- gebouwen staan op sokkel, als eenheid onder alle gebouwen gematerialiseerd - gevel: driedeling: plint, massief middendeel, licht materiaal voor top - dakterrassen op setback vanaf begane grond zichtbaar en horizontale lijnvoering - middendeel massief met een meer verticale lijnvoering - gebouw op architectonische wijze beëindigen, geen verzameling van technische dozen
Ritme en schaal	- hoogte afleiden van de kamstructuur van het Albert heijn gebouwcomplex
Organisatie	- kantoor grenzend aan kiss & ride plein, verblijfsruimten oriënteren langs pleinwand om de sociale veiligheid van de openbare ruimte te vergroten
Ontsluiting	- entrees kantoren op sokkel gelegen
Materiaal	- sokkel langs voetgangersroute zelfde materiaal - gevel: onderstuk van metselwerk tot een n.t.b. hoogte - setback en een aantal kantoorlagen in licht materiaal - top, technische ruimte nog verder terugliggend van licht materiaal

7.8.3. Openbare ruimte

Richtlijnen openbare ruimte deelgebied:

Karakter	- hoogstedelijk - openbaar - formeel met informele binnengebieden
Milieu	- stedelijk kantoorgebied met binnentuinen
Dichtheid	- hoog
Profiel	- gebouwen geplaatst op sokkel, gehele lengte dezelfde materialisering - hoogte gebouwen afgeleid van de kamstructuur van het Albert Heijn gebouwcomplex
Parkeren	- gebouwde parkeervoorziening in sokkel (doorlopende plint)
Laden en lossen	- expeditie toegang langs spoorzijde - ruimte voor de expeditie van het kantoor boven kiss&ride
Water	- ecologische waterverbinding tussen de Vaart in het oosten en de Watering in het westen doorsnijdt de Spoorstrip-Oost
Materiaal en kleur	- hoogwaardige materialen die met de tijd mooi verouderen - gelet moet worden op de materialisering van de buitenruimtes i.v.m. akoestiek
Straatmeubilair	- passend bij imago kantoren

7.9. Deelgebied 9 – De Kenniswijk

7.9.1. Algemeen

zone openbare ruimte: belangrijk openbaar stedelijk gebied (zie hoofdstuk 6)

ontwikkelingsniveau: uitgewerkt ontwikkelingsgebied (zie paragraaf 2.3)

voor plattegronden en doorsneden zie bijlage D.1 van het masterplan Inverdan

Aan de westzijde van het station komt de Kenniswijk. Met het station in de buurt is het een uitgelezen plek voor onderwijsvoorzieningen. In het deelgebied komen een bundeling van beroepsopleidingen, kennisinstututen, woningen voor studenten en starters op de woningmarkt evenals short stay faciliteiten voor. Vanaf de Buiging is de Kenniswijk via verschillende routes per voet of fiets te bereiken. De mensen kunnen straks rechtstreeks vanaf het station en het centrum van Zaanstad naar de opleidingsinstututen lopen. Per auto is de wijk bereikbaar vanaf de Houtveldweg.

7.9.2. Bebouwing

Inmiddels is de bouw gestart van het IKTC. Het plan is in tweeën verdeeld. Het nog te ontwikkelen deel zal aan moeten sluiten bij de alreeds ingezette structuur.

Richtlijnen (studenten) woningen:

Functie	- wonen (studenten)
Karakter	- kenniscentrum aan de rand van de stad
Volume	- bestaand ritme van volumes voortzetten
	- route begeleid door bebouwing
	- verblijfsruimten op openbare ruimte gericht i.v.m. sociale veiligheid
	- de gebouwen vormen een reeks van gelijkwaardige volumes naast elkaar
Ontsluiting	- parkeren op eigen terrein bijv. half verdiept

7.9.3. Openbare ruimte

Richtlijnen openbare ruimte deelgebied:

Karakter	- groen gebied met verschillende clusters van gebouwen
	- intensief gebruikt gebied door jongeren
Verkaveling	- clustering van gebouwen
	- openbare ruimte duidelijk begrenzen
Profiel	- proberen met zo min mogelijk middelen (hierbij wel de veiligheid van de voetganger in acht nemend) functionele zones te onderscheiden waardoor horizontaliteit niet gebroken wordt
Parkeren	- parkeren op eigen terrein bijv. half verdiept
Water	- bestaande waterverbinding loopt door gebied moet meegenomen worden in ontwerp
Straatmeubilair	- zo min mogelijk losse elementen in de ruimte (i.v.m. fietsen stallen)
	- rekening houden met het feit dat het gebied zeer intensief gebruikt zal gaan worden
	- aandacht voor hangplekken
Overig	- overgang van openbaar naar privaat gebied extra aandacht geven

7.10. Deelgebied 10 – De Bult

7.10.1.

zone openbare ruimte: belangrijk openbaar stedelijk (???) gebied (zie hoofdstuk 6)

ontwikkelingsniveau: uitgewerkt ontwikkelingsgebied (zie paragraaf 2.3)

De Bult vormt samen met het Molenpark, Opera en de groene rand tegenover de Buiging een reeks van groengebieden ten westen van het spoor. De Bult is een buurtpark en biedt uitzicht over de stad en het Veenweide gebied. Het gebied is in het bijzonder gericht op scholieren van de Kenniswijk. Bij de inrichting is het belangrijk de functie van de Bult een relatie te geven met de stad, veenweide, educatie, recreatie en historie. Iedere zijde heeft zijn eigen karakter met daaraan gekoppelde beplanting, daarbij rekening houdend dat de ene zijde intensiever gebruikt zal gaan worden dan de andere.

7.10.2. Bebouwing

7.10.3. Openbare ruimte

Richtlijnen voor de Bult:

Karakter	- bijzondere ontmoetingsplek en uitkijkpunt
Profiel	- fietsverbinding aan zuidzijde tussen stad en veenweide - verschillende routes naar de Bult vanaf de Buiging voor de voetganger
Groen	- iedere zijde een eigen karakter met daaraan gekoppelde beplanting. Duidelijk onderscheid tussen extensief- en intensief gebruik
Overig	- de inrichting en functie van de Bult een duidelijke relatie geven met de stad, veenweide, educatie, recreatie en historie

7.11. Deelgebied 11 – De Eilanden

7.11.1. Algemeen

zone openbare ruimte: belangrijk openbaar stedelijk gebied (zie hoofdstuk 6)

ontwikkelingsniveau: uitgewerkt ontwikkelingsgebied (zie paragraaf 2.3)

voor plattegronden en doorsneden zie bijlage D.1 van het masterplan Inverdan

Geïnspireerd op het veenweide gebied met zijn slagenlandschap is de basis van deze wijk gelegd. Het water is een belangrijk beeldbepalend element. De achtertuinen grenzen aan het water. De mensen hebben de mogelijkheid om evt. een steiger aan te leggen voor hun bootje. In het ontwerp van de woningen moet de erfbegeving meegenomen worden dit om te voorkomen dat het een chaotisch beeld vormt vanaf de straatzijde. De woningen liggen op dijken. Er wordt onder de dijken geparkeerd, waardoor er geen overlast van geparkeerde auto's is. Eén van de dijken is zelfs geheel autovrij.

7.11.2. Bebouwing

Richtlijnen grondgebonden woningen (19.4 en 19.5):

Functie	- wonen
Karakter	- rustig woonbuurtje in groene omgeving
Volume	- 2 à 3 bouwlagen - woningen zij aan zij - woningen op de rooilijn maar soms inverdan (max 20%)
Ritme en schaal	- de maat van het individuele huis bepaalt het ritme van de straatgevel - onderscheid in onder en bovenbouw
Organisatie	- tuinen gelegen aan water

- Ontsluiting - parkeren in gezamenlijke stalling onder straat
 - entree stallinggarage voor voetgangers opgenomen in straatwand
- Materiaal - plint van baksteen of hout, bovenbouw van hout
- Kleur en textuur - typisch Zaanse

Richtlijnen appartementengebouw (19.6):

- Functie - wonen
- Karakter - appartementengebouw met hoogwaardige uitstraling
- Volume - 3 woningen per laag
 - gaat relatie aan met bestaand gebouw (noordzijde)
 - 7 bouwlagen + dek
- Plastiek - geen bijgebouwen (één volume)
- Expressie - één architectuur
- Organisatie - parkeren onder gebouw en dek
- Ontsluiting - aan de straat (zuidzijde)
- Materiaal - steenachtig

Richtlijnen appartementen (19.7):

- Functie - wonen
- Karakter - stadsvilla's als begeleiding van de route
- Volume - losstaande volumes
 - drie blokken vormen een reeks
 - 4 lagen
- Plastiek - geen bijgebouwen (één volume)
 - geen buitenruimte of portiek aan straatzijde
- Materiaal - steenachtige gevel aan straatzijde
 - skeletachtig aan de waterzijde

7.11.3. Openbare ruimte

Richtlijnen woonstraat 19.4:

- Karakter - woonstraat in slagenland
- Milieu - autovrije woonstraat
- Dichtheid - middel
- Verkaveling - aaneengesloten bebouwing, erfscheidingen mee ontwerpen (i.v.m zicht op tuinzijde vanaf waterkant)
- Profiel - ononderbroken horizontaal vlak voor voetganger
- Parkeren - parkeren in gezamenlijke stalling onder straat
- Water - versterkt structuur
- Groen - duurzame zachte oevers
- Materiaal en kleur - gebakken klinkers

Richtlijnen woonstraat 19.5:

- Karakter - woonstraat in slagenland
- Milieu - woonstraat met buurtontsluiting
- Dichtheid - middel
- Verkaveling - aaneengesloten bebouwing, erfscheidingen mee ontwerpen (i.v.m zicht op tuinzijde vanaf waterkant)
- Profiel - trottoir, dubbele rijbaan, trottoir
- Parkeren - parkeren in gezamenlijke stalling onder bebouwing
- Water - versterkt structuur
- Groen - duurzame zachte oevers
- Materiaal en kleur - gebakken klinkers

7.12. Deelgebied 12 – Noordsebos e.o.

7.12.1. Algemeen

zone openbare ruimte: belangrijk openbaar stedelijk gebied (zie hoofdstuk 6)

ontwikkelingsniveau: uitgewerkt ontwikkelingsgebied (zie paragraaf 2.3)

Het Noordsebos wordt primair een woonlocatie met een hoge dichtheid. De woningen liggen ofwel aan de Provincialeweg, ofwel aan de Vaart. De woningen worden vanaf een gezamenlijk binnenhof ontsloten. De woningen aan de Provincialeweg hebben dove gevels en zijn gericht op de collectieve ruimte. De woningen aan de Vaart zijn gericht op de Vaart. Op de onderste twee lagen bevindt zich een parkeervoorziening. Deze voorziening ligt direct aan de gevel aan de Provincialeweg. Aan de zijde van de Vaart worden de woningen doorgezet tot op het maaiveld. Deze woningen kunnen optimaal profiteren van de ligging. Op de kop van het Noordsebos, aan de Buiging, bevinden zich commerciële functies over twee lagen. Op deze twee lagen liggen woningen. Het water van de Vaart is in de huidige situatie nauwelijks zichtbaar en zal weer zichtbaar worden gemaakt en worden verbreedt. Aan het huidige programma van de Saentoren wordt een substantieel deel toegevoegd. Ook komen er nieuwe ruimtes voor voorzieningen zoals restaurants en kinderdagverblijf.

7.12.2. Bebouwing

Richtlijnen paviljoens nabij Saentoren:

Functie	- kinderdagverblijf, tandartspraktijk, etc.
Karakter	- vrijstaande gebouwtjes
Volume	- één architectuur - 2 lagen
Organisatie	- verblijfsruimte aan fiets- en wandelroute gesitueerd
Materiaal	- skeletachtige architectuur, transparant en glasachtig
Kleur en textuur	- witte kozijnen, karakteristiek Zaaans

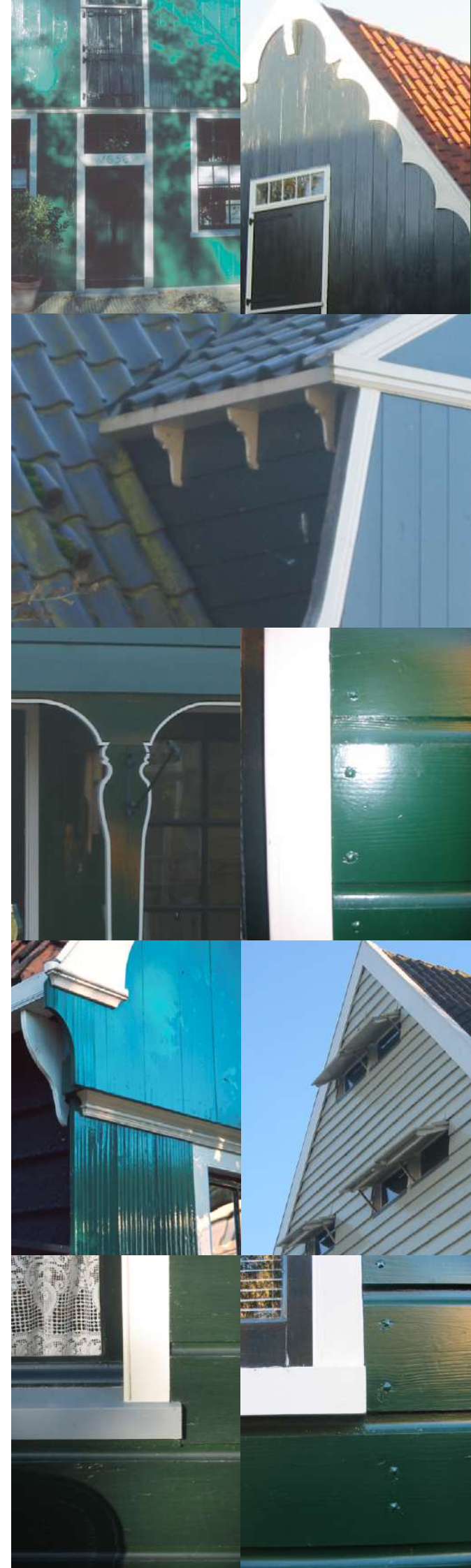
Richtlijnen Noordsebos:

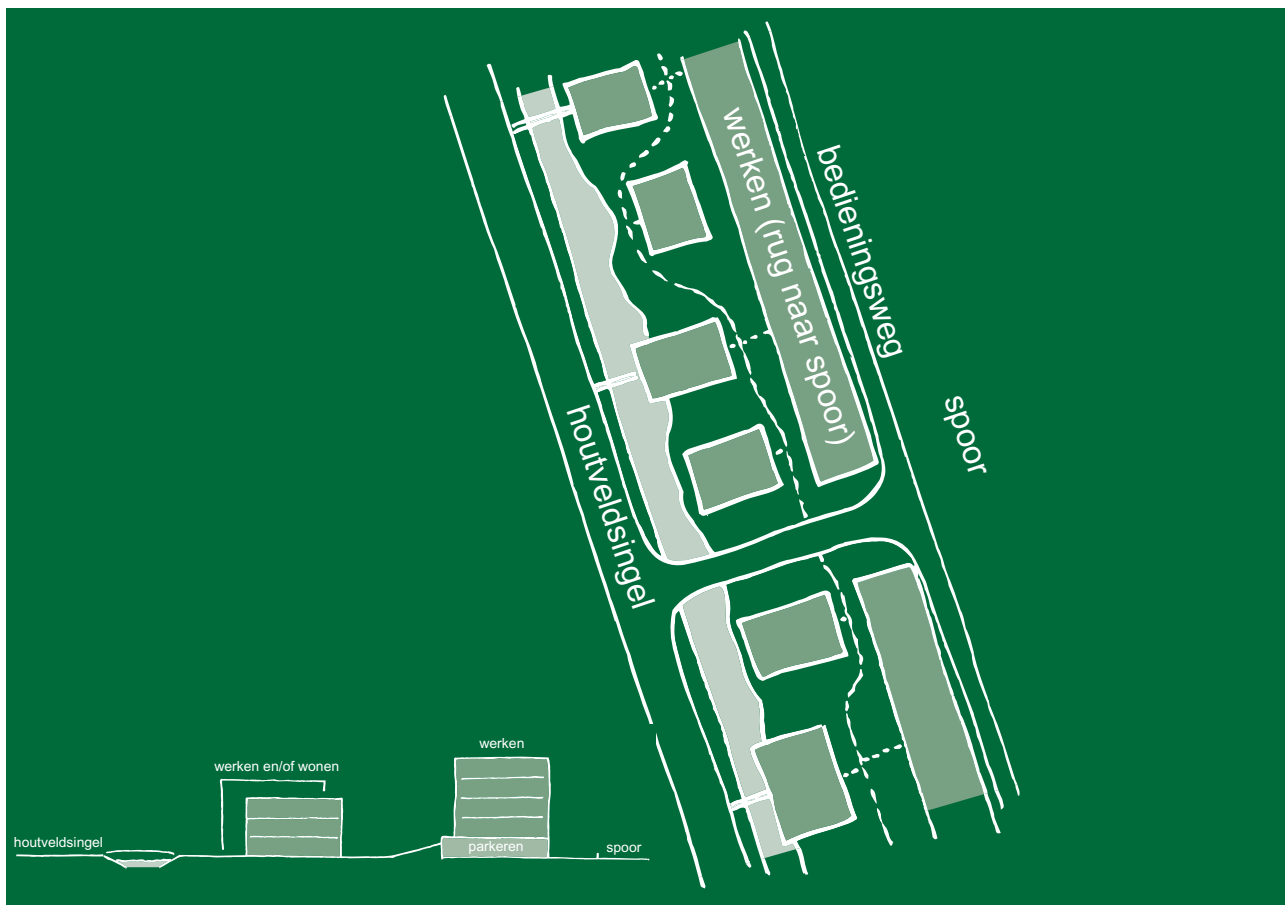
Functie	- wonen, parkeren, deels winkelen
Karakter	- gestapeld wonen aan binnenhof - twee laags winkelen op de kop als belangrijke trekker en duidelijk eindpunt van het winkeldomein
Volume	- wonen boven winkels op de kop - 5 à 6 bouwlagen incl. parkeren - zijde aan Provincialeweg hoger dan aan waterzijde (dove gevel)
Ritme en schaal	- individuele woning zichtbaar in gevel
Organisatie	- woningen op parkeerlagen, met voet op maaiveld aan het water van de vaart - woningen boven winkels gesitueerd met zicht op de Buiging - dove gevel aan Provincialeweg, verblijfsruimten liggen aan collectieve binnenhof
Ontsluiting	- grondgebonden woningen aan waterzijde met vlonders en terrassen op het water - gebouwd parkeren op maaiveld, bereikbaar vanaf de Provincialeweg of de Stationstraat - hof bereikbaar via Stationstraat en brug(gen) over de Vaart - woningen ontsloten via hof
Materiaal	- gevels aan water van houtachtig, overige gevels steenachtig - gevels parkeerlagen aan Provincialeweg met geïntegreerde gevelreclame

7.12.3. Openbare ruimte

Richtlijnen de Vaart:

Karakter	- doorgaande waterverbinding
Milieu	- water in een stedelijke omgeving
Profiel	- water verbreedt zich in noordelijke richting - oplopend voet- en fietspad langs de kade naar het niveau van de Buiging - fietspad steekt de Vaart over naar parkje, doorzetten richting de Overtuinen op westoever
Water	- een mogelijke ecologische verbindingroute - ter hoogte van de Buiging mogelijkheid voor individuele drijvende elementen met waterplanten (aandacht voor zwerfafval) - bevaarbaar - water begrenst door bebouwing van Noordsebos (staat in water)
Groen	- recreatieve fietsroute aan oostzijde op kolommen in het water - behoud / hergebruik van waardevolle bomen - voetgangersroute door parkje

7.13. Deelgebied 13 – Spoorstrip-West

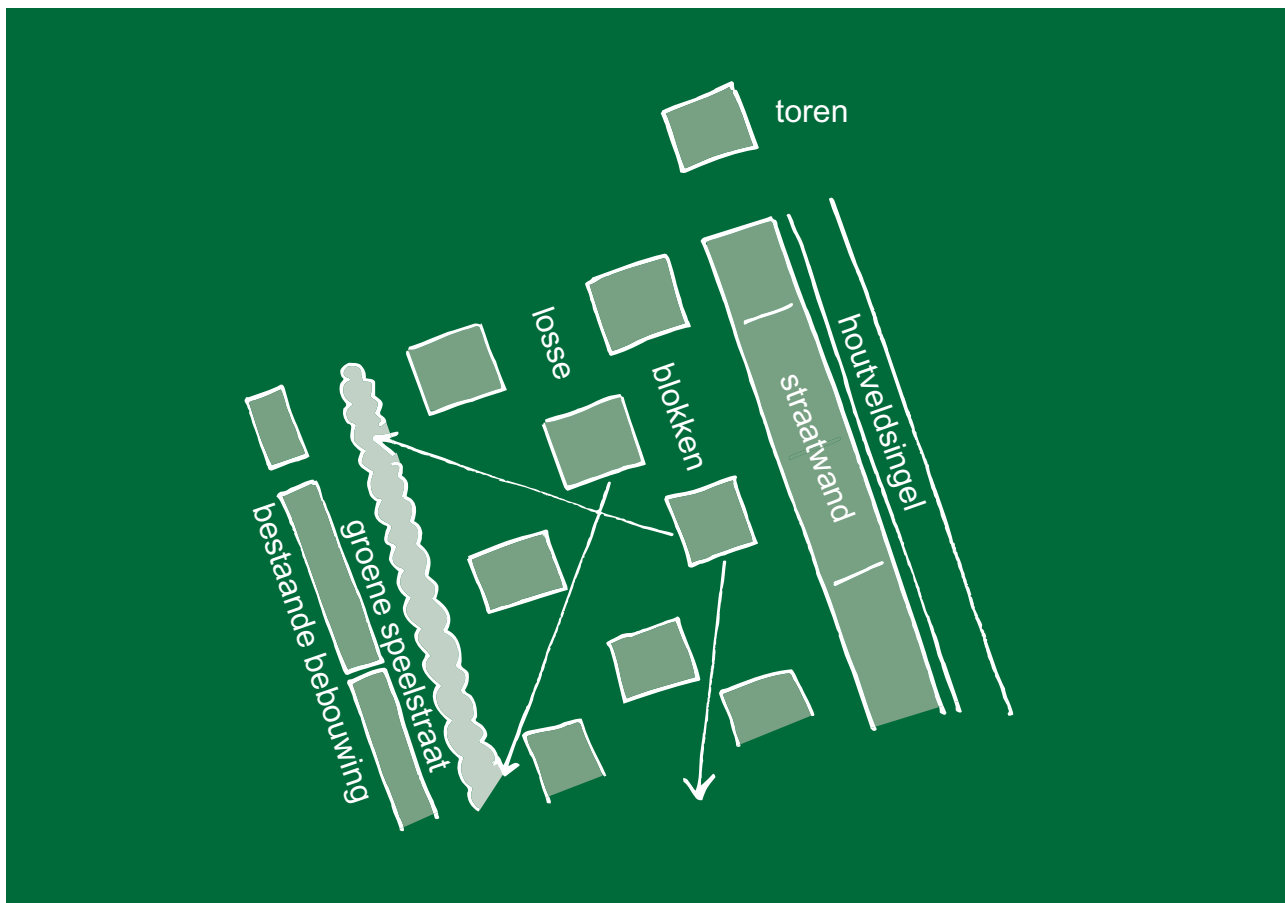
zone openbare ruimte: regulier stedelijk gebied (zie hoofdstuk 6)

ontwikkelingsniveau: globaal uitgewerkt ontwikkelingsgebied (zie paragraaf 2.3)

Spoorstrip-West bestaat uit een mix van wonen en werken. De bebouwing bestaat uit een doorgaande rug naar het spoor en losstaande gebouwen. De rug bestaat uit bedrijfsverzamelgebouwen voor kantoren in een hoge dichtheid.

De rug dient als geluidscherm naar het achterliggende gebied en is circa vijf lagen hoog. Onder de rug is de parkeerruimte voor het hele deelgebied in de eerste bouwlaag opgenomen. De parkeerruimte wordt ontsloten vanaf een bedieningsweg, die grenst aan het spoor. Voor de rug, aan de kant van Westerwating, ligt de Houtveldsingel. De bebouwing aan deze singel is kleinschalig en staat in het groen en aan het water met natuurlijke oevers. De bebouwing bestaat uit kantoorvilla's of urban villa's met (werk-)woningen, al naar gelang de behoefte.

7.14. Deelgebied 14 – Westerwatering-Oost

7.14.1. Algemeen

zone openbare ruimte: regulier stedelijk gebied (zie hoofdstuk 6)

ontwikkelingsniveau: uitgewerkt ontwikkelingsgebied (zie paragraaf 2.3)

Westerwatering-Oost wordt een woongebied met een hoge dichtheid. De bebouwing is onder te verdelen in twee delen: een wand en losstaande bouwblokken. De wand begeleidt de verlegde Houtveldweg en heeft een hoogstedelijk karakter. In de wand zijn enkele torens op nemen. De achter de wand gelegen blokken zijn kleiner van schaal en vormen de overgang naar de bestaande woonwijk. De bouwblokken staan versprongen opgesteld waardoor er diagonaal langs de blokken gekeken kan worden. De gebouwen dienen te worden ontworpen in één architectonische taal en schaal, waarbij eenheid in veelheid het thema is (zie paragraaf 4.3). Het plangebied is opgedeeld in twee te ontwikkelen lokaties: een noordelijk deel en een zuidelijk deel. De gebieden zullen samen één stedelijk weefsel moeten vormen en in opzet goed op elkaar afgestemd moeten worden. Ieder gebied dient in z'n eigen parkeerbehoefte te voorzien. Het noordelijk deel grenst aan het Molenpark. De dichtheid van de bebouwing loopt af naar het Molenpark toe. Op de noordelijke kop is plek voor een woontoren. De toren kan uitzicht bieden op de wijde omgeving. Het programma van de begane grond van de toren moet aansluiten bij de functie van het Molenpark, bijvoorbeeld een kinderdagverblijf (zie tevens paragraaf 7.20).

7.14.2. Bebouwing

Architectonische richtlijnen deelgebied:

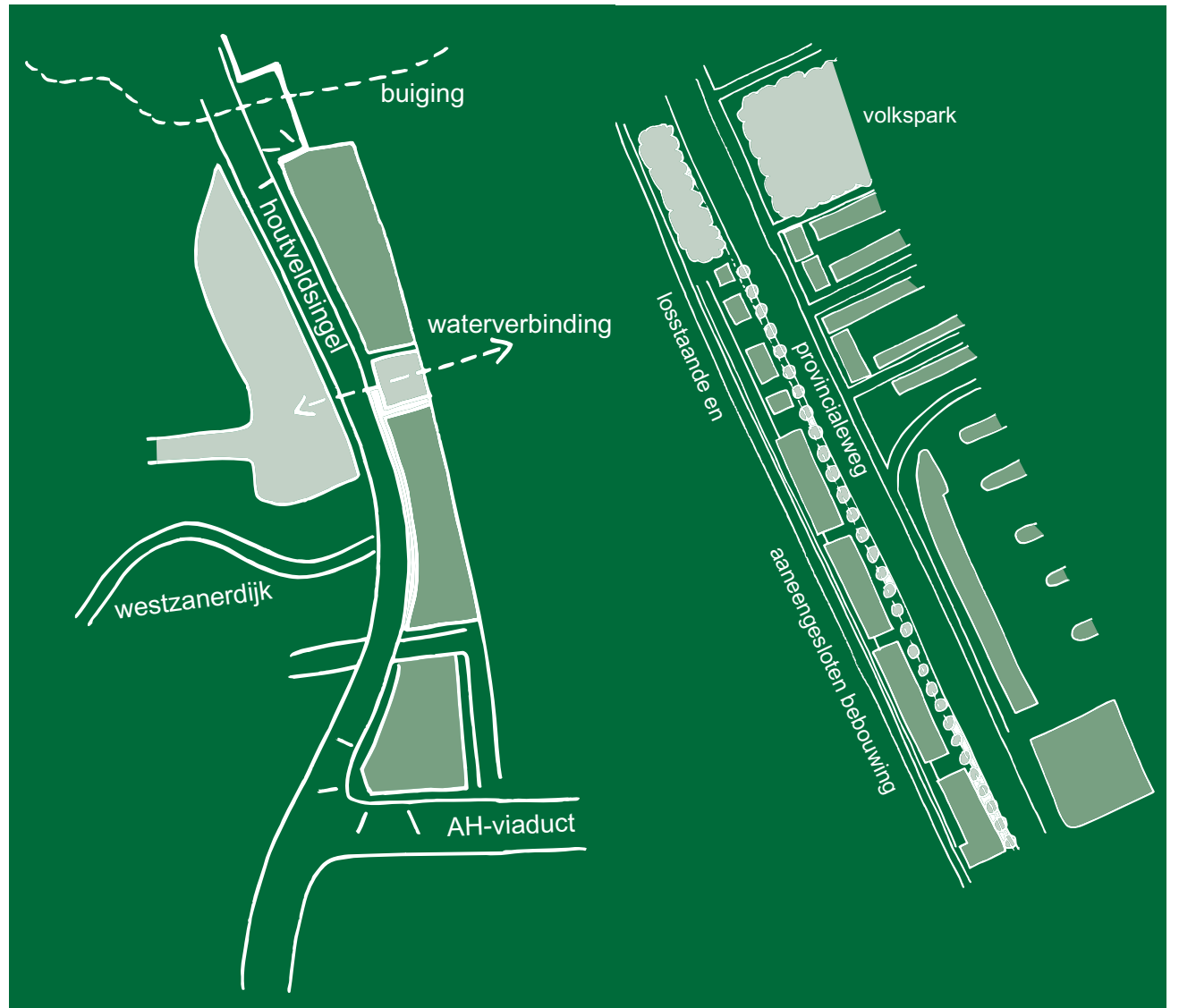
Functie	- wonen, eventueel winkels en kleine bedrijven op begane grond langs Houtveldweg
Karakter	- stedelijke wand, en - clustering van vrijstaande woonblokken op verhoogd parkeerdek
Volume	- blokken verschillen van hoogte en verspringen ten opzichte van elkaar - bebouwing loopt van de Houtveldweg richting bestaande woonwijk geleidelijk af
Plastiek	- loggia's en balkons geïntegreerd in de gevel - gebouw op architectonische wijze beëindigen, geen verzameling van technische dozen
Organisatie	- verblijfsruimten oriënteren op openbare ruimte - publiekelijke functies oriënteren op Houtveldweg - entrees situeren aan verharding van de openbare ruimte
Ontsluiting	- entrees gearticuleerd vormgeven en richten op de openbare ruimte
Materiaal	- steenachtig
Kleur en textuur	- eenduidig gebruik in beide gebieden

7.14.3. Openbare ruimte

Richtlijnen openbare ruimte deelgebied:

Karakter	- stedelijk woongebied
Milieu	- openbaar binnengebied
Dichtheid	- hoge dichtheid
Verkaveling	- vrijstaande bouwblokken op verhoogd dek
Parkeren	- parkeren onder gezamenlijk dek
Groen	- dient bij te dragen aan de rol van de verharding de entrees met elkaar te verbinden
Materiaal en kleur	- gebakken materialen en natuursteen
Straatmeubilair	- zo min mogelijk losse elementen in de ruimte plaatsen

7.15. Deelgebied 15 – Spoorstrip-Zuidwest

zone openbare ruimte: regulier stedelijk gebied (zie hoofdstuk 6)

ontwikkelingsniveau: toekomstig ontwikkelingsgebied (zie paragraaf 2.3)

De Spoorstrip-Zuidwest is een gebied tussen het spoor en de verlegde Houtveldweg. De lokatie leent zich goed voor verzamelgebouwen voor regionale bedrijven. Gedacht wordt aan continue bebouwing van circa zes lagen. Langs het spoor wordt ruimte gereserveerd voor uitbreiding van het spoor. De zuidelijke kop van de bebouwing neemt een prominente plaats in op de hooggelegen T-aansluiting van de Houtveldweg en het Albert Heijnviaduct. Doordat de Houtveldweg geleidelijk omlaag loopt hebben de gebouwen telkens een andere aansluiting op de weg. De noordelijke kop van de bebouwing speelt een cruciale rol in de begrenzing en het karakter van het stationsplein (zie paragraaf 7.3). Ter plaatse van de ondergrondse waterverbinding met de andere zijde van het spoor, halverwege het deelgebied, dient een open plek te worden gecreëerd met water. Dit water speelt een belangrijke rol in de (ecologische) waterverbindingen.

7.16. Deelgebied 16 – Spoorstrip-Oost noordzijde

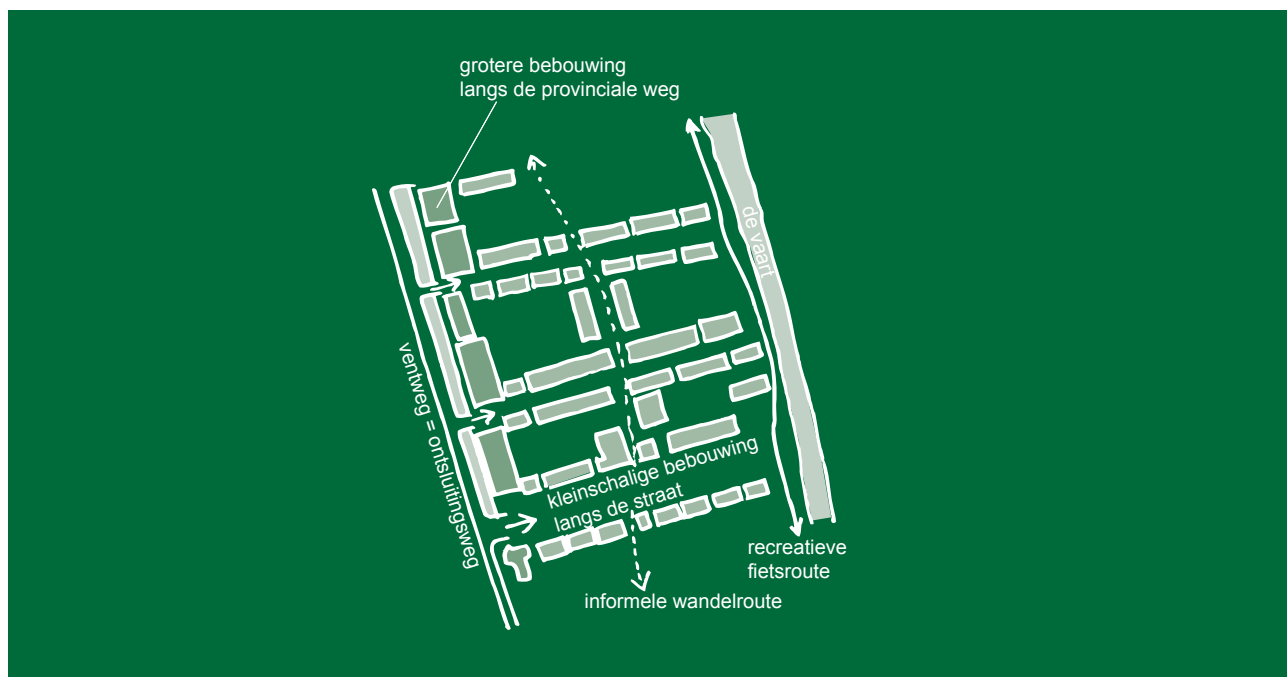
7.16.1. Algemeen

zone openbare ruimte: regulier stedelijk gebied (zie hoofdstuk 6)

ontwikkelingsniveau: globaal uitgewerkt ontwikkelingsgebied (zie paragraaf 2.3)

De Spoorstrip-Oost noordzijde bestaat uit kantoren voor kleine, zelfstandige bedrijven uit de regio. De gebouwen hebben een publieke, persoonlijke uitstraling. De bebouwing van dit deelgebied valt uiteen in twee zones. Het zuidelijk deel bestaat uit bedrijfsverzamelgebouwen en sluit wat betreft maat en schaal aan bij de bestaande woonbebouwing er tegenover. De gebouwen vormen gezamenlijk de straatwand van de Provincialeweg, vergelijkbaar met de bebouwing in de Knoop. De gebouwen vormen de noordelijke entree van het nieuwe stadshart via de Provincialeweg. Ten noorden van deze aaneengesloten bebouwing komt losstaande bebouwing, die aansluit bij het ritme en de schaal van de kopbebouwing van de Overtuinen (zie paragraaf 7.17). Alle gebouwen zijn met hun entree en gezicht gericht op de kant van de Provincialeweg, waar zich een voetpad bevindt. Een ontsluitingsweg en de parkeervoorzieningen voor de gebouwen bevinden zich half verdiept onder de gebouwen, aan de kant van het spoor. De asymmetrisch in het profiel van de Provincialeweg geplaatste bomenrij wordt voor de bebouwing doorgezet, maar stopt bij de Stationstraat. Ter hoogte van het Volkspark kan de spoorstrip een groen karakter krijgen, dat de voorbijganger attendeert op de aanwezigheid van het park aan de andere zijde van de weg.

7.17. Deelgebied 17 – De Overtuinen

7.17.1. Algemeen

zone openbare ruimte: regulier stedelijk gebied (zie hoofdstuk 6)

ontwikkelingsniveau: globaal uitgewerkt ontwikkelingsgebied (zie paragraaf 2.3)

Het gebied tussen de Vaart en de Provincialeweg bestaat uit afzonderlijke ruimtelijke eenheden, de Overtuinen. Deze Overtuinen hebben nu nog vaak een bedrijfsbestemming. Straks worden het woonbuurtjes met ieder een eigen karakter en waarin de oude padstructuur van het slagenland, zoals in het weefsel van Oud West, wordt doorgezet. Er komen grondgebonden woningen, maar ook appartementen en kleinschalige complexen met service- of zorgarrangementen, waarbij gebruik wordt gemaakt van voorzieningen in de directe omgeving, zoals verzorgingshuis Zaenden. Ook woonwerkwoonings zijn denkbaar. Iedere Overtuin wordt ontsloten middels een ventweg, parallel aan de Provincialeweg. Aan deze ventweg staan gebouwen met een publieke of prominente functie. Deze bebouwing vormt de kop van de daar achter liggende Overtuin, waar zich woonbebouwing bevindt langs oost-west gelegen straten.

Ten westen van de woonbebouwing, langs de Vaart, zal een recreatieve fiets- en wandelroute ontwikkeld worden. Telkens als er een Overtuin wordt gerealiseerd, worden het bijbehorende deel van de route en de openbare ruimte langs de Vaart aangelegd. De route zal dus pas klaar zijn als alle Overtuinen zijn ontwikkeld. Dwars door de Overtuinen wordt in noord-zuid richting nog een tweede route gemaakt. Langs die route komen bijzondere (woon)gebouwen; bijvoorbeeld een service- of woonwerkcomplex. Wat schaal betreft zijn deze gebouwen te vergelijken met de kerken in het weefsel van Oud West, als afwijking op het patroon van de reguliere woonbebouwing in de straat. Aan deze route kunnen tevens openbare ruimten worden gekoppeld, die net als de Overtuinen een verschillend karakter hebben.

Het noordelijke einde van de Overtuinen wordt begrensd door het Papenpadsloot. Ook de Vaart mondt uit in deze sloot. Het langs deze sloot gelegen Papenpad kan worden doorgetrokken tot aan de Overtuinen en daarmee een verbinding vormen naar de Westzijde. Langs de deels braakliggende terreinen van het Papenpad kunnen woningen gebouwd, aansluitend bij het historische karakter van het pad. De aanwezige houtschuur (provinciaal monument) kan worden opgeknapt en ingericht tot kantoor, atelier, werkruimte etc. De mogelijkheid het Papenpad op een dergelijke wijze in te richten is absoluut het onderzoeken waard, maar valt buiten de plangrenzen van Inverdan.

7.17.2. Bebouwing

Richtlijnen voor bebouwing langs Provincialeweg:

- Karakter
- stedelijke bebouwing met een individueel karakter
 - vormt kop en hiermee het gezicht van de er achterliggende Overtuin

Richtlijnen voor bebouwing langs de woonstraten

- Karakter
- perceelsgewijze bebouwing aan de straat
 - hedendaagse voortzetting van bebouwing langs padenstructuur

Richtlijnen bebouwing binnengebieden (langs informele route):

- Karakter
- solitaire gebouwen als uitzondering in het weefsel
 - publiekelijk, open karakter (versterking van openbare ruimte / informele route)

7.17.3. Openbare ruimte

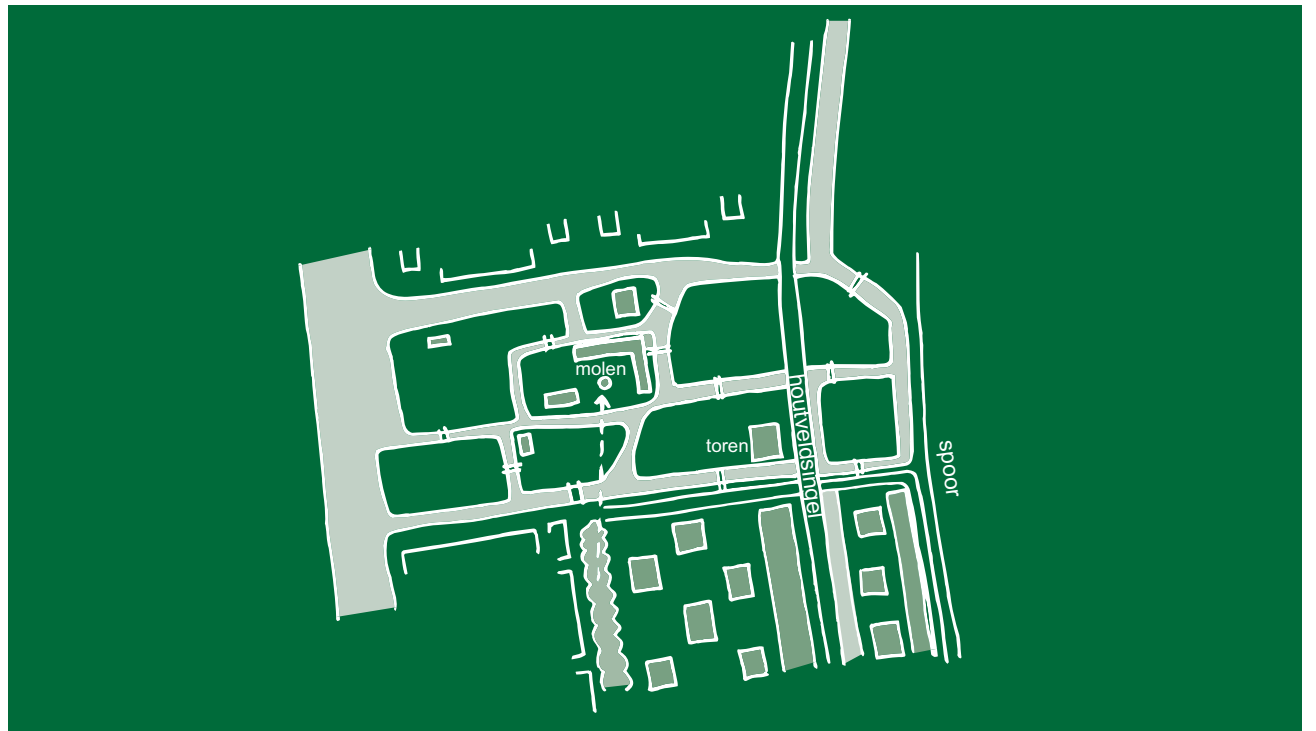
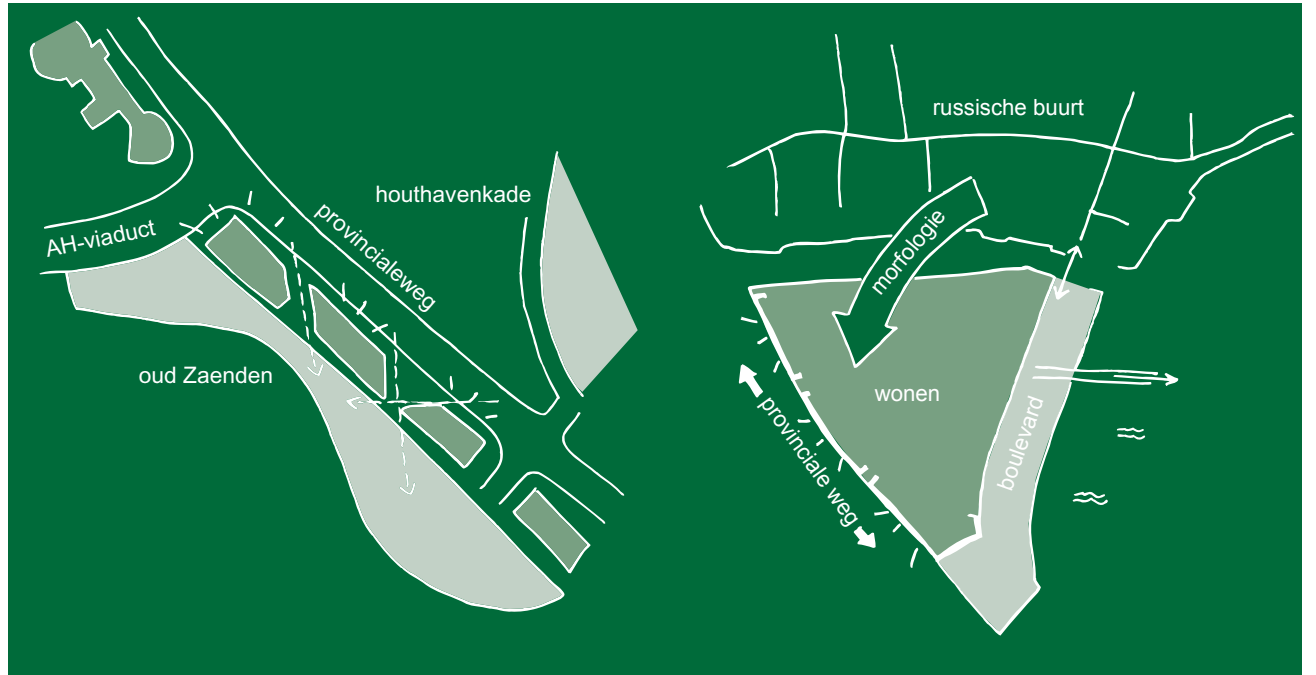
Richtlijnen Volkspark:

- Karakter
- landschapspark in stedelijke omgeving
 - aangename verblijfsplek, dus geen doorgaande route of uitlaatplek
- Ontsluiting
- goede aansluiting op informele route van de Overtuinen (noord-zuid)
 - goede oost west verbinding tussen Provincialeweg / ventweg en de Vaart
 - duidelijke hoofdentree vanaf ventweg met fraai vormgegeven gietijzeren hekwerk
 - hiërarchie in de padenstructuur, overzichtelijk
 - doodlopende paden en voorkomen
 - park afsluitbaar opdat zonsondergang de kwaliteit en beheersbaarheid onder controle blijven
- Water
- vijver met waterplanten en fontein
- Groen
- inventariseren van de kwaliteit van de bestaande bomen en overige beplanting
 - aanwezige kwaliteiten behouden en versterken
- Materiaal en kleur
- bruggetjes over het water in verschillende stijlen en materialen
 - bestaande bruggetjes handhaven en opknappen
- Straatmeubilair
- eenduidig meubilair voor gehele park in stijl, kleur en materiaal
 - kleinschalig paviljoen en / of muziektent kan verblijfsduur / aantrekkelijkheid bevorderen
- Overig
- fietspad niet door het park, maar omleiden

Richtlijnen ventweg langs Provincialeweg:

- Karakter
- eenduidig, eenvoudig en continu profiel

7.18. Deelgebied 18 – Oud Zaenden

zone openbare ruimte: regulier stedelijk gebied (zie hoofdstuk 6)

ontwikkelingsniveau: toekomstig ontwikkelingsgebied (zie paragraaf 2.3)

Oud Zaenden vormt samen met de Houthavenkade de zuidelijke entree van de stad via de Provincialeweg. Momenteel heeft Oud Zaenden een werkuitstraling en mist ruimtelijke kwaliteit. Op de lange termijn zal dit gebied naar verwachting van kleur verschieten en bij de stad worden getrokken. Langs de Provincialeweg kan begeleidende bebouwing worden gesitueerd, waartussen open plekken zitten die zicht geven op het achterliggende (waterrijke) gebied. Een mix van grootschalige detailhandelsvestingen met showrooms aan de zuidzijde en kantoren aan de noordzijde lijkt hier het meest op zijn plaats.

7.19. Deelgebied 19 – Houthavenkade

zone openbare ruimte: regulier stedelijk gebied (zie hoofdstuk 6)

ontwikkelingsniveau: toekomstig ontwikkelingsgebied (zie paragraaf 2.3)

De Houthavenkade heeft nu nog bedrijfsbebouwing die niet harmonieert met de kleinschalige opzet van de Russische Buurt en het nieuwe stadshart. In de toekomst zou dit gebied getransformeerd moeten worden tot een compacte Zaanse woonbuurt met een menging van wonen en werken. Hiermee sluit het gebied aan bij het fijnmazige weefsel van de Russische buurt. De ontsluiting van de Houthavenkade kan vanaf de Provincialeweg te zuiden van het deelgebied plaatsvinden. De ligging aan de Voorzaan is een prachtige aanleiding om de oostelijke kade allure te geven met zicht op het water, de haven en het Zaaneland. De bebouwing langs de Provincialeweg zou iets grootschaliger kunnen zijn en een begeleidende wand langs deze weg moeten vormen. De houthavenkade vormt net als Oud Zaenden de zuidelijke entree van de stad.

7.20. Deelgebied 20 – Molenpark

zone openbare ruimte: regulier stedelijk gebied (zie hoofdstuk 6)

ontwikkelingsniveau: globaal uitgewerkt ontwikkelingsgebied (zie paragraaf 2.3)

Het Molenpark is het meest noordelijk gelgen deelgebied ten westen van het spoor. Het is een van de weinige plekken in de westelijke woonwijken waar het oorspronkelijke karakter van het veenweidegebied goed voelbaar is, niet in de minste plaats door de aanwezigheid van de molen “de held Joshua”. Het molenpark heeft de potentie uit te groeien tot een groen en recreatief gebied, dat in het midden van de wijk een markant punt vormt. Door de aanwezigheid van een kinderboerderij en de centrale ligging in de wijken leent het park zich goed als speelplek voor jonge kinderen. Het groene karakter zal geïntensiveerd moeten worden. De bebouwing dient te worden beperkt en zal zich als losse gebouwen in het groen moeten (blijven) manifesteren. Een (woon)toren in het gebied als beëindiging van de bebouwing langs de Houtveldsingel (zie paragraaf 7.14) is denkbaar. De functies op de begane grond zouden het karakter van het molenpark als speelplek moeten versterken (bijvoorbeeld een kinderdagverblijf). De verlegging van de huidige Houtveldweg maakt het mogelijk het molenpark in oostelijke richting uit te breiden.

Geraadpleegde en aanbevolen literatuur (selectie)

1. Gordon Cullen, **The Concise Townscape**, Architectural Press, Oxford 1971
2. H. Janse, **Houten Huizen**, een unieke bouwwijze in Noord-Holland, Europese Bibliotheek, Zaltbommel 1970
3. Piet Kleij, **Zaanstreek**, Architectuur en stedenbouw 1850-1940, Waanders, Zwolle 2003
4. P. Kleij en F. van de Poll i.o.v. Gemeente Zaanstad, **Cultuurhistorische waardenkaart 2001** – Zaanstad, 2001
5. Hans Kraan, **Dromen van Holland**, Buitenlandse kunstenaars schilderen Holland, 1800-1914, Waanders, Zwolle 2002
6. Jean-Philippe Lenclos + Dominique Lenclos, **Les Couleurs de l'Europe**, Le Moniteur, Parijs 1995
7. Jean-Philippe Lenclos + Dominique Lenclos, **Les Couleurs du Monde**, Le Moniteur, Parijs 1999
8. Rob van Maanen, **Kleurkaart van Noord-Holland**, Stichting Uitgeverij Noord-Holland, Wormerveer 1992
9. Rob van Maanen, **Kleurenatlas**, schets van Kleur in Nederland, Uitgeverij Eisma, Leeuwarden 1993
10. Buro Maas i.o.v. Gemeente Zaanstad, **Groenstructuurplan Zaanstad**, 1991
11. Henk Poppen, **Zaandam**, fotografisch beeld van een veranderende stad in de jaren vijftig en zestig, Europese Bibliotheek, Zaltbommel 1988
12. Colin Rowe & Fred Koetter, **Collage City**, MIT Press, Cambridge 1978
13. S333 i.s.m. Gemeente Zaanstad, **Project Vuilstort Westzanerdijk**, 2000
14. Raymond Unwin, **Town Planning in Practice: An Introduction to the Art of Designing Cities and Suburbs**, 1909
15. Robert Venturi c.s., **Learning from Las Vegas**, MIT Press, Cambridge 1972
16. Stichting Welstandszorg Noord-Holland i.s.m. T. Jütte i.o.v. Gemeente Zaanstad, **Welstandsnota Zaanstad**, 2001
17. Wim Zon, **Zaans groen of het geheim van het 'Blauwe Huis'**, ongepubliceerd manuscript, Vrienden van het Zaanse Huis
18. Gemeente Zaanstad i.s.m. Soeters Van Eldonk Ponc architecten en Reitsma Stedebouw, **Masterplan Inverdan**, februari 2003
19. Gemeente Zaanstad i.s.m. M. Reitsma, **Zaanoeverproject**, Aanvullende visie, 1999
20. Gemeente Zaanstad, **Structuurplan Inverdan**, voorontwerp, 2002
21. Nori en Sandra Pope, **Combineer op Kleur**, planten voor de eigentijdse tuin, Conran Octopus Limited, London 1998
22. Prof. dr. A. van Braam, mr. J.W. Groesbeek, dr. S. Hart en dr M.A. Verkade, **Historische atlas van de Zaanlanden**, twintig eeuwen landschapsontwikkeling, Meijer pers NV, 1970
23. C. Baardman, A.W. Welbers en S.J. IJdema, **De Zaanstreek**, ik groei uit mijn wieken, Van Nooten-Schoonhoven

Colofon

Beeldkwaliteitsplan Inverdan
behorende bij het Masterplan Inverdan
gemeente Zaanstad

oktober 2003
v. 2.0

tekst kleurtoepassing en kleurenwaaier (p.24): Rob van Maanen
overige teksten: Soeters Van Eldonk Ponec architecten i.s.m. gemeente Zaanstad
historische foto's en afbeeldingen: p.19, 47, 51 bron 11; p.25 bron 22; p.43, 75 bron 3; p.51 bron 23
foto's binnenstad Amsterdam (p.30): Simon Sprietsma
foto's bloemen (p.20): bron 21
het blauwe huis op de Hogendijk (p.25): Claude Monet, 1871
overige foto's en illustraties: Soeters Van Eldonk Ponec architecten

Sjoerd Soeters
Sanne Janssen Groesbeek
Jos Rhemrev-Dijksma

Bezoekadres Kerkstraat 204 1017 GV Amsterdam Postadres Postbus 15550 1001 NB Amsterdam

Soeters Van Eldonk Ponec architecten

Telefoon (020) 624 29 39 Telefax (020) 624 69 28 E-mail arch@soetersvaneldonkponec.nl